

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09923

ZET IR DOKH

Yosef Kerler

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יוסף קערלער / זעט איר דאך

אויסגעצויגן
אויסגעצויגן
אויסגעצויגן
אויסגעצויגן
אויסגעצויגן

73 5/6

יוסף קעכלאעכ

לעט איך זאָק...

פארלאג
י.ל. פרץ
ישראל

תשל"ב - 1972

**JOSEF KERLER
ZET IR DOCH**

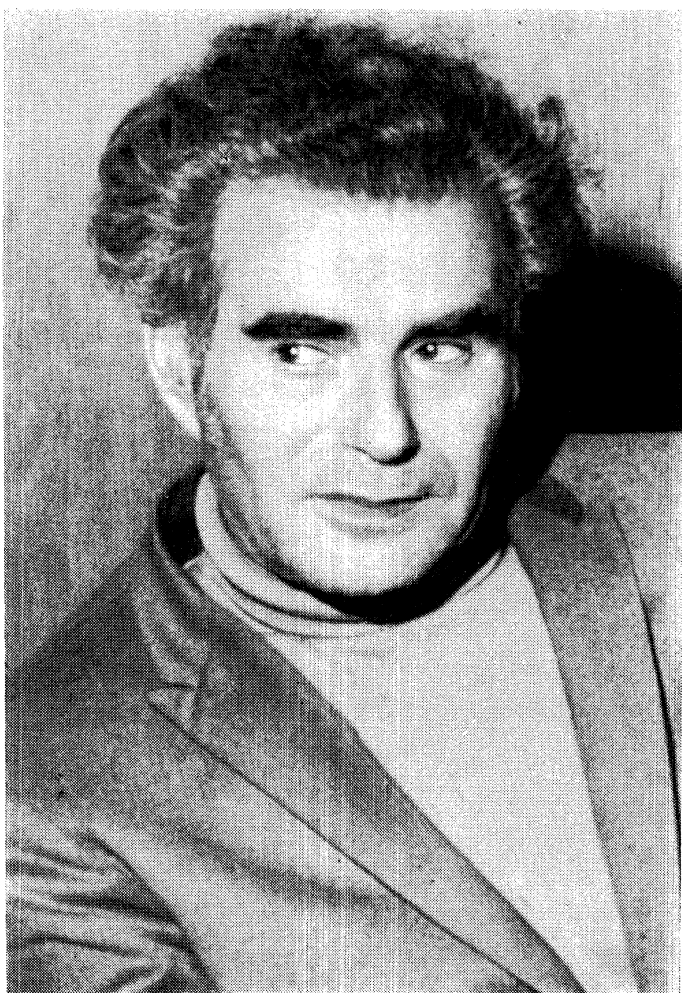
I. L. Peretz Publishing-House
31 Allenby str., Tel-Aviv

יוסף קערלער / זעט איר דאך
פארלאג י. ל. פרץ, רח' אלנבי 31, תל-אביב

©

נדפס בישראל תשל"ב
Printed in Israel 1972

דפוס „אורלי“, תל-אביב, טלפון 32062

געוויינדמעט חיהלען

כְּוִיֵּל זֵיֵן אַ גוֹטעֵר
1968—1965

מ י ל ד ק י י ט

איך בין שוין ווי א באַמבע
מיטן טויט געווען באַלאַדן,
איך האָב זיך שוין אין שוויים
אין בלוטיקן געכאַדן,
מע האָט שוין אונטער מיַנע פים
אַרויסגעהאַקט דעם באַדן,
און זעט איר דאָך, איך לעב!

אַצינד כ'בין ווי אַ מילגרוים —
סאַמע זאַפט און זוּמען
און ס'קומט די צייַט
וועל איך מיַן צייַטיקייַט ניט צוּמען —
כ'בין גרייט אַ פאַל טאַן,
זיך צעשפאַלמן
פאַר דער שיַן פון דעם באַגינען,
ווען מענטשן וועלן זיך
פון גאַנצן האַרץ פאַרגינען
מילדקייַט.

פראַסטקייט

א לויב דער ניט-פשוטער פראַסטקייט
געגליכן צו זאלץ און צו ברויט,
צו הילכיקער לופט, ווען ס'איז פראַסטויק,
צו שטילקייט, וואָס קומט אין אַ נויט,
צו רינפיקייט, ווען ס'ברעכן זיך צווייגן,
צו פיין, וואָס אין גאַרגל זיך קנוילט,
זי קומט ווען מע קאַן שוין ניט שווייגן,
ווען ס'וואַסער איז איבערן מויל...

ווי ס'האַרץ אויף צעשלאַסענע פויסטן,
ווי ווייטער לבנהקער סטעפּ —
די פראַסטקייט קיין שלעכטס איז ניט אויסן
צו דעם, וואָס כ'בין אויסן — זי שטרעכט.

פון שטילקייט...

פון שטילקייט ווערט אַ וואַרט געבאַרן
און ס'וואַרפט פאַר אַלע אומגעריכט
אויף אייביקייטן סנאַפּעס ליכט.
און ווען אין שטילקייט ס'גייט פאַרלאַרן
צוריק דאַס וואַרט — די ווייטן קלינגען
און ס'קרייזן אויפגעגעמע רינגען
אין וואַסער,
אין דער לופט,
אין האַרץ.

*

קיין גרויסע גליקן זוך איך ניט,
נאר וויפל ס'זועט מיר קלעקן אַמעם —
כ'וויל שטייגן צו דעם קורצן ליד,
וואָס וואַרפט פון זיך אַ לאַנגן שאַטן,
ווי מיט אַ דעקטוך הילט עס אַיין
דעם שאַרפן ראַנד פון קלאַרן שכל,
פון ווייטקייטן — דעם טערפקע ווייזן,
די פּיין פון קיין מאַל ניט צו גרייכן.

*

ס'איז דא, ס'איז דא אַזאַ מין שמייכל,
אַ פונק, אַ וונק, אַ גומער מיין —
זיי שליסן אויף די טיפסטע הייכן,
זיי מאַכן ווייך אין וועג אַ שטיין,
די שטאַרקסטע ציינרעדער זיך קרישלען,
באַרירנדיק דיין צאַרט געביין!

— — — — —
לאַז, כ'וועל דיר ס'בלוט פון מויל אַפּווישן —
צו האַרט האַסטו פאַרקלעמט די ציין.

„דאָס אייגן העמד איז נעענטער צום ליב“

פאַרצן צוזאָ מיין אמת —
„דאָס אייגן העמד איז נעענטער צום ליב.“
שינד אָפּ פון זיך די הויט
און ווי אויף פאַרמען פאַרשרייב :

גיטאָ קיין ליגן,
וואָס קאָן מער נאָך זיין געמיין
ווי אַט דער אמת.
גיפט — זיין יעדער טראָפּן
און האַרטער איז ער פון דעם שטיין
ביים היימלאַזן צוקאַפּנס !

און דאָרט, וווּ אַט דעם אמת
גיט מען אָפּ ס'גערעכט —
איין הינטיש בלוט
ביים האַר ווי ביי דעם קנעכט.

פאַרצן צוזאָ מיין אמת,
און דאָרט וווּ ער געוועלטיקט —
דער אמת איז קיין אמת ניט !
די וועלט קיין וועלט ניט !

*

ווי נישטיק וואָלט מיר אויסגעזען די וועלט,
ווען ס'וואָלט אין לעבן גאָר מיר ניט געפעלט!
נאָר לויב צום אייבערשטן דערפאַר —
עס דראָט מיר ניט אזאָ געפאַר,
ווייל ווען איך זאָל, אַ שטייגער,
רעגלמעסיק, לויטן בעסטן זייגער,
קריכן פון דער הויט
און קאַפּ אַראָפּ זיך שטעלן —
וועט מיר דען אויפהערן צו פעלן?.

*

מע זאָגט : ווען ס'איז גוט
זײַנען פּרײַנד אויפן פּוּד.
מע זאָגט : אין אַ גוים
זײַנען פּרײַנד אויפן לױט.

מען זאָגט, נאָר איך גלײב נים
דעם דאָזיקן זאָג —
וואָס האָט עס צו פּרײַנד,
ווען געפּעלשט איז די וואָג.

*

ווען גרינג וואלט אנגעקומען אליץ,
וואלט אליץ געקראכן דיר פון האלדו.
ס'איז אבער ניט אזוי געפערלעך,
ווייל אליץ קומט אן, מיר דאכט, צו שווערלעך.

ניט בייג זיך, ברודער, און ניט פאל,
אויב אליץ קומט אן מיט גרינער גאל,
ס'איז אפשר בעסער. איינס איך בעט :
ס'זאל אליץ ניט אנקומען צו שפעט.

*

זאל איך אפשר קרעכצן, אַכצן,
קלאַגן — „וויי-געשריגן“? —
מינע פים ווי שווערע וואַרצלען,
הענט מינע — ווי פליגל?
אָדער בין איך גאָר זיך טועה —
פלאַנמער מיט די ערמער:
מינע פים, געשווענקט אין טויען,
רייסן פון דער ערד זיך
און די הענט ווי כוואַטקע צוואַנגען
לאָזן מיך ניט פליען? — —

ס'ראַנגלען זיך אזוי געזאַנגען
און די צונג זיי ברייען.

דריַ שטערנדלעך

ס'פינקלען דריַ שטערנדלעך
איבער מיַן ליד —
אַ צייכן,
אַז מאַמער געפעלט עם איַך ניט,
דאָס ליד מיַנס,
ניט מיינט שוין אַז אַלץ איז פאַרענדיקט —
די שטערן אין הימל
זיי שייַנען ווי שטענדיק,

ווי שטענדיק, דער מילכוועג
פאַר קיינעם ניט קניט
און דאָס איז דאָך בילכער
פון יעטווידער ליד!

דריַ שטערנדלעך שמעל איך
פאַר איַך דאָ אַוועק
און טאַפ אין דער פינצטער
מיַן איינציקן שמעג.

האַרבסטיקע טענער

א

דער זומער אַוועק אָן אַ „זײַגעזונט“ איז,
און אַסיען געקומען איז אָן אַ „גוט-מאַרגן“,
נאָר כ'האַב נישט קיין חשק צו טענהן אומזיסט —
פאַריאַג איך, ווי שלעק, די עלעגישע זאַרגן,

איך ברום מיר אַ ניגונדל אָן שום פאַרדראַם —
אַ רעגנדל זיפט זיך אַזוי אָן פאַראיבל...
אַ רענדל — אַ וואָרט, ווען איר זאַגט מיר פאַר וואָס
די וועלט ווערט מיט יעדן פרימאַרגן מיר ליבער.

און זשעדנער איך אַטעם די ווייט און די פריי,
די הימלען די גרויע, וווּ בושלען זיך ציען...
מיין יוגנט איז, דאַכט זיך, ווי זאַגט איר, פאַרבײַ
און קינדהייט נאָך טריפט פון פאַרחידושמע ווײַעס.

אַ, טעג, מיניע טעג — מיניע טייערסטע געסט,
ניט יאַגט ווי קוראַי איבער נאַקעמע פעלדער —
פאַרגייט אין מיין מי! און זאַל זײַן — איך פאַרגעס,
ווי ס'גנבעט זיך אונטער אויף שמעקשיך די עלטער,

זאַל זײַן — ערגעץ נאַגט נאָך דאַס לעצטע געשריי,
וואָס האַרבסטיקע פייגל אין האַרץ מיר פאַרקאַרבן —
זײַ בליצפול, מיין רגע, מיט פרייד און מיט וויי,
פל-זמן ס'איז קיין צײַט ניט פאַרצן אויף צו שטאַרבן!

כ'בין וואך און איך שפיר די געפאר פון פארראט
וואס צייכנט זיך קוים פון דעם ווייטסטן מהלך,
ס'איז אפשר דערפאר, ווייל איך בין א סאלדאט
און ווייס, אז ס'איז בעסער דער מענטש פון א מלאך.

ב

ס'קלאפט אין שויב צו מיר
אן אומעטיקער רעגן,
גלייך ער וואלט ניט אויפהערן צו פרעגן:

וואס וועט זיין דער תכלית?

אט אזוי, דער טאמע מינער,
פלעג „דערגיין“ מיר מינע יארן,
איידער כ'האב זיך
אין דער ווייטער וועלט פארלארן:

וואס וועט זיין דער תכלית?

דער רעגן פויקט שוין
ניט אויף קיין קאמאזועס
און די מחשבות פיקן מיך
ווי ביזע סאזועס:

וואס וועט זיין דער תכלית?

מיין גאט, ס'א ליאפעניש,
עס הערט ניט אויף צו גיסן!..
און ווען עס וואלט שוין אויפגעהערט

צו גיסן,
וואלט איך דען וויסן —
וואס וועט זיין דער תכלית?

ג

די מילשטיינער פון דער צייט,
זיי זיינען שוין, דאכט זיך, צעבראכן
און איך בין, צו גאט און צו לייט,
כמעט ווי דער זעלביקער בחור.

סיידן דאס קרענקלעכע הארץ,
וואס דאך וויל צום אמת דערגרייכן,
סיידן די קראפט, וועלכע שפארט
פון מיין קליגער געווארענעם שמייכל,

סיידן דער גלויבן, וואס ברעכט
מילשטיינער, פעסטונגען, קראפטן,
נאר אלץ וואס איז רעכט און גערעכט
קאן, כ'לעבן, צום שידוך ניט שאטן.

די באלאַדע וועגן מיין גורל

כ'קאָן זיך אויף מיין גורל ניט באַקלאַגן —
כ'האַב געהאַט מיט דעם צו זינגען און צו זאָגן...

נאָר כ'האַב אויך עס ניט באַגענגט מיט קיין וואַרע —
ס'האַט געהאַט פון מיר סײַ קאַלטס, סײַ וואַרעמס:

כ'האַב געראַנגלט זיך, מיט לײַב און זעל געווערט זיך,
איצטער שלעפט זיך נאָך מיר „דאָס באַשערטע“.

ווי אַ הונט סקאַוווטשענדיק, באַלעקנדיק די ווונדן,
הינקט עס נאָך די שפורן, מיין ביז ווונדער.

ווער איך אויפגעקאַכט: עד מתי און ביז וואַנען!
זוך אַ שטיין צו דעם. קיין שטיין איז ניט פאַראַנען...

שרײַ איך אויס:

— אַ בראַך צו דײַנע ביינער,

וואָס האַסטו זיך צוגעטשעפעט שלימ-שלימזל איינער?

ס'ענטפערט מיט אַ קרומען שמייכל — מיר איז, מיינסטו,
זיסער?

אויך פאַר מיַינע שאַרפע ציינער ביסט אַ האַרטיגק ניסל...

און אויף ס'נײַ צונויפגעפלאַכטן ראַנגלען מיר זיך, ראַנגלען,
ביז דער טויט וועט ביידע אונדז אַ כאַפּ מאַן פאַר די
אַנגלען — —

דעמאַלט וועט פאַר קינדסקינדער דאָס גוטע מזל מאַגן.
ווי זשע זאַל איך, זאָגט זשע, אויף מיין גורל זיך באַקלאַגן?

פארצן א „מעטר“

פארצן א „מעטר“ —
א זאמער פעטער,
ער כאליעט אויף זיינע
לארבערבלעטער,
מיט גרויס הנאה
דאס בייכל גלעט ער
און בלאזט פון זיך...

א צווייטער „מעטר“ —
שוין דארלעך, זעט איר,
גלייך איינגעשלונגען
ער וואלט א מעטער.
ווי פון אלימפ —
אראפ צו רעדט ער
און בלאזט פון זיך...

און איך בין קיין „מעטר“,
פון אנפאנג איך קלעטער
און הייזעריק בין איך
פון ווינטיקן וועטער...
כ'בלאז ניט פון גאווה
און אויך ניט פון שמאלין,

ווען כ'ברי זיך אויף הייסן —
בלאז איך אויף קאלטם,
און איך בין קיין „מעמר“ —
צום טייוול די מי!
אן אנפאנגער בין איך.
פון פרי ביז צו פרי

איך שטייג און איך שטייג
און בלייב אלץ פאר א בארג.
דעם קאפ איך פארווארף
אזש סע ברעכט מיר דער קארק;
פארציען די ווונדן
פעלט שמענדיק אויס הויט...
אזא איך פארבלייב שוין,
ווייזט אויס, ביזן טויט.

פערציק יאָר

דו זע נאָר — מיר איז פערציק יאָר,
דו זע נאָר ווי געשווינד!
די גרניזע נעץ אויף מיניע האָר
זי שפינט זיך און זי שפינט ...
נאָר ס'דאַכט:
אַ גוטן טרייסל מיטן קאַפּ, —
זי פאַלט ווי צווייט פון עפּלבוים אַראָפּ.

די וועלט איז יונג, דער אַמעם טיף
און רחבותדיק — די ווייט.
מיט הייסן שאַפּונגסמוי עם טריפט
פון אונדזער שנעלער צייט.
ווער זאָגט —
שטעל אָפּ זיך זיסער אויגנבליק
ווען בלויז אין פּלי, אין שמינגן איז דאָס גליק!
ווי פּריש קאָן זיין אַן אַלטער שטאַם —
ביים פּאַלק האָב איך געקנעלט.
אַ, ווי געשמאַק איז אויפן טעם

די פרישקייט פון דער וועלט!
און אויסגעבענקט
און זשענדע איז דאס הארץ,
ס'קלאפט מיט דער צייט א יונגס, אן אינגעשפארטס.

א קינד פארשפילט זיך און פארזעט
ווי אומבאמערקט פארשווינדט
די קינדהייט און ס'איז וויינען שפעט —
ס'קאן וויינען בלויז א קינד...
נאָר איך האָב ניט פארשפילט זיך פערציק יאָר —
פארטאָן כ'בין אין מיין קאכעדיקער וואָר!

*

מאיר הרצו

דאָס דינע, צארמע גראָז
קאָן שפּאַלטן האַרטן שטיין.
וואָס מייַן איך מיט מַיַן ליד?
אַט דאָס טאַקע איך מייַן.

דער שטילער קילער קוואַל
פאַרענדיקט זיך מיט ים.
ווי ענדיקט זיך מַיַן ליד?
געוויס אויך גיט מיט „סתם“.

נאָר ווייַט איז צו דער ענד,
עקשנות קאווע איך.
ווי זעט מיר אויס מַיַן ליד?
לחלומין אומגעריכט!

ווינטער

ס'איז טויזנט מאָל גערעכט
דער האַרבער ווינטער, —
ווער ס'בייגט פאַר אים זיך ווי אַ קנעכט,
אַז יענעם שינדט ער.

ווער נאַכגיביק, אַ נעבעך איז,
דעם — גלייך דערשפירט ער,
מיט שפּאַט ער שלייַדערט פון די פּים,
אויף טויט פאַרפּירט ער.

געלויבט זאַל זיין דער פּראָסט,
די בייזע וויזגע,
מיט זיי זיך ראַנגלען איז ניט פּראָסט —
דאָס ווייסט מײַן יוגנט!

נאָר האָט געהאַט דען אַ באַטרעף
דער פּראָסט פון רוסלאַנד,
ווען ס'האַט געפּלאַקערט גזשאַטסק און רזשעוו
און סטאַראַ-רוסאָ !

ווען ס'האַט געשלייַדערט אונדז דער האָס
אויף די באַצווינגער —
דער פּראָסט געברייט האָט, ווי אַ פּונאַס,
די הוילע פינגער...

ס'איז טויזנט מאָל גערעכט
דער האַרבער ווינטער,

צו שלאבעריקע איז ער שלעכט,
פאר מוט פארשווינדט ער.

איך ווייס פון דעם, ווי הייסער שווייס
דאס בלומט צעווארעמט —
פון שווערער מי געווען איז הייס
אין טראנספאלאריע.

געלויבט זיי, הארטע, קאלטע ערד,
דו האסט געלערנט —
דורך אל דאס ביז, וואס מיר באשערט,
כ'זאל מילדער ווערן.

פ ר אָ ס ט

ער פראוועט זײַנע וויסמע שטיק, דער פראָסט,
ער ברענט, ער שרפעט — אַזש די דעמבעס פלאַצן,
און שאַרפע ווינטלעך מיט התמדה שלײַפן גלאַז
פאַר זײַנע לופטשלעסער, פאַרפישופטע פאַלאַצן.

ווי פייגל פרירנדיקע, שמערן שלײַכן דורך
און ס'פאַלן פייגל ווי פאַרשטאַרטע שמערן...
דער פראָסט, ווי יענער מלך, איז צעדולט
פון פאַרגעפילן פינצטערע, פון שווערע,
ער שפאַנט אַ צאַרנדיקער, אַמעמט אײַן מיט חשד
דעם דינעם ריח פון די אײַזבערגער און שנייען.
ס'איז אַלץ אײַן גליווערניש. נאָר עפעס איז ניט גלאַט
און וואָס אַזוינס? — פרוּוו גיב אים צו פאַרשטיין!..

די באַרד צעקאַשמעט, נישמערט ער און זוכט
אײַן אַלע ווינקלעך און פאַרדעכטיקע שפאַלמן.
די ווינטן שמילט ער אײַן — צו הערן וווּ אַ סקרוד,
צי זײַנען אפּשר וווּ בונטאַוושטיקעם באַהאַלטן?
„ווער קאַן פאַרלאָזן זיך אויף נידעריקע קנעכט,
וואָס חנפענען און פאַר די פים זיך שפרייטן,
בפרט אויף די, וואָס טרוימען וועגן רעכט
און אײַן געהיים זיי בראַזגען מיט די קיימן!“

ער פראוועט זײַנע וויסמע שטיק, דער פראָסט,
די דעמבעס פלאַצן און די פייגל פאַלן
און קיינער וואַנט ניט זאָגן: באַלעבאַם,
אײַן באַרד בײַ דיר שוין פלאַנטערן זיך שמראַלן...

ענדע מאַרץ

ס'ווערט ווייניקער און שווערער
און געזעצטער
דער שניי דער לעצטער...

דער הימל איז נאָך גרוי
און נאָענט פון דער ערד,
מיט אזא טיפער מילדקייט
אטעמט ער פארקלערט,

און ס'ווארטן,
ווארטן, ווארטן
די צווייגן נאָקעטע,
גלייך זיי וואַלטן
מורא האָבן
עפעס וואָס פארשלאָפן.
און פוסטע שוואַלכן-נעסטן
קוקן בענקענדיקע
אין דער ווייט
מיט מיילער אָפן.

דער הימל איז נאָך גרוי,
נאָר ליכטיקער זיך ציען
די בעריאָזעס.
און ס'צאָפלט פלוצעם אויף
א שטילע צווייג,

כאַמטש, ס'דאַכט, קיין ווינטל
האַט פון ערגעץ ניט געבלאזן,
און כאַמטש
עס גנבעט זיך
אַ פרעסטל ביי דער נאַכט,
פאַרבאָרגן אין מיין האַרץ —
די זון
זי לאַכט:

ס'ווערט ווייניקער און שווערער
און געזעצמער
דער שניי, דער לעצמער.

גאַליציאַ. 1960

בושלען פליען

צום ווינטער איז שוין אַך-און-וויי,
ס'ווערט אויסגעריסן און פארשוואַרצט
דאָס לעצטע ביסל שניי...

פון אַלע דעכער קאפעט שוין,
פון אַלע רינוועס רינט,
און אויסגעשליפן יעדע צווייג
האַט שוין דער שאַרפער ווינט.

און שטיקער וואַלקנס רינט פון זיך
די זון, און אַט, באַפּרייט,
זי שלייַדערט צו דער קאַלמער ערד
איר הייסע נאַקעטקייט.

די בושלען פליען.
רחבותדיק דער הימל זיך צעשפאַרט.
ס'ווערט גוט אין מיטן קילן טאָג,
ס'ווערט וואַרעם אומדערוואַרט.
די בושלען פליען.
זעט נאָר, זעט,

ווי ס'פרייט זיך קליין און גרויס!
און אלע הייבקרצנען ארויף
די העלדזער שטרעקן אויס...

פון אונטן שוועכט מיט אל דאס גומס,
אנטקעגן שוועכט מיין וועלט,
זי שמעקט מיט קאסמאס און מיט ברויט,
זי שמעקט ווי מיר געפעלט —

מיט קינד און רינד, מיט קוואל און ווינט,
מיט וואלד און מיט צעמענט,
מיט פליגלפאך, מיט שטייפע טריט
און מיט געטרייע הענט.

בלאָטעס

ווער נעמט עס אָן פאר ליב
די פּרילינג-בלאָטעס,
די אומעטיקע כמאַרעדיקע נעץ?
נאָר ס'גילט, ווייזט אױם,
אַזאַ געזעץ.

אַז דאַרטן וווּ מע האָט
אױף ריינעם שניי געטראָטן,

מוז פּרילינג ווערן

שמוץ און קוואַטש

און בלאָטע... ס'איז בלאָטע!
אַינעם מיר אַ וויי!

די זון וועט איינשלינגען

די לעצטע שפורן

פון פאַרשמוצטן שניי,

ס'וועט ווערן טרוקן

און זוניק זײַן וועט אױף דער וועלט,

ס'וועט שמראַליק זײַן מסוכן,

און נאָכן ערשטן פּרילינגדיקן רעגן

— — —

גרינג און דורכזיכטיק און גלאַנציק

די ערשמע גרעזלעך

וועלן אָנהייבן פון דר'ערד

אַרויסצוטאַנצן.

הינט איז דאָס געשען

בלויער הימל,
גרינע בלעמער,
שוואַרצע ערד —
הונדערט טויזנט מאָל
די קלאַנגען שוין געהערט,
זיי פאַלן גלייכגילטיק
און בלייבן ליגן,
ווי האַרבסטיקע, ווי טויטע פליגן.

נאָר גלייבן וועט איר מיר,
אַז הינט איז דאָס געשען,
אַז הינט האָב איך צום ערשטן מאָל דערזען:
בלויען הימל,
גרינע בלעמער,
שוואַרצע ערד
הונדערט טויזנט מאָל
בלויער, גרינער, שוואַרצער
ווי געוויינמלעך.

ש ט ר אַ מ ע ן

ווייזט אויס, דאָס וואַסער
האַט זיך קוים דערוואַרט
דעם דאָזיקן פרימאַרגן
ענדע מאַרט...

אַ גאַנצע נאַכט
האַט עס געברומט,
זיך אַלע מאָל צעקאַוועט,
ניט אָפּגעגעבן פאַרן פּראָסט
קיין ברעקל כבוד.
ביז אין דער פּריי...

די זון האָט זיך אַ ווייז געמאַן
און ווידער זיך באַהאַלטן,
גלייך „קאַץ-און-מויז“
וואַלט זי געשפּילט
מיט האַרבע ווינטלעך קאַלטע...
מיט יעדער סאַסנע-נעדעלע
מ'זיך אָנגעשפּיצט דער וואַלד:
אַ וויילע נאַר, אַ רגעלע,
אַט באַלד,
אַט באַלד,
אַט באַלד!

און וואָס געדינט האָט
אַלס אַ צייכן,
ווייס איך ניט —

ס'קאן זײַן אַ פּײַגלצױטש,
צײַ פּון דער זון אַ שׁמײכל,
צײַ אפּשר מײַן געמײט.
נאָר ס'האַט אַ פּלאַץ געמאַן
דאָס אײַז דאָס דינע
און קאַלױשקעלעך — פּרױער מוטנע —
האַבן פּינקלענדיקער
אַנגעהױבן רײנען...

דער װאַלד
האַט זײַך צערױשט —
פּון אַלע זײַטן האַט
געמורמלט און געשױמט,
געװאַרטשעט און געפּלױשט,
אױף שטרעמלעך זײַך צעפּרעמדט,
אײַן שטראַמען זײַך צױנױפּגעגאַסן,
אַנמקעגן זון — געברענט,
אײַן שאַטן — זײַך געלאָשן,
אַרום די בערגלעך —
אײַן ספּיראַלן זײַך געדרייט
מײַט קײַנדערײַשער פּרײַד,
געלעכטער,
פּלאַפּלערייַ —
דאָס פּרײַלינגדיקע װאַסער
אױף דער פּרײַ.

ש א ט ו

א שאַטן צו א שאַטן איז ניט גלייך —
אין שאַטן ווערט א קוואַל געבוירן,
פונעם קוואַל — א טייך.
ביים בוים, וואָס איז מיט שאַטן רייך
רוט אַפּ אַ וואַנדערער.
פון שווערן וועג אַ מידער,
גלייכט ער מיט הנאה אויס די גלידער...

צום בוים מיט זיינע שאַטנדיקע צווייגן
געליבטע פאַרלעך קומען גליקלעך
שווייגן,
פדי מיט קלאַפנדיקע הערצער הערן,
ווי ס'דרייט זיך אונדזער ערד
צוזאַמען מיט די שמערן.

קינדער מיט געפילדער
קומען צו דעם בוים זיך שפּילן,
ס'ווערט זיין שאַטן מילדער דאָן,
געדיכטער נאָך
און קילער...

א שאַטן צו א שאַטן איז ניט גלייך —
ס'טרעפט אין א הייסן טאג,
א שאַטן טוט א שניט
און שוין פארשווינדט פון אײך,
און לאנג נאך זוכט איר מיט די אויגן
דעם פויגל, וואָס אַקערשט איז אַדורכגעפּלויגן...

ווען ס'וועט זיך אויסלעשן
מיין לעצטער אַטעם
און מענטשן וועלן מיך פאַרגלייבן צו א שאַטן,
טאָ זאָל מען כאַטש מיך גלייבן
צו דעם שאַטן פון דעם בוים,
ניט צו דעם שאַטן פונעם פויגל
וואָס טוט א שווינדל דורך
פאַרביי די אַפּגענאַרטע אויגן!

אין אַ רעגנדיקן טאָג

און אויב די נידעריקע כמאַרעם
היינט שמייסן אייך מיט סומנעם רעגן,
איז וואָס?

שטעלט אָפּ זיך, מאַכט אַ וואַרע —
איר זעט ניט, ווער סע שפּאַנט אַנטקעגן?

ווי מלכותדיק זי שפּאַנט — געווייגן,
פאַרחושט, אין זיך אליין באַהאַלטן,
ניט פּאַלן זאָל פון אירע אויגן
קיינ גוטע טרער אויף שטיינער קאַלטע,
חלילה ניט!

דעם וועג טרעט אָפּ איר!
און ס'נעמען אייך אַרום די שטראַלן
פון אייער מוטער ביים צוקאַפּנס

אין ווייטער קינדהייט... וויעס פּאַלן
און זוניק ווערט,
ס'ווערט הימל-בלוי —
עס גייט אַנטקעגן אייך די שיינקייט,
עס גייט אַנטקעגן אייך די ריינקייט,
עס גייט אַ טראַגעדיקע פּרוי!

בנים וואסער

1

אויב איבער אויג ווערט קיין מאָל ניט געזעטיקט
מיט ווייטקייטן, וואָס ווייסן פון קיין ראַנד,
און אויך מיט יענעם מיקראַ-פּרָך,
ווי ס'קאָכן זיך, ווי ס'ווימלען מורעשקעס
צווישן אַ שוואַם אין שאַטן פון אַ שטאַם
און שרײַענדיקע זונפלעקן אויף גרינס ;

און אויב איר האַרנט זיך דאַרשטיק איין
אין שאַרף פון גראַז און בלאַט
און ס'פּיניקט אייך ביז הינט
דער הייסער ניט-געשטילטער חידוש
פאַר אַלץ, וואָס וואַקסט עקשנותדיק,
פאַרפלייצט מיט זון, מיט זאַפט,
מיט פּרוכפּערונג און מערונג, —
טאָ קומט מיט מיר.

וועהין ? —

צי שפירט איר ניט
די שאַרפע פּרישקייט, וועלכע שפאַרט
אויף מינלן ווייט פון אַלץ אַרום ?
איר הערט ניט, ווי דער ווינט שפּילט אויס
אויף סטרונעס פון קאַמיש
אַ לויבגעזאַנג דעם קילן שטראַם ?

סע שפיגלט אלץ דאס וואסער אָפּ :
 די שטערן צווישן צווייגן שווימען,
 דאָס מענטשלעך מזל, קאָפּ אַראָפּ,
 פּאַלט אין די שטראַמענדיקע הימלען.

צום גרונט פאַרציט עס וואָס איר ווילט,
 פּדי, ווייזט אויס, דאַרט ווייטער שפינען
 די יאָרן, וואָס איר האָט פאַרשפּילט,
 די רגעס, וואָס איר ווילט געווינען...

און אויב, צו מאַל, ווי אין אַ תּהום,
 דער אמת פאַלט צום דעק אַ בלאַסער, —
 ניט וואַרט, נאָר וואַרפט זיך קעגן שטראַם —
 ווי בוימל קומט ער אויפן וואַסער,

דער אמת קומט! און זיכער זייט:
 זיין קול דערשטיקן קאָן שוין קיינער.
 ס'האַט אים די פּלייצנדיקע צייט
 פאַרשלייפּט אויף אירע דימענטשטיינער!

און ס'טראַגט זיך צו דער זון די ערד,
 און ס'גייט קיין שאַטן ניט פאַרפּאַלן;
 די שווערסטע עוולה האָט קיין ווערט,
 ווען ס'יאַגט אַ טינד, ווען ס'קוועלן קוואַלן!

מיט דיר

ניט נאָר דער וואַלד —
אַ שוועמל וואַלט אַרויס פון זײַן באַהעלטעניש
און מיך געכאַפט ביים זאַגן ליגן,
אַ מינדסטער זונפלעק
וואַלט דאָן מיט מיר זיך קריגן,
איך וואַלט די שוואַלכ אין הימל
אַנגעוואַרן.
און גומע פריינד, זיי וואַלטן זיך
פאַרלאָרן,
ווען איך זאַל זאַגן, אז אַן דיר
כ׳האַב מיניע יאָרן הפקרדיק צעשאַטן,
כ׳האַב ניט געלעבט, זיך ניט געראַנגלט,
ניט געאַמעמט...

און דאָך,
פון זינט מיר האָבן זיך,
ווי טײַכן צוויי,
צונויפגעגאַסן אויפן וועג,
איז גלייך מע וואַלט
אַט ערשט מיך אויפגעוועקט,

אַט ערשט מיך אויפגעמינערט
אויף ס'ניי צו שאַרפער פּרישקייט
פון דער קינדהייט.

מיין וואָר איז ליכטיקער —
מיט דיר,

מיין וואָרט איז ציכטיקער —
מיט דיר,

מיין מענטש ווערט וויכטיקער —
מיט דיר,

מיין אמת — ריכטיקער —
מיט דיר!

*

נימ אַזוי דאָס פענצמער
ווי דאָס פֿייערל אין פענצמער,
אפשר ביסמו נימ קיין שיינע,
נאָר בני מיר ביסמו די שענסמע.

נימ אַזוי די איידלע ווערמער,
ווי דער פֿינער ניגון,
אפשר טאָר מען גאַרניט זאָגן
וועגן יענעם פאַרגעניגן.

ווען איך זע דיך,
ווען איך שפיר דיך,
ווען איך מרינק דיין פרישן אַטעם,
ווען איך טראָג זיך אין דיין שיין
און ווען איך נידער אין דיין שאַטן...

ווילסטו...

ווילסטו —

קאן איך דײך אַרומנעמען
לײכט, לײכט,
ווי ס'נעמט אין וויג אַרום
דאָס קינד
אַ שמיכלענדיקער דרימל.

ווילסטו —

קאן איך דײך אַרומנעמען
שטייף, שטייף,
ווי ס'וויקלט זיך אַ ווינט
אַרום אַ פּלאַם,
ווען ס'ברענט אַ שיף
אין סאַמע מיט
פון ים און הימל.

נאַר בעסער וועל איך דײך אַרומנעמען,
ווי ס'נעמט אַרום אַ מענטש,
וואָס איז געשטראַפט מיט בענקשאַפט
און געבענטשט!..

שוואַנגערשאַפט

ווי די לבנה-שטרעלן
אין דער נעץ פון בלעטער
באהאלטן זיך דורך צניעותדיקע וויעס
דיינע אויגן.
ווי ס'טרעפט אַ קלאַרער זומערטאָג
אַ שפעטער
און איבער אים אַ רעגן-בויגן,
ווערסטו שטילער אלץ
און קלאַרער,
און פאַרקלערטער,
און ס'לייכט אַרויס פון דיר
אַ חידושדיקער חן,
ווען ביסט מיט לייב-און-זעל
אַן איינגעהערמע
צו זיך אליין...

און איין מאָל —
ס'טרעפט אַ נאַכט אַזאַ מין —
ווען דו מיט אויגן אַפענע דו רוסט,
פלוצעם — נאַענט, ביי דעם האַרצן סאַמע
הינטער מילדער בענקענדיקער ברוסט —
דער ערשמער שטויס — —
און זע נאָר, ס'איז די וועלט
פון אירע ברעגעס ניט אַרויס!

איר מיינט ?

איר מיינט, אז פון קאצאר גייט אויף די זון,
אז דעמאלט ערשט ווערט פריילעך אויף דער וועלט?
איר זייט זיך טועה —
ליכטיק ווערט,
און יעדעס גרעזל פול מיט שימחה קוועלט,
ווען ס'עפנט אויף
די ריינע אייגעלעך
מיין זון —
ווי אַרעם זײַט איר
אויב איר ווייסט ניט פון דערפון.

מיין פארמעגן

וואָס איז מיין פארמעגן,
אויב איר וועט מיך פרעגן? —
לידער,
לידער,
לידער דריי
איז מיין גאנץ פארמעגן.

דאָס ערשמע ליד איז בערעלעם,
דאָס צווייטע ליד — זיין מאמעס,
דאָס דריטע ליד איז ביידעמענס
און אַלעמענס צוזאמען...

וואָס זשע איז דאָס „אַלעמענס“,
וועט איר ביי מיר פרעגן?
אַלעמענס איז גאָר די וועלט,
וואָס ווייסט ניט פון קיין ברעגן!

1960

א גוטע שטימונג

א גוטע שטימונג דארף מען זוכן היינט מיט ליכט :
דאס איינגעגעסן ווינטל אין די ביינער קריכט.
קיין סימן פון קיין זון. ווי שלעכט פארוואשן וועט
די כמארעס באמבלען זיך איבערן קאפ
און ס'ווארט מײן מווע ביזן גרויען צאפ,
זי קוקט ארויס, ווייזט אויס, נאר אויף א נס.

און בלייבט עס צווישן אונדז, וואס איך דערצייל איך,
אז אויך אין קעשענע בני מיר איז גארניט פריילעך.
פון דעסטוועגן, איך ווייס נאר ניט פאר וואס —
היינט איז מיר גוט און כ'האב ניט קיין פארדראס.
סע זינגט זיך און דעם ניגון שפרייט איך אויס
פאר יעדן דורכגייער אויף אט דער גרויער גאס,
מיט נעיץ און ווינט איך לצעווע און שפאס
און שטיקער פרייד. איך טייל פאר קליין און גרויס.
מײן טראט א גרינגער איז, א לוסטיקער, א שטייפער,
נו און דער דלות מיינער ? — אויפן דלות פינף איך !
נו און דער וועמער ? ס'וועט די זון געוויס נאך זיין
און די נשמה וועט זיך באדן אין דער שיין
פון פרישן פריילינג...

אבער ווארט, פון וואנען גייט
די ליכטיקע פארפלייצעניש פון פרייד ?
וואס בין איך עפעס מלא-שימחה היינט ?

ווארט, ווארט...

גאנץ פרי,

כ'דערמאן זיך שוין, אט באלד —

גאנץ פרי האט זיך צום ערשטן מאל צעשטראלט
מײן קינדס א שמייכל.

קינד און ים

דערמאָננט וואָלט איך זיכער
דאָס קינד און דעם ים,
נאָר ווי זאל איך זוכן די פּאַסיקע ראָם?
די ראָם און דעם גראָם,
אַז פאַרגאַפּט זאָלט איר זײַן,
ווי איך אַ פאַרפּלייצטער פּון זוניקער שײַן.

ווי גרויס איז דער ים
און ווי קליין איז דאָס קינד,
ווי שטיל צווישן ביידע, ווי לינד איז דער ווינט!

ווי ס'פּליעסקען די קינדערשע הענטעלעך צו
דעם ים, וועלכער ווייסט ניט קיין רגע פון רו.
ער קראַכט און ער ברומט אין דער ברייט, אין דער ווינט,
באַגלייך ער וואָלט ערשט זיך פון פענטעס באַפּרייט,
צום ברעג זיך געבראַכן, פּדי דאַרמזן שטיל
מיטן קינד, מיטן ברעקל, פאַרפירן אַ שפּיל.

ווי קליין איז דאָס קינד
און ווי גרויס איז דער ים —
די ערד און דער הימל — די פּאַסיקסטע ראָם.
אַהער צו קומט, מענטשן, אין ראָם קוקט אַרײַן,
ווי איך אַ פאַרפּלייצטער פּון זוניקער שײַן:

ס'לאַשמשען זיך די גומע כוואליעם
צו די קינדערישע פיסלעך,
פריער פארזיכטיק, ביז וואַנען
מע געוווינט זיך איין צו ביסלעך —
קינד צום ים
און ים צו קינד...

ס'גאַפּט און אַטעמט ניט דער ווינט :
אין אַ זומערטאָג אַ שטילן
קינד מיט ים ביים ברעג זיך שפּילן.

בלעטערפאל

א

אזא מין מאַדנע מילדער האַרבסט
איז אויסגעפאלן הײַאָר —
דאָס בלעטל וואַרפט זיך פון דעם צווייג,
ווייל ס'איז די ערד אים טײַער.

מיט בענקשאַפט קושט עס אויס די טריט
ביים דורכגייער צעשמײַטן,
און שײַן מיט שאַטן טוישן זיך
אויף שאַרקענדיקע ווייטן...

און אַט איז שוין דער גאַנצער סקווער
מיט בלעטערפאל פאַרשאַטן,
מיט בלעטערפאל איז פול די לופט,
מיט בלעטערפאל איך אַטעם.

אַזוי פיל גאַלד, אַזוי פיל גוטס
פאַר קינדער און פאַר זקנים,
פון גאַר קיין זאַך באַוואַרנט איז
און ניט באַהיט פון קיינעם!

אין הויפּנס קערט מען עס צונויף.
און שײַטערס נעמט מען צינדן,
און ס'רופּן פלעמלעך פון דער ווייט:
לויפּט, קינדערלעך, געשווינדער!

די בלעטער ברענען אויס אן רעש,
זיי שטארבן אן א מענה,
ווייל קינדער שפרינגען אין א ראד
און קוויטשען אזש פון הענוג!

און ס'פאלן בלעטער מיט א קלונג,
ווי בראנדזענע מעדאלן...
קומט אויך אויף דעם טווערסקאי בולוואר,
אויב איר זייט נאָר א בעלן!

ב

אזא מין מאַדנע מילדער האַרבסט
איז הײַאר אויסגעפאלן.
די זון מאַכט יעדן גליקלעך היינט
מיט אויסגעציילטע שטראלן.

זי ציילט און צאָלט מיט פולער האַנט,
מיט זונפלעקן — פיטאַקלעך
און פּרעגט דערביי: צי ברענגסטו וואָס
צום האַרבסטיקן סך-הכל?

צי האַסטו ריפּע פּרוכט געבראַכט
און וויפל און ווי טייער?
אזא מין מאַדנע שמרענגער האַרבסט
איז אויסגעפאלן הײַאר!

מאַזשייסקער שאַסיי

פון ביידע זייטן סאָסנעוואַלד,
אין מיטן — דער שאַסיי,
פאַר זיין גערויש רוקט טיפער זיך
אין וואַלד אַרײַן דער שניי.

אין קילער פרישער טונקלעניש
דער וואַלד איז איינגעהילט,
און דעם שאַסיי דעם היציקן
זיין שאַטן שענקט ער מילד.

אַט שפּרינגען זשוואַווע וועווערקעס
פון סאָסנע גלייך אין שניי,
ווי שטיפּערישע פּייערלעך —
ס'ווערט וואַרעמער פון זיי.

זיי שפּרינגען צו, ווי שרעטעלעך,
צום ראַנד פון דעם אַספּאַלט:
די אויטאָסטראַדע היימיש איז,
ווי היימיש איז דער וואַלד.

ווי עפעס רעכטס באַשמעקן זיי
די פּלעקן פון בענוזן
און ס'מישן זיך מאַשין-גערויש
מיט וואַלדגערויש, מיט ווינט.

מע ארט זיי ניט, די וועווערקעם,
דער טומל פון שאַסי,
זיי ווייסן ניט, די נאַרישע,
קיין טאַנק און קיין טראַנשיי, —

וואָס הייסט אַ שליאַך „באַזאַמלען“ גאַר
אויף ברענענדיקער ערד,
קיין שיסעריי, קיין אויפרייסן
זיי האַבן ניט געהערט.

און זייער גוט. זאָל קיינער מער
ניט וויסן, וואָס איך ווייס,
ווייל מיין זכרון שלאַפלאָז איז
און וואַך מיין בלוט מיין הייס.

בני א גלעזל טיי

ס'איז ניטאָ קיין בעסערס,
וועדליק איך פארשטיי,
פון א גלאָז א הייסער,
שטארק פארקאכטער טיי.

און בפרט, מע קומט אַרײַנעט
פון א האַרבן פראָסט —
ס'פּינקלט און סע שעמערירט,
ס'ווינקט און זינגט די גלאָז

און דערצו — די היימישלאַעכע
פלעצעלעך מיט מאָן,
אויסגעבאַקן קרובלע,
ווי מײַן ווייבל קאַן.

הינט די שיינע לימענע
לאַזט הערן זיך אויף מײַלן!
ס'ווילט זיך זיצן בני דעם טיש,
אין ערגעץ זיך ניט אַנילן...

און דער סערוועט קלאַר איז,
און דער לאַמפּ איז העל,
און אַזאָ מין אויסגעבענקמע
בני מײַן טיר — די שוועל.

קומט אַרײַן, חברים,
ליבע מײַנע פּרײַנד,
זאַל, חלילה, זיך ניט לעשן
אַלץ וואָס בני מיר שײַנט!

מירן זיך דערמאָנען
ווי, ניט היינט געדאַכט,
זיינען מיר פאַרבליבן
געציילטע נאָך אַ שלאַכט.

מירן שווער פאַרשווייגן,
וואָס און ווער אונדז פּעלט.
ענגלעך אונדזער קרייז איז,
רחבותדיק — די וועלט.

מירן טיילן זיך מיט נחת
פון אייגן קינד און ווייב,
גלייך ס'וואַלט ניט געוועזן
קיין וויי,
קיין ווינט,
קיין ווינט...

די אַרדנס אין די שופּלאַדן
גאַנץ אַפּטלעך מיר פאַרגעסן,
נאָר אונדזער לייב פאַרבליבן איז
פון שראַמען אויסגעפרעסן.

ניט נאָר צוליב זיצן
געמיטלעך בני דער טיי...
אונדזער יוגנט וואָך איז,
וועדליק איך פאַרשטיי!

ווען כ'וואָלט אין אַלאַבאַמאַ זיין ...

קיין בירמינגעם וואָלט איך אַרײַן,
אַרײַנגעשניטן זיך אין מיט —
איך מוז אַצינד אַ נעגער זײַן,
ס'איז ווייניק מיר, וואָס כ'בין אַ ייד!

רציחה טעמפע אויפן טעם
כ'האַב אויך ניט איין מאָל שוין פאַרזוכט, —
ביז היינט מיט חלף, גיפט און פלאַם
דער טויט נאָך ערגעץ וווּ מיך זוכט.

נאָר ניט געבראַכן איז מיין שפּאַן,
מיט צאַרנדיקן האַס איך שפּײַ
אויף ראַסנהאַס,
אויף קו-קלוקס-קלאַן
און כ'שמעל זיך ברודעריש געטריי

מיט שוואַרצע און מיט ווייסע לײַט
דעם טויט אַנטקעגן: — קיין מאָל ניט!
ניט אומגעקערט וועט זײַן די צײַט,
ווען מענטש פאַר חיה האַט געקניט!
אין אַלאַבאַמאַ — ווען כ'בין איצט —
אין סאַמע קאָך פון דעם געשלעג,

כ'וואַלט דורכגעבראַכן, ווי אַ בליץ,
צו דיר, מיין נעגער-פּריינד, אַ וועג.

מיין הויט איז ווייניג
און דינע — שוואַרץ,
נאָר אַפּן, ברודער,
איז פאַר דיר מיין האַרץ.

איז פּויסט צו פּויסט,
איז — גליד צו גליד.
איין לופט ביי אונדז,
איין פּיין, איין שניין —
ס'איז ווייניק מיר וואָס כ'בין אַ יוד,
איך מוז נאָך אויך אַ נעגער זיין!

ס א נ ע ט

געוויידמעט נפתלי הערץ פהן

צי דען פארמאגט אזא מין שפרוך,
אזא מין פוח האט מיין שפראך? —
דורך אש-און-פארעך, פוך-און-פראך,
דורך ברוך-און-בראך זי ברעכט זיך דורך.

צו להכעים — אירע וואַרצלען טיף
דערגראַכן זיך צום קילסטן זאָפּט.
איר קרוין מיט קרוינען — ברודערשאַפּט,
ווי קרובהשאַפּט פון שריפּט מיט שריפּט...

ס'פארמאגט מיין שפראך אזא מין שפרוך —
אויף טיל-און-תל זי טראַגט איר פרוכט:
פון זעקס מיליאָן — דאָס ניט-דערזאָגטע.

יא, ניט אומזיסט אַ שפּריכוואַרט זאָגט:
אויף אלץ וואָס ענדיקט זיך — „עס טאָגט“...
איך ענדיק מיין סאַנעט —
עס טאָגט שוין!

וואָס ציטערסטו אַזוי?

מיין טייערע, מיין איינציקע,
דו זיין זאָלסט מיר געזונט,
וואָס ציטערסטו אַזוי פון שרעק —
ס'איז ניט קיין יאָמקעהונט...

דיר דאַכט זיך, נאַרעלע, ער יאָגט
און טראָגט אין פּיסק אַ ביין,
אויף מיר און אויף מיין הויזגעזינד
ער שמשירעט ביז די ציין...

שפּיי אויס דרײַ מאָל, מיין טייערע,
פון שרעק דו ביסט צעמישט...
צי זעסטו ניט — ס'איז אונדזער פּריינד,
וואָס פּלעגט אַ מאָל ביים טיש

פאַר פּריינדשאַפט אויפהייבן דעם פּוס,
געוויינטשן אַל דאָס גוטס,
בני אונדזער פּייער אין אַ קעלט
געפינען פּלעגט ער שוין.

באַרוֹק זיך, באַרוֹק זיך, —
ס'איז אונדזער גומער פּרײַנד
און טראַגן טראַגט ער פשוט ברויט,
אומשולדיק ברויט, מיר שײַנט...

יא, אונדזער אַלמער גומער פּרײַנד,
ער טראַגט אַ לאַבן ברויט,
אַן אויסגעכיטנס אויף מיין האַרץ
וואָס איך האָב אים פאַרטרויט!

ה י נ ט

הינט.

דייטשישע שאַפהינט,
גרויסע, גרויע, טרייע,
מיט ברייטע ברוסטן —
כאַטש לייג אַוועק אויף זיי
דיין מידן קאַפּ
און מאַל זיך וועלמן אויס
פון וואַלקנדלעך,
וואָס פיטערן זיך
פרידלעכע
ביז צו די קני — אין בלויקייט.

הינט,

אין חלום כאַטש זעט איר
אַ היימישע לבנה
וואָס שמעקט מיט מילך און היי?
צי קומען ווען אין חלום אייך
די ריחות ווייניקע
פון וואַרעמע און שטילע שאַף,
ווען איין אויג דרימלט זיס,
דאָס צווייטע — וואָך איז
צום ווייטן סודותדיקן וואַלד?

נאַר ניין,

וואָס פאַר אַ שייכות האָט
די טרויערדיקע דאַינע פונעם פאַסטעך
צום האַווקענדיקן אויפרוף:
„האַלט, פאַרפּלוצמער יודע!“

ווי קומט דאָס דורכזיכטיקע רויכל
פון אַ שױטער אויפן סטעפּ
צום שווערן רויך
פון קרעמאַטאַריע-קוימענס...

הינט.

ריינע, זאַמע, געכאַליעמע,
זיי באַגלייטן צו דער אַרבעט
און צום טויט.
פון די ציימלעך בײַ די וואַכלייט
שפּרינגען זיי און רייסן זיך
אויף אונדזער הונגעריק און קויטיק לײב
און ס'פּלאַקערן זייערע צינגער
צווישן בלאַנקע, שטאַרקע ציין — —

הינט.

דײַטשישע שאַפּהינט.
די וואַכלייט אַײַערע
זיי זײַנען שוין פאַרפּאַלענע,
נאָר אײַך —
מיר וועלן אײַך נאָך אומקערן
פון ווילדעניש
צוריק אַ היים!..

קיינער וויינט שוין לאנג ניט...

קיינער וויינט שוין לאנג ניט,
קיינער לאנג שוין קלאגט.
און קיין געוויין כ'פארלאנג ניט,
ווען היינט אויף ס'ניי איך זאג:

קברים אויף די וועגן, היימען אין רוניען,
ווער ס'וויל אייך פארגעסן — זאל קיין רו געפינען,
זאל דער בעסטער ביסן בלייבן אים אין האלדז,
שטיינער אויפן הארצן אים, אויף די ווונדן — זאלן.
זאלן אים ארומדינגלען פארבלומטיקטע די קדושים,
וויל די גראָזן שיינען, וויל די שמערן רוישן,
וויל די קינדער וואַקסן
און צו דעם ביקפארדקנויט
גנבעט זיך פארעקשנט
ווידער שוין דער טויט.

ס'גנבענען זיך צינדער אויפרייסן די וועלט
מיט איין וויסער האַפענונג: זפרון אונדז פארפעלט.

קיין מאַל ניט פארגעסן! קיין מאַל ניט פארגעסן!
אין הארצן די פארגאנגענהייט, ווי פולווער אין די פעסער.
פארצויגן שוין די ווונדן? — ס'גייט אום,
ס'גייט אום דער אכור.

ס'איז גארניט ניט פארשוונדן!
וואַך זיי, ברודער, וואַך זיי!

אויף דער וואך

די בריוו דינע, מיט פערל-כתב געשריבן,
האב איך צונויפגעקליבן.
אין ליכטיקע, אין פרישע שמראמען
די שורות פליסן צו דיין נאמען...
און אויפן הארצן עטוואס גרינגער ווערט,
ווען ס'רײַסט זיך אַפּ ניט-וויילנדיק אַ טרער...
נאָר פּלוצעם גיסט זיך אָן מיט ביטערן פּאַרדראָס,
מיט מורמלענדיקן בלוט איעדער אות.

— זוכסטו רו אין טיפן שאַטן פון דיין טרויער
און איך וועל וועקן, וועקן אויג און אויער,
איך וועל זיך שמעלן, ווי אַ זעלנער אויף דער וואך
בײַ יעדן טאָג, בײַ יעדן חלום אין דער נאַכט
און בײַ דיין סאַמע ליכטיקן געמיט,
און בײַ דיין סאַמע שענסטן ליבעליד —
איך וועל זיך שמעלן אויף דער וואך פון דיין זפרון,
דו זאַלסט די שווערע לאַסט פון אומרו און פון צאַרן —
דעם אוצר גרויזאמען, וואָס מיר פאַרמאַגן,
צו דינע ווייטע קינדסקינדער דערמאַגן...

כ'וויל גוט זיין

הינט מעג די שטילסטע טויב
אויף מיניע דלאניעם
נידערן...
כ'בין אויף ס'ניי פון אש-און-שטויב —
מיט מענטשן זיך פארברידערן.

און די פארבימערטקייט גייט אפ
דורך שאטנדיקע געסעלעך,
מיט אן אראפגעלאזטן קאפ,
כמעט ווי א פארגעסענע.

א, ווארט!
דו גיי נאך ניט אוועק,
מיין טייטנדיקע בימערניש!
דו דין מיר צו —
פאריאג די שרעק,
וואס האלט א וועלט
אין צימערניש.

אויף ס'נײַ פּאַסקודיען זײ די ווענט
מיט האַקנקרייץ דעם גיפטיקן,
און זע —
מע וואַשט דעם תּלינס הענט
פאַר פעלקערמאַרד, פאַר קינפטיקן!

מען קלערט —
מיין צאָרן איז פאַרשפּאַרט
אין קברים פּילמיליאָניקע:
פּאַנאַר, טרעבלינקע, באַבי יאַר
דערמאַנען ניט און מאַנען ניט!..

אַ רוצחים-טריט געמאַסטענע, —
כ'וויל זײַן אַ גוטער,
לאַזט מען ניט!

צוים זון

כ'שמעל אונטער מיין געזונטן קארק
און קריך ארויף, מיין זון.
נאך האלט זיך, בחור, האלט זיך שטארק —
אויך דיר ניט גרינג וועט זיין!
א ביזע ווייגע בנימשן וועט
אין פנים דיר, אין ברוסט...
פארעקשנט זאלסטו בנישטייען
און בניקומען דו מוזסט.

וועסט בניקומען, וועסט זוכה זיין,
ס'איז דיר, מיין קינד, באשערט
פארפלאנצן רעגנבוין-שנין
אויף אויסגעבענקטער ערד.

און ווייס, און ווייס — דו ביסט געבענטשט
ארויסברענגען מיין גאב —
די גרויסע גומסקייט צו דעם מענטש,
וואס איך פארשוויגן האב.

מ ע נ ט ש ן

אויף מענטשן דארף מען קוקן אן פארדאכט,
ווי די לבנה קוקט אראפ אויף די פארליכטע
אין א שטילער זומערנאכט.

אויף מענטשן דארף מען קוקן, ווי די ווערבע
אין טינד אין קלארן,
און ניט פארגעסן — מענטשן זיינען שמערבלעך,
ניט קירצן זיי די יארן.

אויף מענטשן דארף מען קוקן, ווי אין הימל —
די דארשטנדיקע ערד,
גלייך ווי זי וואלט גאר קיין מאל, קיין מאל
קיין באמבע-אויפרייס ניט געהערט.

אויף מענטשן דארף מען קוקן, ווי אויף קינדער,
מיט גוטע אויגן.
און ווער ס'קוקט אנדערש — איז א ווונדער,
ווי האט ער מומערמילך געוויגן.
און ווער ס'קוקט אנדערש,
דער האט אונדזער צייט פארשלאפן,
און ווער ס'קוקט אנדערש,
דער זאל אויף קיין מענטשלעכקייט ניט האפן!

*

אָפּגעגעסן האָב איך גאָר נישט לאַנג,
אויסגעטרונקען האָב איך אויך — אַ דאַנק!
גאָר זעט איר, אַ גלאַז מיי,
אַ שטאַרקע און אַ הייסע —
מהיכא-תיתי!

ווייל כ'בין שוין אַ געגעסענער
און כ'בין שוין אַ געטרונקענער,
איך בין שוין אַ געזעסענער
און כ'בין שוין אַ געזונקענער,
און כ'בין אַן אויפגעאַנגענער
וון כ'בין נישט קיין פאַרזיימער —

איז גיסט מיר אַן אַ גלעזל מיי,
ווייל כ'בין נישט קיין געטיימער!

1958

*

ביזן גרוב — איך וויל ניט
און איך וועל ניט
אָנווערן מיין דאַרשטיקן
עקשנותדיקן גלי.
לאַמיך פאַלן
אויף די שטראַלנדיקע שוועלן
פונעם סאַמע
שענסטן אינדערפרי!

ס'וועט ניט באַנג טאָן,
אויב איך וועל ניט גרייכן
צו אַט יענעם גליקלעכן
און מענטשלעכסטן קאַיאָר.
אַזא אומקום
לייגט זיך אויפן שכל,
ווי דער שמייכל
אויף די ליפן פון מיין בכור.

פּרילינג 1955

עם טוישן זיך
דער הימל און דער וואַלד,
די מענטשן און די גאַסן
אינעם כוואַליעכלעך-געווימל
פונעם וואַסער.
און ס'בליט אויף סניי אין מיר
די אַלמע וואַר,
אַז יעדער קלייניקייט אין פלום
געשליפן ווערט און קלאַר.

דורך וויי פאַרשוויגענעם,
און דורך פאַרטויכט געוויין
אַ תפילה צי אַ שפּרוך
איך זאָג צו זיך אליין:
ניטאַ קיין פרייד
ווען וואַסער שטייט.
פלייץ, וואַסער, פלייץ
געזונטערהייט!

שורהלעד אויף שניי
1945—1941

*

זעץ איך זיך צו בני דעם בויגן פאפיר —
שפרייטן זיך פעלדער פארשנייטע פאר מיר

און בני דעם ערשטן פארשריבענעם אות —
פייפט שוין דער ווינט און סע שטארקט זיך דער פראסט...

גלייך ווי די סטראפע געשלאסן נאר ווערט,
פויזען מיר צוגעדריקט הארט צו דער ערד.

דעם שונאם טראנשייען — אט זיינען זיי באלד
און עמעצער רופט שוין און עמעצער פאלט,
און עמעץ פארשווינגט שוין דאס לעצטע געשריי — —

— — —
שורות, ווי שנרעלעך בלוט אויפן שניי.

געזעגעניש

אויב איינזאם וועט קומען מיין פערד אויף צוריק
און טרויעריק נייגן זיין קאפ צו דיין פלויט,
דיין ווייגעשריי, שוועסמער-מיין-פלה, דערשטיק —
ניט גלייב, אז דער שונא האט מיך שוין געמייט.

און וועט מען דיר ברענגען ס'פארבלומיקטע העמד,
דו וועסט עס דערקענען — פארברעך ניט די הענט —
איך לעב נאך, איך שמיי אויף די פיס און איך שלאג,
ווייל דו ביסט מיט מיר און מיט מיר איז דער טאג.

נאך וועט מען דיר ווייזן מיין ביקס און מיין שווערד —
ווייס, אז געפאלן בין איך פאר מיין ערד.

יולי 1941

די שווערד

אשר שווארצמאנען

א מאַל איז אַ דיכטער געפאלן אין שלאכט,
האַט מען פון דאַרטן זיין שווערד מיר געבראַכט...

אַ שווערד ווי אַ שווערד, נאָר זי זינגט אינעם גאַנג,
ער האַט זי געשליפּט בני זיין שענסמן געזאַנג.
היט איך זי אָפּ, ווי דאָס אויג פונעם קאַפּ,
קיין שטויבעלע פאַלט אויף איר שאַרף ניט אַראָפּ.

די טיכטן און בערג און דאָס פריידיקע ליד
פון פעלדער און וועלדער אין רושיקן בלי,
מיין קינד און מיין מאַמע, מיין הימל און ערד
שפיגלען זיך אָפּ אין דער לויטערער שווערד.

ווי קאָן זיך פאַרטעמפּן איר מעכטיקער בלאַנק —
ער האַט זי געשליפּט בני זיין שענסמן געזאַנג.

דער שווערסטער געראַנגל — ער הייבט זיך שוין אָן —
לאַמיר אַ הייב טאָן די שווערד, ווי אַ פּאַן!

אַ מאַל איז אַ דיכטער געפאלן אין שלאכט,
האַט מען פון דאַרטן זיין שווערד מיר געבראַכט...

צושליסן טיר-און-טויער

צושליסן טיר-און-טויער —
אלץ איינס פאר פרייד, ווי פאר טרויער.

פארגעסן די שמוביקע שוועלן,
אויב זיי פירן צו טיפן פון עלנט.

איינס איז אין לעבן איצט נייטיק:
טרעפן דעם פיינט און אים מייטן.

די גיפטיקע אויגן פארשפנייען
מיט צארנדיק בליי און פניער.

פארשפנייען דעם רוצחישן פרצוף
ביזן בלוט, ביזן בייז, ביזן הארצן!

פל-זמן דאס געביין וועט ניט פוילן
פונעם לעצטן פאשיסמישן קוילער —

צושליסן טיר-און-טויער —
אלץ איינס פאר פרייד, ווי פאר טרויער —

הינטער מאסקווע, 1941

ה י י מ ל א נ ד

1

פאטערלאנד, מיין אויסדערוויילטער וויי,
מינע ליפן לעש איך אין דיין שניי...

אין דיין אומרו איז מיין בליק פארשארפט,
ווייסטו, וואס אין לעבן איך באדארף? —

זיי מיר נעענטער פון מיין געזאלצן העמד,
ווען דאס הארץ פון בענקשאפט איז פארקלעמט.

ווען ארום איז הושכדיק און שווארץ,
זאל דיין ליד א שטראם טאן פונעם הארץ.

זאלסט זיך שפיגלען אין מיין לויטערן געוויסן,
און ווען איך פאל, די אויגן מיר פארשליסן.

פון אויגן מיניגע נעם די שיין,
 פון לונגען — דאס געדעך,
 לאז איבער מיר דעם האס צום פיינט,
 דאס רעכט אויף זיין גערעכט!

קיין קינד, קיין רינד, קיין ברעקל דאך,
 און ס'איז מיין ליב צעעשט...
 צי דארף אזא מין מענטש א סך?
 לאז איבער מיר דעם האס!

ווי אויף דער תליה קרעכצן שטריק,
 סע קרעכצט מיין בלוט אין אדער —
 מיין ערד, מיין ווייב פארגוואלדיקט ליגט
 און וויינט, און מאנט, און פאדערט.

סע שליידערט מיך ארום איר פנין
 און טרייבט מיך אום און רודפט —
 לאז איבער מיר דעם שטארקן וויין
 פון שונאם לעצמן שוידער!

ש י נ א ה

מִיָּן שִׁנְאָה ז'וואַגניק-שווער :

זי וועגט

א בלוטנדיקע ערד,

וואָס ליגט פאַרגוואַלדיקט,

לעכצנדיק נקמה ;

זי וועגט

א זעלנערישע טרער

בנים בלוי-פאַרשמילטן ברודערלייב

אויף שליאַכן פון מלחמה...

— איר וויג —

א שטאַרער מוטערלעכער בליק,

וואָס ווייסט :

ס'וועט זיך ניט אומקערן צוריק

די לעצטע טרייסט...

זי וועגט אַ שווערע בענקשאַפט,

וועלכע ציט

צו היימישע פאַרשמאַכטע שליאַכן

און טעג, ווי יאַרן, זי פאַרגליט

אין האַרץ דעם דאַרשטיק-וואַכן.

אז ווויל איז דעם וואָס הייבט זי אויף
אויף זינע פלייצעס פעסמע
און מינדט ניט אויס קיין טראַפן וויי,
קיין טרערעלע פאַרגעסט ניט.

און קאָן זי ריכטן שאַרף געצילט,
אין שונאס האַרץ געדיכטן. —
קיין לעבן איז פאַר דעם ניט פיל —
דעם טויט אויף טויט פאַרניכטן!

1943

אין נאַכט פון נניאַר

אַ שמורעמווינט, אַ ווירבלווינט, מע זעט ניט אויף קיין שפּאַן,
שניי פאַרשמיסן אַלע שליאַכן. ברודער, גיב די האַנט
און ווייטער קום, זאַל פירן אונדז די האַרבע ווייטע שיין
פון העכסטן דין געלייטערטן —

עין תחת עין!

אַ שמורעמווינט, אַ ווירבלווינט — אַ חושך אויף דער וועלט,
קאַלטע כמאַרעס אויף די אויגן האַכן אַליץ פאַרשמעלט,
חויץ דאַס רעכט אויף שאַרבנבראַך פאַר מיין גערעכטער פּויסט,
און דאַס איז איינס אויף גאַר דער ווייט
און גאַר און שוין און אויס...

אין אַ ייִדיש דאָרף

1

אונטער וויינישליכיימער האָבן זיך צעשאַטן
ווייסע שטיבער.
איבער אלץ — אַ שאַטן
פון אַ באַמבארדירער...

אומגעוויינלעך איז דער הימל בלוי
און טריפט
אַ טיפע שטילקייט אויף די דעכער,
און בני אַ שוועל
אַ מיידעלע פאַרטרויט
שפילט אין זונענפלעקן, ווי מיט צייכנס...
און ס'ליגט איר בני די פים
אַזאַ געהאַרזאָמער דער סמעפּ,
פאַרזשמורעט אין אַ חידושדיקן שמיכל:
— ווער האָט אַהער אַ וואַלקנדל פאַרשלעפט
אויף אַזעלכע דורכזיכטיקע הייבן?

...דאָרט וווּ ניט וווּ אַ רויכל פריילעך ציט,
ביים סאַמע קוימען טייעט עם פון הענוג;
און שמעקעוודיק אַ טעפל שוין פאַרזידט,
אין אויוון זאָרגלאָז בולקעט עם און טענהט:
אַ מאַמע שטיל-פאַרדאָנהטע דערבני
שטייט פאַרפאַליעט בני דעם וואַשן.
זי הערט עפעס, נאָר ס'איז ניטאַ קיין צייט
אַ קוק טאָן, וואָס זשע הודזשעט עם אין גאַס דאָרט...
די שלאַנקע ייִדישקעס, פאַרנומען אויפן גאַרטן,
בחורים ברוינע — בני די קלינגעוודיקע גאַרבן.

אין מי פארפארעמע, מע זעט אים גאר ניט,
דעם אומגליק-אנזאגער — דעם שפארבער.

און קיינער ווייסט נאך ניט
פון וואַגלעניש און שרעק,
ווי קינדער איז מען שמייכלענדיק-פארטרויט...

— — —
אלע וועגן האָב איך דאָן פארמעקט
הוצן וועג, וואָס פירט צום שונאם טויט.

2

— רב אַרן, האַ, רב אַרן,
נו, חבר בריגאדיר! —
שמיים אַ מענטש און קניעט זיך אַ שטרוי,
הערט ניט, הערט ניט,
ווי דער קוילער באַמבארדירט
שוין גאר ניט ווייט...
ס'גייט כאַדאַראַם דזשאַנקאַי,
ס'גייט כאַדאַראַם קאַליי!..
— רב אַרן, האַ, רב אַרן,
אפשר וואַלט געווען אַ תכלית
מער ניט האַרן?! —

— נו, וואָס האַט איר זיך אַנגעוואַרפן אויף אַ מענטשן!
רב אַרן איז דאָך ניט קיין פיצל קינד!
נו, לאַזט אַ וויילע קוקן אויפן פעלד,
וואָס ליגט פאַרקלעמט דאָ:

אַפּרינסן די אויגן פון אַ היים
דאַרף מען פאַרויכטיק —
מע זאַל ניט ווערן בלינד...

אז וואס איז דא, מישמיינס געזאגט, געווען!
א ברעקל גרינס?
קוראי פארדארטער, סמעפ און סמעפ,
און ווינטן נאקעטע אויף גרויען סאלאנשמאק!

ביז וועלכן שווייס און ריפנבראך
האט מען עס דאך
מיט היימישקייט,
מיט ווארעמקייט,
מיט קינד-און-רינד באלעבט...
איז גיי, רב ארן, איצט מיט האק-און-פאק,
איז גיי פון דעם אוועק!..

זיבן בניס,
ביז דעם זיבעטן האט חנה אים פארלאזט
אויף דער אוקראינע נאך.
אין גאלטע...
און דא האט זיך די ערד פון דארשטיקייט געשפאלטן,
האט ער מיט זיבן פרישע בנימינן
זיך אויף דער טריקעניש געלאזט...
אליין דעם ערשטן ארטיזאן געהאקט,
די ערשטע שוועל, און צו דער שוועל — א שטעג.
איז נעם און גיי פון דעם אוועק
מיט האק-און-פאק...

ניט נאך דער היימישער קאלכאז,
דער גארער קאנט, רב ארן,
דער גארער קאנט, וואס ביים סיוואש,
פלעגט לויבן דיניע קלוגע הענט.
איז וואס זשע?

האַבן זיי זיך אויף דער עלטער דען באַנאַרישט?
זיי הענגען דאָך אויף דיר אַצינד
ווי שווערע פּרענט!

נו, הרגעט אים,
ווער נעמט עס און פאַרלאָזט
אַזאַ מין רחבותדיקן גוט,
אַזאַ מין אויסגעווייטיקטן מאַיאַנטיק!

זיבן זין האָט חנה אים געלאָזט,
זיבן צאַרנדיקע בייַטניכן מיט אייגן בלוט
האַט ער אַליין
צעשיקט אויף זיבן פּראָנטן.
וואָס קוקט אויף אים אַ טרויעריקער טראַקט —
אַ שפּאַגל נייע סדרה וואַנגלען?
קאָן זיך געפינען דען אַזאַ מין שלאַק,
וואָס זאָל אַ זאָג טאָן:
— נאַט אייך.

נאַט מיין אַלטן האַלדו-און-נאַקן —
טרייבט!
איז אפשר,

אפשר וואָלט ער פאַרן אומגליק נאָך
דעם שליאַך געפרוּווט פאַרהאַקן
מיט זיין אייגענעם, זיין אַדערדיקן ליב?

— רב אַרן, האַ, רב אַרן,
הערט נאָר, הערט: דער קוילער באַמבאַרדירט!
זאָג שוין, זאָג, וואָס טוט מען, וואָס?

ביסט עפעס דאך בני מענטשן ברינגאדיר.
דער איינציקער,
דער פאלנער באלעבאם.

איז אפשר טאקע שפאנען די מאזשארעם,
הא, רב ארן?

— וואָס איז?..

וואָס איז געשען?!

וואָס דרייט מען זיך פאַרפינצמערטע אַרום
בני בלינדע קלוניעס און אַמבאַרן
אַזוי זיך אויף און אָפּ?

וואָס האָבן ווייבער זיך צעיאַכמערט אויף די פעק?
אַזאַ חבּרניע אויף מיין קאַפּ,
אַזעלכע שלעק!

מע דרייט זיך אום ווי גאַר ניט הי,

און זאָל עס עמעצן כאַטש אַרן

צונויפּטרייבן דאָס ביסל פי!

און זאָל אויף עמעצן אַ ברען טאָן כאַטש די הויט,

אַז צינדן דאַרף מען די אַמבאַרן

און אַפּסמען,

יא, אַפּסמען די סקירדעס ברויט!

...איז גייט און לאַזט אַ ווילע נאַר

דאָס רחכות טאָן אַ מעסט.

ס'איז אַרן ניט קיין יינגעלע.

אוי, ניט קיין פּיצל קינד —

ער ווייסט, אַז אַפּרינסן די אויגן פון אַ היים

דאַרף מען פאַרויכטיק —

מע זאָל ניט ווערן בלינד...

מיין טאַטנס ווינגאַרטן

איך קאָן שוין מער ניט קומען
צו מיין טאַטן אינעם ווינגאַרטן,
איך קאָן שוין מער ניט קומען...

מיר האָבן ווי אַ קינד געכאַוועט אים
אַזוי פיל שווערע זומערס!
מיט ערד מיט האַרבסט־קער, מיט וואַרעמער,
פלעגן מיר דעם ווינגאַרטן פאַרדעקן.

אַז קיין בייזע פרעסטלעך,
זאָלן אים ניט שרעקן.

אַז קיין ווינט זאָל זיינע צווייגן
פונעם שלאָף ניט וועקן...

פּרילינג פלעגן מיר אים שמענגלעך שמעלן,
צו דער זון זאָל ער זיך ציען,
צו איר צאַרטן צויבער,
אַז דער שמייכל פון מיין פאַטער
זאָל זיך שפּיגלען העלער
אינעם חודש אויגוסט, אין די ערשטע טרויבן...

קומען פלעגן פּלע-מיידלעך שלאַנקע
מיט שוואַרצע צעפּ אַריבער שמילע אַקסלען.
אין הענט אין זייערע, ווי טיכלעך קלאַרע,

פלעגן בלאנקען
פלינקע מעסערס...
און מיט פולע, צאפלענדיקע קערב
פלעגן זיי זיך זינגענדיקע
אומקערן צוריק...
זקנים
(גאלדענע שטראלן אויף זילבערנע בערד)
פלעגן דעמאלט פריילעך-טרויערדיק
א וואָרף געבן אַ בליק
אַהין, צו יאָרן פון דער יוגנט,
העט פארפלויענע...

— — —
און אז איך וועל שוין קומען
צו מיין טאטן אינעם ווינגארטן,
און אז איך וועל שוין קומען,
וואָס זשע וועל איך טרעפן דארטן,
אויסער אַש און אומעט?..
סײַדן די ייִדישע טעכטער,
וואָס פלעגן די ווינטרויבן קלייבן, —
געשענדעטע פארן שעכטן
פלה-מיידלעך און ווייבער...
סײַדן די קרעכצנדיקע ביינער,
וועלכע זינען פארבליבן
פון די פריילעכע זקנים,
פון די האַרעפאַשנע יידן?
אָוועק איז ער מיטן רויך,
מיין טאטנס ווינגארטן,

מיטן רויך אוועק...
ביזן וואַרצל אויסגעהאַקט
האַט אים דער דײַטש
מיט פֿייערדיקע העק!
און מיין פֿאַטער וואַנדערט אויס
דאָס ביסל עלטער
ווייטיקדיק-פֿאַרקלעמט :
— גיט אָפּ, — זאָגט ער, —
פון לײַב דאָס לעצטע העמד,
פון לײַב —
די זיבעטע, די לעצטע הויט גיב אָפּ,
נאָר מיטן אַש פון אונדזער וויינגאַרטן
דעם גאַרגל פונעם לעצטן פֿינט
פֿאַרשטאַפּ!

ס'וועט אפשר שפעטער...

ס'וועט אפשר שפעטער גרינג זיין צו דערמאָנען
דאָס ערשטע בייזע פרעסטל אויף די האַר,
ס'גייט מיר נאָך די דאָרפישע לבנה,
ווי אַ שטאַלצער גוואַרדיע-דאָזאַר.

שוין וויפל מאָל מיך האָבן אויסגעהיט פון טרויער
און, ווער קאָן וויסן, אפשר אויך פון טויט,
דער אַלמער קליאַן, דער פרישער סקריפּ פון טויער,
דער שיכורדיקער דופט פון היימיש ברויט...

מיר טרעמן אַפּ, פאַרקלעמט פון שטאַל און פייער,
אַ שווערער שטויב ליגט ביטער אויף די ציין,
נאָר ס'גייט אונדז נאָך אַ מוטערלעך-געטרייע
אין טיפער ווונד — מיין ווונדערלעכע היים...

דערפער ברענען. פליטים אויף די שלאַכטן...
וויגלאַנד מינס, מיר וועלן קומען צ'ריק!
סיידן איבער אַפּגרונטן פון שלאַכטן
בלויבן מיר פאַר ברידער, ווי אַ בריק...

זאַלט איר דעמאַלט בענטשן אונדזער ווייטיק,
אונדזער שטאַלצן, בלוטנדיקן דור...
ס'גייט מיר נאָך דאָס היימלאַנד ווי אַ צווייטלינג,
ווי אַ טרייער גוואַרדיע-דאָזאַר.

וויאַזמע, 1941.

הינטער מאַסקווע

ס'וועלן מעשיות — וואַנדערער אין פּאָלק פון מויל צו מויל —
דערציילן, ווי ס'איז אומרוק אין ביקס געווען די קויל...
ווי דער פּראָסט האָט ניט באַוויזן טריקענען די שווייסן,
ווי דאָס לשון פּלעגט זיך לעשן מיט אַ וואַרט אַ הייסן.

שמעגלעך שניי פּאַרשמיסענע פון ווואָדן — אַ פּאַרפלייצונג,
מאַסקווע האָט געאַטעמט אונדז אין די פּאַרשנייטע פּלייצעס...

אויסגעשמאַנען זינען מיר די שטאַט אין שלאַכטן שווערע
ביז צו קאַרבן האַרבע אויף נאָך פּרישע שטערנס,
ביז צו פּאַסן זילבער אויף די האַר נאָך שוואַרצע,
מאַסקווע מיינע, לידערלאַנד, שטראַמען בלומ פון האַרצן!

איצטער זינען פּנימער פּאַרשניטן אינעם פּראָסט,
איצטער האָבן צאַרנדיקע ווואָדן זיך געלאָזט —
אויף די שפורן ביטערע פון די יוליער שלאַכטן.
דערפּעלעך פּאַרהלשמע, אויסגעבענקטע טראַקטן,
בערגלעך אַש ביי חורבות און פּאַרקוילטע קליאַנען
בעטן ביי די זעלנער, פּאַדערן און מאַנען:

— גייט אויף מערב, האַרציקע, שינדט פון זיי די הויט,
זיי אַלע זאַלן פּגורן ביי אַ פּרעמדן פּלויט,
אַז נאָר די בייזע ווויגע אַ שפּיי טאַן זאַל אויף זיי
מיט אַ שאַרפּן הויפּן בלומ-געפּלעקטן שניי!

1942

מיטן פראָסט

נו אַ פּרעסטעלע, דער טייוול זאל עס נעמען!
אלטער ווייסער-חברניק, ווארט צו,
אַנגעברוגט דינע גריזע ברעמען —
כאַטש פאַרכניס פון קלעמעניש די צונג!

שטאַרקער, שטאַרקער, זיידעשי, מיין פּראָסט,
אזש די יאָדלעס טרעשמשען זאלן ביטער —
ווי ס'זועט דעם דיטש ניט אַניאָגן מיין שאַס,
דו פאַרסווישמשע אים, פאַרגליווער אים,
פאַרשיט אים!

הונדערט גראַס, קיין טראַפּן מער אין גלאַז!
אלטער שיפור, קאַנסט פון בראַפּן טייען,
מיר דאַרפן נאָך אין שלאַכטן גיין, מיין פּראָסט,
ווי גוטע פּריינד און ווי סאַלדאַטן טרייע...

לחיים, זיידעשי, און לאַמיר זיין געזונט,
אויף צעפיקעניש פיקירנדיקע שפאַרבערס!
מיר לעבן צוליב קילן ווונד נאָך ווונד
און צוליב קאַנען אַן חרטה שטאַרבן.

1942

צום בעדער

די מיר צעפראלט אין טיפן וואלד,
אין טיפן וואלד פארשנייטן —
מיר וועלן זיך א וואש טאן באלד,
א רייב טאן איינס דאס צווייטע!

מיר וועלן זיך א טובל טאן,
דער טייוול זאל עס נעמען!
נו, בעדער, קום אנטקעגן אונדז
ארויס מיט פולע עמערס!

ס'וועט ווערן נאכט, מיר שפאנגען דאן
אויף שניישיך ווייט אוועק...
די אויטאמאטן אויפן האלדו,
גראנאטעס — פול דער טאש,
און בראנפן רוסישער, א לעק,
איז אויך פארען אין פלאש!

ווארף אונטער, בעדער, טרוקן האליץ,
דער קעסל זאל זיך ווארפן,
ווער ווייסט, צי וועלן מיר א מאל
א באד נאך ווען באדארפן!

א, ווי געשמאק דאס פרישע וועש
די ריינע לייבער שפירן!
צום שונא פלען מיר אין געסט,
זאל אונדז דער צארן פירן,
און קראען זאלן נאכפלען
אויף דיטשישער פגירה!..

מיין בעדער, בלייב געזונט און שמארק
אין טיפן וואלד פארשניימן.
דערצייל פון אונדז, אויב דיך דערווארט
א קרייז אין שמילע פריידן...

א טרוים

עד, זיך אויסמאן העכער האלב
און צום ערשטן שניי ארויס,
ווי אין הימלטיף — א שוואַלב,
זיך א טונק מאַן פריש און בלויז!

ביון סאַמע עקסטן פינגער
זאָלן אלע אברים זינגען!

ביו צו הייסע בלוטנשפריצן
אנינרניבן דאָס ליב מיט שניי —
אלע חושים זאָלן שפירן,
ווי די זאַשפערעס פאַרגייען!

אַט אזוי זיך מאַן אַ לאַז
צו דעם שניידנדיקן פראַסט...

האַט אַ יונגער העלד געחלומט,
קוים די אויגן צוגעמאַכט...
ס'איז געווען זיין לעצטער חלום
פאַר דער לעצטער שלאַכט...

ה א ר ב ס ט

1

זאל קומען אהער, אינעם הארכסטיקן וואלד,
א לעקיש — א ווינטל, צעקלינגט ער זיך באַלד.

א שפעטיקער שטראל טוט א בלענדיקן מאַל
אויף שפיצן בעריאָזעס דאָס קופער און גאַלד,
און ס'פלאַקערן דעמבעס אין זוניקער ליכט,
ברייטפלייציקע שטיין זיי פאַרטיפטע אין זיך.

זיי קלערן אַוודאי: ס'איז ערגעץ א קריג,
און דאָ זינען וועלדער אין שמילקייט פאַרוויגט,

די שטעגלעך מיט בלעטערפאַל זינען פאַרשאַטן
און, שאַרכנדיק, שלינגען דיין שפור און דיין שאַטן...

...מונקל איז געוואָרן אינעם וואַלד.
 ערגעץ מלועט נאָך אַ צייכן פֿון אַ שניטער.
 ערשט איז דאָ געוועזן אַ פֿריוואַל,
 און אַוועק זיי זינען וויטער, וויטער...

זאַל צוריקוועגס קומען ווער פֿון זיי
 און אַ גאַפּ מאַן, ווי די שטילקייט האָט פֿאַרהיט
 זייער וואַרעם וואַרט און זייער וויי
 און דעם אַמעס פֿון אַ בענקענדיקן ליד.

שוין דער וואַלד אין מונקלעניש פֿאַרגייט,
 לעצטע צייכנס פֿון אַ שניטער מלוען.
 זאַל צוריקוועגס קומען ווער פֿון זיי
 און אַ הייב מאַן זינע מידע וויעס...

ש ט י ל ק י י ט

ס'דאכט, די שטילקייט פארן ערשטן שאַס
ליגט לאנג צעטראַטן אויף צעבלוטיקט גראַז.

נאַר ס'טרעפט אַ מאַל אַזוי אויף אַ פּריוואַל —
אַ שאַרפּן קוק אַרום:
זעלנער מידע, שניטערס אינעם וואַלד,
אַ סטעפּיש-ווייטע ליד נאַר עמעץ ברומט...

ס'לעבט ווידער דאָך די שטילקייט פון מיין היים!
(קיינ צווייג ניט וואַגט קיין בלעמעלע צו וויגן...)
אין אַלע מיניע גלידער וואַקסט געהיים
אַן אויסגעבענקטער ניגון.

נאַר פּלוצעם זיך צעקייכט אַ גרילצנדיקער טויט, —
ניט ווייט אַ מינע פּאַלט.
מיר טרייסלען אַפּ פון זיך דעם שטויב,
און ס'בלייבט אַן עלנטע די שווינגעניש אין וואַלד...

ס'באַקען שווערע האַוביצעס-פּריינד,
אַזש ווייטן טוליען זיך צעשראַקענע אין גרויען...

און דאָך וועט ווידער שטילקייט הערשער זיין
אויף אויסגעווייטיקט האַרץ און אויער!

בני רושעוו, 1943

די לעצטע זעונג

טרייף-פרצופדיקע
שפאנען זיי און שפאנען...
וויפל זיינען זיי,
פון וועלכער פינצטערניש,
פון וואנען
פויזען זיי ווי לייכעצדיקע
גרינע פלעקן,
אלין, וואס ליבער איז פון לייב-און-לעבן,
אויסצומעקן?
און פארגיפטן דאס געדעך פון לונגען
בני מנין ערד און הימל,
בני מנין יוגנט.
טרייף-פרצופדיקע
קריכן זיי און קריכן
צו מנין אקאפ...
א פיבערדיקן דריק איך צו מנין קאפ
צו דיר, מנין גרניזע
נאווגארעדער ערד, —
לייבלעכע!
זאל זיין מיר דא באשערט
אין פייערדיקסטע קלעמען
אונדזער שיינע קרובשאפט
פאר קיינעם ניט פארשעמען!

אין ווינטערשלאף דער סאסנעוואלד, דער
שווער פארקאוועטער,
און בענקענדיקע גראווע ברעגן לאוואטער*
מעגן בלייבן איינציקע,
וואס וועלן שווייגנדיקע וויסן:

* לאוואט, א טייד צפון-מערב רוסלאנד.

נימא אזא מין בלני,
וואס קאן פארשניידן מיין געוויסן...

זיי וויקלען זיך ארויס
פון רויך
אלץ נעענטער, אלץ נעענטער.
מיך ווארגט שוין
זייער שיפור סאפערני,
און ס'ווארט אויף אלע רחכותן פארברענטע
מיט אטעם אינגעהאלטענעם
די צייט.

...זיי שטיל, מיין אומגעדולד! .. און אט! און פלאץ
אין פרידיקן געיאמער
פון די לעצטע דרני גראנאטעס:
— נאט אייך!
— נאט אייך!
— נאט אייך!..

...סאסנעוועלדער ברוגודיק פארשנייטע
און דער צפונדיקער לאוואט,
ווי מיין גריזער זיידע
אויף א שימחה,
לאזן זיך אין טעניץ...
ערגעץ, דאכט מיר,
דינע פידל-סטרונעס
פלעכטן אויס ניגונים-קרעניץ,
שפילן די ניט-אויסגעשפילטע,
אלע מיניע
פינף און צוואנציק
זיסע זומערס...

און ס'פארגייט אין רויש פון פרישן גראָז
מיין צער און וויי,
מיין בלוטיקער פארדראָס.
און אין בלויען שוואַלבן-לשון,
אינעם פלאַפּל פון די פלאַצנדיקע קנאַספּן —
לעצטער טויבער
באַטאַרייע-דונער
ווערט געלאָשן.

און דאַרטן פּונקט,
ווי די גראַנאַטע איז געפאלן,
איבער פּגרים פּינמלעכע צעפליקטע,
פון דער פינצטערניש צעשפּאַרטער,
שוועכט אַרויס
מיין האַרציקסטע, מיין פּלה.
אַ באַגליקטע
לאַכט זי...

ווייכע כוואַליעס האָר,
פון דרום-ווינט געצערמלט,
פּלעקן זון אויף צאַפּלענדיקע גלידער
איבער אַש און שלאַכט אַריבער.
זי, — מיין אויסגעבענקטע,
מיין באַשערטע,
זי, — מיין ליד פון אַלע לידער — — —

די לעצטע זעונג פון אַ רויטאַרמייער פּאַרן שטאַרבן
פּרוּוו איך אינעם האַרצן אייך פּאַרקאַרבן...

מאַסקווע, מי 1944.

א י ן פ י ב ע ר

זינגען צו מיין בעטל זיך צונויפגעגאנגען
די בלייכע ווענט
(נאך בלאסער פון מיין שכנס
האלב-פארבינטעוועט געזיכט...),
און פלוצעם האט א פינצטערניש געדיכט
א פאל געטאן
צו אומרוקע שליפן...
און ס'בושעוועט א שווערע שריפה.
אירע שטומפיקע און חושך-טיפע צינגער
האבן אלץ פארשלונגען,
האבן אלץ פארברענט.
נאר מער פון אלץ
מיר האבן באנג געטאן
מיין מאמעס ווארעמע, פארזארגטע הענט.

...און ווידער נאכט אויף נאסן שניי,
אויף בלוטיקער, אויף „קיינעם ערד“.
מיין ברודער...
קוקט, קוקט:
זיין שפור אין שניי זיך צוקט,
און ווי א רויכעלע
זיין הייסער אטעם אויפן פראסט פארגייט...
הערט, הערט:
אויף ליפן זינגע בלוי-פארשפארטע —
דער פארשוויגענער,
דער לעצטער זיפן.

און ס'מיאכקעט, בענקענדיק,
אין בוזעמטאש בני אים
א ניט-דערשריבענער, א שמילער בריוו...

די שווערקייט פון דיין קערפער
פיל איך ניט אצינד.
איך טראג דיך, ברודער,
ווי א שמייכל טראגט אויף זיינע ליפעלעך
א קינד...

הארציקער, דיין ווונד מיך קלעמט —
מיין שארבן, זע, זיך שפאלט!
אט איז א ריטשקעלע, —
דיין הייסן קאפ
כ'ועל אפשווענקען מיט פרישן וואסער
(זאל דאס בלוט אראפ),
און איבערכינדן מיטן העמד...
קרעכץ ניט, גארעלע, מיר פויזען ווייטער באלד.

פריער,
איידער נאך מיר האבן זיך געלאזט
אין וואקסן און אין וואַגלען,
קינדווייז,
האַסטו אויף די פלייצעס מיך געטראָגן :
— קויפט א זעקעלע, א זעקל מעל!..
איצמער, — דיך איך טראָג
(מיט בליי די פלבים האַגלען...),
די מאמע, א פארדאגהמע,
ווי פלעגט זי זאָגן :
— וואָס האָט אייך געפעלט?..

(הנייאר, האָט זיך מיר געדאַכט, —
די רוצחים האָבן זי צום צווייטן מאל געקוילעט.
א תכלית פון א קינדהייט — אַש און קוילן...
און אויסגעוויון האָט זיך מיר
נאָך היינט בני נאכט,
אַז וווּ אַ שמעגעלע צו יענע ווייטע יארן,

איז עס געדיכט
מיט רוימן ווילדגראַז
צוגעדעקט געוואָרן...)

אַ זאָג אַ ביסל — „וואָס האָט אייך געפעלט“,
דער אַמעס האָט אונדז אויסגעפעלט פון צער.
מיט גרינער גאל ז'פאַרקנאַטן יעדער ביסן —
אַ וועלט אונדז פעלט,
אונדז פעלט,
אַז ווידער גליקלעך זיין
זאָל זי,
מיין רעגן-בויגנדיקע וועלט!
און ביזן ביין
אונדז עקבערט דאָס געוויסן:
ער דעכנעט נאָך, דער דייטש,
ער שעכט און ברענט
און שענדט,
פון יעדער חורבה יעקעס פּרצוף שפּאַרט...)

האַרציקער, דיין שלעכטער הוסט מיך וואַרגט.
מייערער,
איינציקער מייערער,

דו הערסט ?
זאג מיר, זאג מיר,
וואס איז דיין באגער ?..

אין מנינע שלייפן שלנדערט זיך דיין בלוט,
און פון דיין צארן פלאצט אויף מיר די הויט,
שוין ביזן האלדז דערגאנגען איז די נויט,
מיר זאל די דיטשישע פגירה שמעקן גוט !..
ברודער לעבן, שלאף שוין איין בארוט,
מיר האט נאר געהלומט זיך דיין טויט...

און איך וועל מיט א וויגליד
אפטרייבן פון דיר דעם ביזן חלום.
זע, פאוואלינקע, פאוואליע,
די נאכט אויף נאסן שניי
אין כוואליעס פניערדיקע שוין פארגייט,
ווי גלייך א ווינדערשיף אין ווינטן וואנדער...
שפאר שוין, שפאר שוין אויף די אויגן
און זע די בלייכע ווענט,
זיי גייען אויך ווי שיפן זיך פונאנדער
און ס'פלאטערן, ווי שטילע פייגל,
ווארעמע, פארזארגטע הענט...

אירקוטסק, מיי 1943.

מינן טרייע שוועסטער

דו האָסט מיר דעם ווייטיק פאַררעדט
און ווייך דאָס געלעגער געבעט.
געשטאַנען ביסטו בני דער קלאַר-ווייסקער פּיר
און געטריבן דעם אומגליק פון מיר...
און ס'האַבן זיך שלייפן געשלינדערט פון היין,
און ליפן געבעטן זיך: זיין!

דו האָסט מיר, מינן טרייע שוועסטער, דערמאַנט
אין היימישן ריח פון סטעפּישן מאַן...
דער מאַמעס אַ ניגון אין פּרישקייט פון וואַלד,
דעם ניגון, וואָס קומט אויף אַ קורצן פּריוואַל...
ווי ווייט איז מינן קינדהייט! און איך האָב דערקענט
די וואַרעמע, שמילע, די היימישע הענט...

די ווונד האָט מיר וויי געטאַן דאָן,
ווען דו ביסט אַוועק אויף אַ שפּאַן,
און ס'האַבן זיך שלייפן געשלינדערט אין שרעק,
און דאָס האַרץ האָט געבעטן זיך: גיי ניט אַוועק!

ברענג מיר כאַמיש וואַסער קילע אַ טרונק,
דאָן וועל איך דערפילן — כ'בין דאַרשטיק און יונג.
און ווידער שוין זינגען די גלידער מיט וועסנע,
מינן טרייע, מינן גוטע, מינן איינציקע שוועסטער!
די האַר פון מינן טוויקן שטערן פאַרשאַר —
און דער טויט וועט כמילא שוין בלייבן צום נאַר...

ד ע ר מ א מ ע ן

ניט קיין כוואליעס אויף דעם קאספי
האָבן אויסגעקנייטשט אַ שטיין —
אויף דיין גוט און מייער פנים
זינגען אַנגעפלוּיגן טעג ווי יאָרן,
טעג ווי יאָרן איינס נאָך איינס...

דאָס האָבן ביזע אַנרחמנותדיקע טעג
אַרויסגעטראָגן דיר צום ברעג
דאָס ביטערע גערוך פון אונדזער היים,
פון אונדזער ברענענדיקער שטוב אַ ביסל בלומנדיקע ליים...

ניט קיין כליפענדיקע כוואליעס
דרויבלען זיך אין שטומען שטיין —
טעג ווי יאָרן האָבן צוגעשלאָגן מיט געוויין
צו דינע מידע פים
דעם זון, וואָס איז געפאלן פון דער שוואַרצער שפּיז...
האַסט אפשר בלויז אַ שווערן וואַקל זיך געטאַן,
דערהערט האַסטו פון אַל די ווייט איך מאַן:

— שטיי!

מיין מעכטיק ווייגעשריי
ביז פלאַצערני פון גרויע פעלדזנברעגן:

— שטיי!

איך דארף, אז פון דיין בליק
זאל זעצן מיט א פלאם
אריבער דראט פארצויממע שמרעקעס,
אריבער מידכר-טריקעניש און ים, —
צו אט דער הייל איך האב זיך דורכגעבראָכן,

אין פאכנדיקע פלאמען זי פארקלעמט,
די וויסמע פינצטערניש, די פרעמד
פון וואנען ס'איז דער דם-שונא, דער דיַמיש
ארויסגעקראָכן!

און דו, מיין טרייסטנדיקע מומער
ערגעץ בני דעם ווייטן קאספּי-ברעג,
שנין מיר מיט דיין לעבן צו
און בענטש מיין שווערן וועג...

זאָל שוין גיכער ...

זאָל שוין גיכער אַנקומען דיין בריוו
מיט שורות צארטע — פייגל פון מיין גליק.
ער קאָן פארזיסערן מיין לעצטן זיפּן,
אויב כ'וועל זיך ניט אומקערן צוריק...

איד ווייס, די אויגן דינע שמעקו אליי מיט בעז,
וואָס מרייסלט אָפּ פון זיך דעם ערשטן רעגן.
נאָר וועגן קומען מינעם דו פאָרגעס
כײַ אונדזער ליבשאַפט פּרעגן...

מיר, זעלנער, שווימען אין די פלאמען טיף,
ווי אין ים אַ טיף.
שמילע ברעגן לאָזן מיר פאַרבײַ...

זאָל כאַטש גיכער אַנקומען דיין בריוו, —
דעם וועג פאַרלויפן קאָן אַ שטיקל בליי! ..

הינטער מאַסקווע, 1941

ווייל דו האַסט מיר געפעלט

1

אַזוי פיל פריינד, און איך בין עלנט.
אַפגעגאַנגען היינט פון שניטער...
צווישן אונדזער צאַרטער טרניהייט, עמע,
ליגן אַנגעוואַרפן שווערע ווייטן!

ס'וויקלען זיך אין ביזן רויך די וועגן.
צווישן אונדז — אַזוי פיל טויט און אומגליק.
וועמען קאַנסטו, נאַרעלע, דען פּרעגן,
ווען וועט ער, צו אַל די רוחות, קומען?

און איך וועל ניט לייקענען, איך ווייס נאָר,
דיינע שפורן טרניבן מיך אין פייער.
ווינד-און-וויי און זיבן קאַלמע שווייסן
זיינען עדות, ווי דו ביסט מיר פייער.

קאן דען ווער א צווייגנשאַרף פאַרגעסן
 פון דער שעה, וואָס האָט אויף לאַנג צעשיידט?
 הינטער שווייגנדיקע פּיין-געשניצטע שלעסער
 וואַרטן פּולע רעגן-בויגנס פּרייד...

וואַרט אַ וויילע, ווי זשע וועט עס טרעפן,
 לאַמיר זיך דערמאַנען, ווי איך שפּיר:
 יעדער צווייגנשאַרף וועט נאַכזאָגן מיר: עפּן!
 ווען איך וועל אַ קלאַפּ טאָן אין דיין טיר...

פון דער שטילקייט עמוּזאַס אַ פאַרטויבמער
 וועל איך פאַלן פאַר דיין אויסגעבענקמער שוועל —
 אויסגעהיט פון אומקום און צעשטויבונג
 נאָר דערפאַר, ווייל דו האַסט מיר געפּעלט.

פּרײַנד

אזוי פיל פּרײַנד האָב איך פּאַרלאָרן
אין מיטן גהינומדיקן גיין,
אז אויך אפילו מײַן געביין
פון אומרו וועט ניט זײַן באַוואַרנט.

פאַרקאַרבט אויף קיין מאָל ניט פאַרגעסן
די ביטערניש פון יעדן שניט,
דעם האַרבן וויי אויף טריט און שריט;
געמײלט אין שלאַפּלאַזע מעת-לעתן —
די ערשטע ווונד, דעם לעצטן ביסן,
געפאַר און פּײַער, ווינט און פּראָסט.
אזא מין פּרײַנד ווען דיך פּאַרלאָזט,
זײַ פלייש פון לײַב אַרויסגעריסן...

נאָך יעדערן איז נאַכגעגאַנגען
דער טרײַסמער שײַמער בײַ אַ שלאַך,
אַ היימיש פענצמער אין דער נאַכט,
אַ וועלט מיט בענקשאַפט און געזאַנגען.
און פיל פון זיי האָב איך צעזײט
בײַ וויאַזמע, רזשעוו און סעוואַסטאָפּאָל.
דער שמיין, וואָס איז געווען בײַ זיי צוקאַפּנס,
געדענקט נאָך זייער לײַד און פּרײַד.

די ליפּן האָב איך הײַנט פאַרקלעמט,
פאַרפּרענטעוועט פאַר לעצט געשריי
און שפּאַן פאַרעקשנט, פּונקט ווי זיי
זײַנען געגאַנגען, אין די הענט
דאַס טרײַע וואָפּן.

צום קינד

אויב ס'וועט דער טויט פארגיין מיר אין די אויגן,
אומעטיק פארהאקן מיר די ציין,
וועט פלאטערן א וויגליד ווי א פויגל —
דאס געדעכעניש פון מיין געביין...

ס'וועט פלאטערן, ס'וועט פלאטערן דער ניגון
ביי דיין ווארעם-מיאכקעדיקן וויגל
און אויסשפרייטן א שמילן שאטן
פון דער מאמעס ליפן צו דיין אטעם...

שלאפלאז מיין געזאנג וועט, ווי א וועכטער,
וואכן פון דער נידער ביזן הימל,
קיינער זאל ניט וואגן מער צעברעכן
דיין פריילינגדיקן דרימל.

קיין עין-הרע זאל מען דיר ניט געבן,
וועל איך אויסגראבלען די ביזע אויגן...

— — —
ס'וועט אלס אנדענק פון מיין לייב-און-לעבן
פלאטערן א וויגליד ווי א פויגל...

מנין זיידע

הפקר באַרד און פאות אויפן ווינט,
מנין גרייזער זיידע שטייט אויף שליאַכן היגע:
— די מאַס פון שווייגן ברעכט זיך שוין אַצינד,
גיי הרגע אים, איך בענטש דיך אויף הריגה!

און פרעג ניט קיינעם, ריינוואַשן וועט ווער
דעם שמוץ פון פרעמדן בלוט אויף דינע הענט, —
דיין מוטערס אויסגעבענקמע גליענדיקע טרער
האַט עס אויף זויבער לאַנג שוין אויסגעברענט.

ציטן, דורות האַב איך אַליץ געלעכצט
דאָס פולע גליק, וואָס דיר האַט מען געגעבן,
איז גיי פאַר דעם אין פלאַס אויף מעסערשטעד,
דעם טויט פאַראַכטנדיק און ליבנדיק דאָס לעבן!

די ווויגע גוואַלדעוועט און שלידערט זיך מיט שניי,
די ווויגע ווערט קיין ווילע ניט אַנטשוויגן,
און איר, דורך דראַט-פאַרצוימונגען איך גיי, —
געבענטשט האַט מיך דער זיידע אויף הריגה!

1943

אָ נ ג ר י ף

קיין שאַרץ. פאַרמינעט איז דער ווינט אין גרויען גראַז,
אין צווייגן צעקאַליעטשעמע פון סאַסנעס און אַסינעס,
פאַרמינעט איז אין ביקסנרער דער שאַס
און אין מיין מוטערלעכער ערד — די רייפּע שינאה.

אין טיפּער נאַכט מיין ערד, — ווי מיט פאַרקלעמטע ציין,
זי ליגט ביים סאַמע ראַנד פון די טראַנשייען
און פונקען וואַרפן זיך פון שלאַף. אין יעדן שטיין,
אין יעדן זעמדל — לעבעדיקע ווייען...

עס בלאַנקען וואַלקנס בלינדע נאָך איר שפור,
ווי יעדער שמערנשטראַל דעם קאַפּ מיר לעכערט.
קיין שאַרץ. די אַנגעגלימע שמילקייט איבער מיר
כ'וואַלט ווי אַ שמיקנדיקע שמיג צעברעכן!

סאַפּיאַרן האַבן ערגעץ דורכגעלייגט אַ וועג
און פּויען שוין צוריק אויף די פּאַזיציעס...
און ס'לאַזן זעלנער אין דער קינדהייט זיך אַוועק,
אין טיפּער פּרישקייט אויף געדאַנקען-בליצן.

די שמילע שטיבלעך טראַגן זיך פאַרביי
און ס'טראַגן זיך פאַרביי פאַרבענקטע שוועלן,
די ווייטע היים איז, ווי אַ שאַטן, דיר געטרין,
וואַהן דו זאַלסט דעם פּוס דינעם ניט שטעלן.

אין וועלדער ווארטן באטארייעס פארמאסקירט,
די באטארייעס — ביי הארמאטן-שלעסער.
ווער וועט פון זיי נאך אנקלאפן אין מיר
צו דער, וואס קיין מאל לאזט זיך ניט פארגעסן?..

קיין שאַרף. די שטילקייט מוזט אַ קערעווע זיך שווער
צום ערשטן בלויזעכן פרימאָרגן-סימן.
קיין שאַרף. דער פולווער מיאָבקעט נאָר אינעם געווער —
באלד וועט אַ דונער טאָן די קראַפט פון אונדזער שינאה.

געווען איז אונדזער שטוב...

געווען איז אונדזער שטוב אין סאמע מיטן סמעפ, מיט אלע פינקלענדיקע פענצמער צום קאפאר. איצט וויינט א ווינט בני די צעהאקמע טרעפ: דאס אש פון אונדזער שטוב ליגט אויף מיין מאמעס האר...

מיין מאמע לעבט, און זי געדענקט: בני אונדזער פריילעכן און גרויסן טיש געווען איז ענג פון אויגן ווארעמע און ברייטע פלייצעס; איצט האט פארטראגן אונדז פון אונדזער היים די גרויסע בלוט-פארפלייצונג.

אונדזער גרויסע, די צעאשטע שטוב... ווו זיינען זיי, די זין און טעכטער, שניר און איידעמס? קום ארויס פון דער צעשפארטער גרוב, דו, שווינגנדיקע עדה עדות! קוק, ווי פון דער מוטערס רויטע אויגן-ווינקלעך ווינקט דאס ניט-בארומע בלוט פון אירע זין. מיר טראגן זיך ארום אין שטויבן פלאמיקע, אין עסעדיקן רויך, און איר געטרניער טרויער אונדז באהויכט.

ניט אלע אונדז, ניט אלע אונדז פארשניטן! און אונדזער טרייסטנדיקע מוטער לעבט, ווייל אלע לעבעדיקע אירע גלידער פלעטן, שפאלטן איצט די רוצחים קעפ!

וואָס רוישן די קליאַנען?

קינדהייט

א

דווקא ניט ווייט פון די רעשיקסטע גאַסן
דרייט זיך אַוועק און פאַרקערוועט געלאַסן
אַ געסעלע איינס.

דאַרט שיטן זיך שטראַלן דורך צווינגן געדיכטע,
זיי זיפן זיך דורך אין אַ הייפל אַ ציכטיקס
געפלאַסערט מיט שטיין...

וואָס רוישן די קליאַנען, וואָס ווילן די קליאַנען?
אַ, וואַרט נאָך אַ וויילע און כּוועל זיך דערמאַנען,
ווי דאָס איז געשען:

די זון האָט געשײַנט, ווי זי שײַנט אין דער קינדהייט,
ווי נאָר אין דער קינדהייט. ס'וואַלט סײַדן אַ בלינדער,
וואָס הייבט אָן צו זען,
די ערד און דעם הימל דערשפּירט אַט אַזוי,
באַגלײַך ס'וואַלט זיך ערשט פון אַ טראַפּנדל טוי
די וועלט אויסגעפיקט.

און אויב איר דערמאַנט זיך נאָך יענעם פּרימאַרגן,
וואָס בלײַבט ווי אַ יאָדער אין האַרצן פאַרבאַרגן,
טאָ ווינטש איך אײַך גליק!

דער הויף איז פול געווען מיט קינדערשן געפילדער,
ווי פול מיט פייגלצוויטשערניען איז דער וואלד,
די זון אין הימל איז געפלויגן ווי א פילקע
און ס'האט די פילקע — ווי די זון געשמרצלט...

דעם ערשטן טאג פון די קאניקולן געדענקט איר?
דער טאג איז דורכזיכטיק און זוניק לעבנסלאנג
און ווייטע סאסנעס רוישן שוין פארבענקטע
נאך שניטערס פריילעכע, נאך שפיל און נאך געזאנג.
אין פיאנערן-לאגער, ביז מע וועט נאך פארן
איז אויך אין הויף דערווייל פארצן דאך וואס
צו טאן.

נאך פויק שוין פייקל! בליאסקענדיקער הארן,
שאל אויף דיין רוף, דיין גילדענעם, איך מאן!

און מיך לאזט איבער מיט מיין „פארשול-עלמער“,
לאזט מיט מיין קליינווארג איבער מיך און — פארט!
צי זעט איר ניט, ווי ס'פעלט זיי, אך, ווי ס'פעלט זיי
א ביסל אונטערוואקסן,
כאמט אויף דריי-פיר יאר!..

נאך האבן דען די קליינע צייט אויף קינאה? —
מע שלאגט זיך דאך!
אויף שלאכטפעלדער מע איז!
ס'גייט אן א קריג, און ווער ס'וועט ניט געווינען —
דאס לעבן, ניט דער טויט, געווינען מוז.
איר לאכט? מיר דאכט, איר קענט זיי, די קונדסים,
נאך אפמלעך רונצלט איר דעם שמערן מיט פארדראס:
— „זיי רוען דען, די שדים? — אייסעך-ווייסעך!
וואס שפרינגען זיי אזוי, וואס גוואלדעווען זיי?
ווא-א-סם? ווא-א-סם?

כ'בין אויך געווען א קינד..."
און ס'גייט אוועק א סדרה
פון הארבע רייד מיט מוסר אן אן עק :
— פראפעסאר, קומט אראפ פון דער קאמעדערע
און לאזט מיט מיר צו איינער קינדהייט זיך אוועק...

ס'גייט אן א שלאכט,
פארויס, גיבורים רויטע!
ווער קאן דערלאזן דען, אז שטערבלעך איז דער גוף?
מע זעט בפירוש דאך: אט פאלט א העלד א טויטער
און הייבט זיך נאך א מאל אנטקעגן שונא אויף!
אוודאי מאכט זיך אויך דערבני א ביסל שאדן —
מע ברעכט א שויב, מע „לעכערט" אויך דעם קאפ.
דער דווארניק צו דעם טאטן שלעפט זיך לאדן
און ס'קומט דער גרויסער גיבור, נעבער, אפ...

אוודאי יא! נאָר וועט איר גיין דען שווערן,
אז אן קרבנות גרייכט מען צו א ציל?
ס'טרעפט בני די עלטערן — זיי שפילן זיך אין
ערנסט,
נאָר בני דעם קינד איז ערנסט יעדע שפיל.

אלע מיידעלעך פון הויף
לויפן פלוצעם זיך צונויף:
— זעט נאָר, זעט נאָר,
— קוקט אויף זיי
רויטע רייטער זיינען זיי,
אמתע טשאפניער
און די פערד ווי פניער!

אלע מיידעלעך פון הויף
רעדן פלוצעם זיך צונויף :
— מיר ווילן אין דער מיט אַרײַן,
— מיר ווילן אויך משאַפּניער זײַן !

— זעט נאָר, זעט נאָר,
קוקט אויף זיי ! —
ענמפערט אָפּ משאַפּניעוו, —
— אויב שוין יאָ — איז איינס און צוויי,
מיר טאָרן זיך ניט הייען !..

איינע נאָר אַ פאַמפעשקע,
די צעפעלעך ווי פלעכטלעך,
איינע נאָר אַ פאַמפעשקע,
זי מאַכט אַ גרויס געלעכטער...!

ס'קרימט זיך אויס
דאָס נעזל אירם,
אַן איינגעטונקטם אין קלייען :
— אויך מיר — זאָגט זי — רויטע רײַטער,
אויך מיר אַ משאַפּניעוו !
ניט קיין וואַנצן, ניט קיין שפּאַרן
און מישטיינס געזאָגט — זיי פאַרן —

דאָס פּערד — אַ שטעקן,
די שווערד — אַ שטעקן,
טאַקע נאָר —
די גענדז צו שרעקן !..

אויסגעהערט אזעלכע רייד,
פארבליבן אלע שטיל —
וואָס זאָגט איר צו דער פאַמפעשקע,
צי ווייסט איר וואָס זי וויל?
נאָר משאַפּניעווי בלייך ער ווערט,
שפּרינגט אויף גיך אַראָפּ פון פּערד:
— זעט נאָר, זעט נאָר,
קוקט עס אָן,
ווער סע שטופט זיך דאָ אין קאַן!
אַט וועט ער איר באַוווּיזן
שיסעלעך מיט אייזן!

ער האָט אירע צעפלעך געפליקט און געריסן.
און זי אים — צעדראַפּעט דאָס פנים.
פון דעמאָלט זיי זינגען, דערציילט מען, פארבליבן,
פארבליבן אויף שטענדיק שוין שונאים...

אָוועק אַ געשלעג איז בני יעדער באַגעגניש
און לאַנג וואַלט אזוי נאָך געדויערט,
ביז איינער אַ ליץ האָט אַוודאי אויס חוּק
אַן אויפשריפט געמאַכט אויפן טויער.

און פונקט ווי אַ האַק צווישן זיי וואַלט געפאַלן,
אַט דאָס וואָס געווען איז פאַרשריבן:
„גרישע + גאַליע“...
יא, גרישע פּליום גאַליע“,
דערנאָכדעם אַ גלייכצייכן = „ליבע“...

א פאלק איז געגאנגען ...

א פאלק איז געגאנגען פארעקשנט צום פראנט,
דער ווינט האט געשמיצט און געשניטן — דער פראסט,
דער וואלד האט געקרעכצט, ס'האט געסקריפעט דער שניי
און געשטיקט האט זיך הינטער די ציין דאס געשריי...
א פאלק איז געגאנגען אויף געקאוועטן שליאך,
דעם שווייס פונעם העמד האט געטריקנט דער פראסט
און דאס ליב האט מיט הייסקייט אויף ס'ניי אים צעלאזט.

ס'האט קיינער בני קיינעם קיין זאך ניט געמאנט —
א פאלק איז געגאנגען פארעקשנט צום פראנט.

דעם דריטן מעת-לעת — אינעם וואלד א פריוואל,
און א פאלק האט אויף שנייען געגעבן א פאל,
ווי אונטערגעשניטן געפאלן מען איז
און ס'האבן ווי גלעקער געהודיעט די פיס
מיט שמרעקעס, מיט שווערן געבראזג פון טעכניק
אויף טראקטן, פון רעדער און „רויפן“ צעפליקט,
מיט ווייגעס, מיט זאלפן פון נאענט און ווייט,
מיט דערפלעך וואס פלאקערן הארט בני דער זייט.

געוואכט האבן בלויז די „דאָזאַרן“ אין וואַלד
און אַ פּאַלק האָט אַ מידער געפּראַוועט פּריוואַל.
ס'האַט קיינער בײַ קיינעם געפּרעגט, צי אויף לאַנג.

די זעלטענע רו האָט ווי שטאַרקער געטראַנק
פאַרשיפורט די גלידער, די ווײַעס געקלעפט,
געפּלאַנטערט מחשבות דורך טרעפּלעך און טרעפּ...
און גרישע, ווי אַלע — אויף אייזיקער ערד —
פאַרבאַרגן אין זיך און אין זיך איינגעהערט...
— וואָס קלערסטו, סערזשאַנט? — האָט מיכייעוו געפּרעגט.
— איך קלער... צי די פּיס ניט צעקלאַפט האָסט אין וועג...
— אין אַרדענונג זײַנען זיי, חבר סערזשאַנט.
אין אַרדענונג, פּל-זמן ס'איז... אַ קאַפּ נאָך פאַראַן.
פּל-זמן ס'איז אַ וועלט נאָך צעהרגעט, פאַרוויסט
און ס'לעבט נאָך און שקאַדיעט נאָך אַלץ דער פאַשיסט!..
נאָר איך האָב געמיינט — קלערסט פון ווייב און פון קינד
און פאַרשמעקט האָט דיר, ברודער, מיט וואַרעמען ווינט.
— פאַרשמעקט האָט מיט „מאַרגן“, מיכייעוו מיטן פּריינד,
און מאַרגן הייסט נעכטן געפּפּלט אויף היינט...
נאָר אַן „פּילאַסאָפּיעס“, כ'וויל זאָגן גאַנץ פּראָסט —
פאַרשמעקט האָט, מיר דאַכט זיך, מיט זעלנערשן באַרשמיש,
מיט באַרשמיש און מיט קאַשע געשמאַקע סע שמעקט.
כ'הער קעסעלעך קלינגען שוין פּריילעך... אַן עק —
די אַפּטיילונג הייב!
שאַגאַם-מאַרש — צו דער קיך
און אויספּילן לאַמיר דערווייל אונדזער פּליכט — —

*

— וויינט אויס אין וואלד וועט אויסקומען
היינט איבערויגן די נאכט,
ווייל מאָרגן פרי, אזוי קומט אויס,
באדארף מען זיין שוין „דאָרט“ —
מיכייעו טוט אַ ווונק צום פראַנט
און טוט כמעט אַ לאַך —
— איז דארף מען, ברודער, קודם-פל,
זיך מאַסטיען מיט „קאַמפאָרט“.
נו יא, געוויס, מע דארף דען רייד —
אין שטאַב איז דער סערושאַנט? —
איז קלייבט מען אויס אליין אַן אָרט,
מע מאַכט עס ריין פון שניי
און כוואַיע-צווייגן שפרייט מען זיך
באַקוועמלעך, מיט פאַרשטאַנד,
און ס'מאַרעשטשעט שוין אַ שניטער פּיין
און וואַרעמט לויט אַ ריי:
אַ מאַל — די פלייצע,
אַ מאַל — די ברוסט,
אַ מאַל זיך דריי,
ווי דיר זיך גלוסט...

*

...עד, דו שניטער, מיין שניטער
אין דער פינצטערער נאכט,
ווער ס'איז הי,
ווער — דערווייטערט
זיין דומקע זיך טראַכט...
ווער די אַניטשעס טריקנט,
ווער סע כראַפעט געדיכט,

ווער — מיט רייד וויל דערשטיקן
 דעם אומרו אין זיך,
 ווער מיט וועמען זיך יישובט,
 ווער — א ניגון פארציט —
 און דער וואלד בלייבט פארפישופט
 פון א רומישן ליד:
 ווען מײן בריוו כ׳זאל דערשרײבן,
 כ׳זאל דערזינגען מײן ליד,
 דינע פלאמען, מײן שיטער,
 כ׳זאלט אין הארצן פארהיט...
 ווער ס׳פארדרייט א ציגנער,
 ווער סע שטייט אויף דער וואך —
 ער, דו שיטער, מײן טרניער
 אין דער פינצטערער נאכט — — —

צי א שד האט, מיכיעוו,
 אין מיר זיך פארקליבן,
 צי אין איר איז א דיבוק ארנין,
 נאר מיר האבן זיך פינט געהאט,
 מעגסט מיר גלייבן,
 זיך פארשמעלט איינס דאס צווייטע —
 די שיין...

אט אזוי אין איין שול, אין איין קלאס
 דאך געזעסן,

דו באדארפט עס, מיכיעוו,
 פארשטיין —
 מאג-נאך-טאג ווי סע קרימט זיך א קלייענדיק געזל
 און ס׳חוזקן גריבלעך מיט חן,

יאַר-נאַך-יאַר ווי סע קלינגען ווי גלעקלעך די לאַקן
און ס'פאַרשפּריצט מיט געלעכטער איר בליק...
ניט געוואַסט כ'האַב, מיכייעוו, וואָס זאַל איך דיר זאָגן,
ניט געוואַסט אז איך שטיק מיך פון גליק...

כ'האַב, מיכייעוו, זי פּינט געהאַט, גלייבן דו
מעגסט עס,

כ'פלעג פאַרקערווען פון איר אין אַ זייט,
נאַר פון טאַוול איך פּלעג ניט באַווייזן צו מעקן
דעם פאַרשאַלטענעם אויפּשריפט מיט קרייד.

און אזוי ווי אַ האַק צווישן אונדו וואַלט געפאַלן
אַט דאָס וואָס געווען איז פאַרשריבן —
„גרישע + גאַליע“ —
יאַ, „גרישע פּליום גאַליע“,
דערנאַכדעם אַ גלייציִיבן „ליבע“.

*

דער לעצטער טויבער באַטאַרייע-דונער
האַט אָפּגעהילכט און אין די גרויע ווייטן
זיך צערונגען...

דאָן — טיף, אין ברוסקאסטן,
ווי אין אַ תּפּיסה — אַ פאַרשפּאַרטם,

האַט אָנגעהויבן פּלוצעם

דונערן — דאָס האַרץ...

צי ווייסט איר, ווי דעם שווערן פּחד

שינדט מען פון זיך אָפּ

און ווי מע דראַפּעט זיך אַרויס

פון דעם געמיטלעכן אַקאַפּ

דעם טויט אַנטקעגן?

בני גרישע עווענטאָון זאַלט איר פרעגן,
פרעגט בני זיין פּרנינד מיכייעוו טימאַפּיי,
בני אלע — די, וואָס האָבן דאָן
געהאַט די זכּיה
צו פּוּזען, לויפּן, פּאַלן
און אָפּגיין מיטן בלוט אויף אויסגעברענטן שניי...
ווער זוכה ס'איז געווען
אין דער סאַלדאַטן-קייט אַ רינגעלע צו זיין,
דער ווייסט,
ווי אויגנבליקלעך ס'קומט
די לעבנסלאַנגע פּיין,
אויב שימערער און שימערער
די ברידער-קייט אַלץ ווערט,
ביז איינזאַמקייט פאַרביטערטער
אויף גאַר דער גרויסער ערד.

ס'האַט גרישע עווענטאָון פאַרביסן, שווער-געכויגן,
זיך אויך גערינגלט אין דער קייט,
וואָס האָט געשלענגלט זיך און זיך פאַרלאָרן
אויף רוסלאַנדס ווייט,
אויף רוסלאַנדס ברייט! ...

די הענט צום אויטאמאט ווי צוגעזאמן,
זיין אפטיילונג האט ער געפירט נאך זיך
און אויב געפאלן איז א פריינד —
איז אויך זיין שאמן
געפאלן אויף זיין בלוטלאזן געזיכט — —

צום דריטן מאל
האט אונדזער אנגריף זיך פארכלינעט
מיט פינמלעך פייער צווישן קריצנדיקע ציין,
די לופט געשניטן האבן גרילצנדיקע מינעס
און יעדער איינער האט דערשפירט זיך —
פלייש-און-ביין.
אנטבלויזטע קעגן פלאקערדיק מעטאל...
און ס'האט די קייט צום דריטן מאל
אויף שניי געטאן א פאל — —

בנים ראנד פון דער פאָעמע

איך האָב זיך אַ נדר געגעבן —
ניט מישן זיך. זאל דער סוזשעמ
זיך וויקלען, אַנמוויקלען זיך, לעבן
און איך זאל פון ווייטנס, פון העט,
מיט אייך, מינע פריינד און פארערער,
נאַכשפירן, צושויער זיין...
נאַר ווייזט זיך אַרויס, דאָס איז שווערער
ווי טיילן די פּיין און די שניי,
ווי טיילן דעם שימערן ביסן,
ווי טיילן די בימערע נויט.
ווי טיילן אויף העלפט דאָס געוויסן,
וואָס איז נייטיקער אפשר פון ברויט.
איך האָב זיך געגעבן אַ נדר
און ברעך אים, דעם נדר, אַליין.
די לירישע אַפּווענדונג, ליידער,
ברעכט אויף די פאַרשמשעמעטע ציין...

...סע שנייט און סע שנייט בני דער וויאָזמע,
בני וואָלגע, בנים דניעפער, בנים פרוט,
נאַר אַלץ איינס וועט דער שניי ניט באַווייזן
פאַרלעשן די פּלעקן פון בלוט.

איך ליג הינטער וויאָזמע פאַרשאַטן
מיט נאַסן, מיט קלעפיקן שניי,
ווייזט אַויס, אַז איך לעב און איך אַטעם.
און ס'מוט מיר קיין אבר ניט וויי...

נאָר פאַרט בין איך אַט ערשט געפאלן
און ביים שוואַס טראַנשייען איך ליג —
פאַר מיין היימלאַנד און אויך פאַר סטאַלינען
האַט אַ קויל מיר דאָס מויל צעפליקט.

צי דערפאַר איז דער שניי אַזוי קלעפיק,
צי דערפאַר איז דער שניי אַזוי נאַס
און באַדעקן ער וויל ווי אַ מעפּעך
מיין בלוט, וואָס איז ליבשאַפט און האָס?

נאָר דער שניי וועט קיין זאַך ניט פאַרדעקן,
כאַטש ער שיט און ער שיט ביו אַצינד —
ווי נר-תמידים די בלוטיקע פלעקן
און די שריפות געוויקלט אין ווינט.

שיינען העל — כ'זאַל ניט וויסן פון שוואַרצקייט,
מיט קיין ליכטיקייט זיין כ'זאַל צעקריגט, —
ווען ס'האַט סטאַלין געשלינדערט אין קאַרצער,
ווען ס'האַט סטאַלין אויף קנעכטשאַפט פאַרשיקט.

אויך די ווינד, וואָס איז לאַנג שוין פאַרצויגן,
ווי אַ גילדענער שמערן זי שיינט,
נאָר סע שרייען פאַרווונדעטע פייגל, —
די פאַרפלויעגענע יאַרן, — ביז היינט:

— יא, מיר פיקן דיין האַרץ דאָס געטרייע
און מיר שרייען צו דיר דורך די נעכט —
האַסט געראַנגלט זיך, ברודער, פאַר פרייהייט
און געקניט האָסטו פאַרט ווי אַ קנעכט.

— מירן קיין מאַל ניט מוחל זיין, קיין מאַל!
און מיר פּיניקן דײַך ביז צו לעצט —
כאַטש געפאַלן ביסטו פאַר אַ היימלאַנד,
נאַר געבוקט האַסטו זיך צו אַ געץ...
— — —

איך האָב זיך אַ נדר געגעבן,
איך ברעך אים אַליין, ווי איר זעט:
צו ענג, ווייזט אַוים, זינען די קליידער
פון דעם קלאַסישן שטרענגן סוזשעט —
זיי פּלאַצן צו מאַל בײַ די נעט...
— — —

„אַרויסלאָזן“ דאַרף מען, „פאַרנייען“
און אַוים מיט דער ליריק, און — אַוים!
ווייל ביזקל דער האַן הייבט אָן קרייען,
קאַן שיער די נשמה אַרויס...
— — —

איז געגאנגען אהיים...

איז געגאנגען אהיים א סאלדאט פונעם קריג,
די שטיוול פארווארפן אריבער די אקסלען,
די ערד האט פון פרידלעכער פרייד זיך געווינט
און די שטילקייט איז ביז צו די שמערן געוואקסן.

א שטילקייט צוזא — נעם צייל אויס יעדער קלאנג,
יעדער טריף, יעדער זיפן אין דער נאכט אין דער פרישער,
פון איינזאמען שפאן דאס פארקלערטע געזאנג
און דעם שטומען געשפרעך מיטן ברודער-געוויסן...

אזועק איז ער, הייסט עס, פון אייגענעם טויט
און דעם שונא דורך זיבן מדינות געטריבן,
געטיילט מיט חברים די פיין און דאס ברויט
און די היים, וואס איז הינטער די פלייצעס פארבליבן.

די היים! ווער וועט זאגן: ווי הייבט זי זיך אן,
אויף רחבותן וועלכע די היים זיך פארענדיקט, —
פון דער מאמעס א ניגון און ביז צו דער פאן,
וואס פלאקערט אקעגן דער זון אזוי בלענדיק?

צי גאר פון אט יענעם פרימארגן, ווען דו
ביסט אזועק נאך דער שיין פון דיין פלאס א שמייכל,
פאראכטנדיק יעטווידער ווינקעלע רחוק,
פארליבט אין געפערלעכע שניי-ווייסע הייבן,

און ביז צו דעם קליינינקן שטיקעלע ערד,
די צוויי הונדערט שפאן ביי די ברעגן פון וואַלגע,
אויף וועלכע ס'איז פאלן געווען דיר באשערט
און שפאלטן די פינצטערניש, פלעמן דעם וואַלקן?

די היים! ווער וועט זאָגן: איר אָנהייב ווו ליגט,
אויף רחבותן וועלכע איר ראַנד גייט פארלאָרן?...
איז געגאנגען אַהיים אַ סאַלדאַט פונעם קריג,
ווי גלייך ער וואַלט גיין צו די קינדערשע יאָרן.

די דאַרשטיקע חושים פאַרשאַרפט ביון ברעג
אויף יעטווידער שפור און אויף יעטווידער שפירונג;
ווען ער לאַזט זיך אַצינד מיט אַ חלום אַוועק,
וואַלט דער חלום אים אויך אַזוי ווייט ניט פאַרפירן...

אַט איז ער, דער טראַקט, און אַט איז ער, דער וועג,
וואָס האָט אים באַגלייט אין געפערלעכסטע שלאַכטן!
מיט פרישן געפלאַטער דאָס גראַז האָט געלעקט
זינע פים די צעכנילמע פון הונדערטער שלאַכטן.

איך זײַ אַ מאָל ...

איך זײַ אַ מאָל, דעם קאַפּ געבויגן,
דעם שווערן קאַפּ אין ביידע הענט,
און שמיל פאַרשווינדן פאַר די אויגן
די היימלעכע געוויינטע ווענט...
און ס'קומען ווידער מיר אַנטקעגן
וואַלדניער וועלדער גרייז פון וויי,
סמאָלענסקער אויסגעבענקמע וועגן
אין פלעקן בלוט אויף שמילן שניי...

די עלנט האָט אין מינע ביינער
זיך איינגעגעסן מער פון קעלט.
פון קעלט, וואָס האָט געשפּאַלמטן שטיינער,
די וואַלגערשטיינער פון מיין וועלט.

אַ פריינד געפּאַלענע... זיי ליגן
פון וואַלגע מינער ביז דער שפרעע — —
וואָס יעדער איינער האָט פאַרשוויגן
זיך רייסט פון מיר אין איין געשריי,

ווען כ'זיין אַ מאָל אין ענגן צימער,
דעם שווערן קאַפּ אין ביידע הענט,
און פאַר די אויגן שווימען, שווימען
די פנימער צו שניין געווענדט.

בֵּיִם אֶלְטוֹן קוּוֹאֵל

איך קער זיך אום א מאַל צום אַלמן קוואַל,
 מיט פּרישקייט שלאַגט ער, ווי צוריק מיט יאָרן,
 און גריסט און וואַרנט: „לאַנג זיך ניט פאַרהאַלט!“
 און שווענקט אַראָפּ דעם שטויב פון מיין זפרון.
 „איצט מענסטו ווייטער גיין פאַרויס דיין וועג,
 נאָר ניט פאַרגעס, אַז הינטער דיַינע פּלייצעס
 זיך ציט און שלענגלט, ווי אַ ניגון, יענער שמעג,
 אַהין, פון וואַנען איך הייב אָן צו פּלייצן.
 אין וועלדערטיף, אויף באַרגהייך, צי אין סטעפּ —
 ווייז אָן דעם שמעג, אויב עמעצער וועט פּרעגן.
 כ'גיב אָפּ מיט פּרייד די אוצרות מינע: שעפּ!
 וואָס מער מע שעפּט — אַלץ רייכער מיין פאַרמעגן,
 וואָס מער מע שעפּט — פאַרעקשנטער ז'מיין דראַנג
 צונויפּצוגיסן זיך מיט ברידערלעכע קוואַלן,
 איך בין דיין ליד, און דינס איז דאָס געזאַנג
 פון גרויסן ים — אַ כוואַליע צווישן כוואַליעס.“

טוביה דער מילכיקער

שלמה מיכאעלסן

טוביה שמייט, די באַרד פאַררויטן הויך
צו די פרימאַרגנדיקע צאַנקענדיקע שמערן
און ס'מ'רועט ווי אין דורכזיכטיקן רויך
דאָס דערפעלע, דאָס היימישע, ביז טרערן...
ביז וואַנען גאַלדע בני די קריגלעך איז פאַרטאָן,
און ס'איז דאָס פערדל ניט געשפאַנט נאָך אינעם וואַגן, —
אַ דיין-וחשבון בני דעם אייבערשטן ער מאַנט,
ביז וואַנען און ביז ווען, זאָל ער אים זאָגן —
„דיין וועלטעלע איז, זאָנט ער, מלא-חן,
נאָר וווּ איז, טאַמע, מענטשלעכקייט און יושר,
אַז ווי מע זאָל דעם פסוק ניט פאַרדרייען,
בלייבט פאַרט דער קבצן שמענדיק ווי אין דרויסן,
כאַטש פון די דאגות איז דאָס האַרץ געווען פאַרקלעמט
און אויפן ביסן פלעגט מען אויסקוקן די אויגן,
איז טוביה פאַרט אַ מאַל געוועזן ווי אַ דעמב, —
מיט אַלע צווייגעלעך זיך צו דער זון געצויגן.

אַצינד איז מען אַ לעכעדיקער מת,
אַ בוים אָן צווייגן סטאַרטשעט אויף געלעכטער
און איינציקווייז פאַרלאַזט האַבן די נעסט
די קינדערלעך — די אויסגעשפילטע טעכטער...
ווי גראַף טאַלסטאַי, דו בלייבסט לסוף צום נאָר,
די טעכטער דינע, ניט געדאַכט זיי זאָלן ווערן,
צי ליכסטו זיי ניט, אַלמער, פאַר דער פאַר —
די וועלט פאַרזאָרגט מען און פון זיך מע וויל ניט קלערן!

אך, מי רבנו, וויפל איז דער שיעור,
ביז וואָנען און ביז ווען זאָלסטו מיר זאָגן :
צי דען איז גאָר ניטאָ קיין זינדיקערס פון מיר
וואָס גאָר אויף טוביהן וואָרפסטו אַלע פּלאַגן ?

און טאַמער איז נאָך קאַרג — די ערד אונטער די פיס
דער קיסר ניט פאַרגינט און מלכותדיק באַפעלט ער :
לויף, טוביה, פון פאַגראַמען, ווינד-און-וויסט,
און זוך אַ שטיקל היים זיך אויף דער עלטער.

גאָר ניט געזאָרגט, פאַר ווייטער, טוביה, פאַר !
אַט קומט אַנטקעגן דיר, ווי אַ פרימאַרגנדיקער צייכן,
די שמייכלענדיקע טרייסט פון דור-צו-דור,
דיין אַלטער גוטער פּריינד שלום-עליכם !

א ניגונדל

אני האָב איך היינט, חברה-לייט, א ניגונדל געהערט, —
דאַרף מען פשוט אויסלעקן די פינגער!
ביים שניידן און ביים סטריגעווען,
ביים קלינגען מיט דער שער, —
אַלע מינע ביינדעלעך זיי זינגען.
אני דירי-ביים-באַם,
אני דירי-ביים-באַם!

ווער בין איך און וואָס האָב איך דען
אויף גאַר דער גרויסער וועלט?
סיידן נאַר מיין בידנע שער-און-איין,
אַ ליאָדע דראַבנע קרעמערל,
ווען כ'קום נאַר אויף זיין שוועל
קאָן דאָך מיר די הינטערטיר באַווייזן.
נאַר אני דירי-ביים-באַם,
אני דירי-ביים-באַם!

ס'איז עפעס ניט מיט אַלעמען דער „פינגער“ באַלעבאַם,
אַ גאַנצן מאַג ער הערט ניט אויף צו שרייען.

א גאַנצן מאָג ער מאַרדעוועט און שמאַרעט מיט דער נאַז,
נאָר איך הער אים, דווקא, פאַר אַ דרייער.
וויל איך דירי-ביים-באַם,
איך דירי-ביים-באַם!

איך איז מיר היינט, חברה-לייט, נישקשהדיק און וויל
און זאט בין איך, זאט — אַ פאַרגעניגן!
וואָס האָב איך דען אַ גאַנצן מאָג געהאַט היינט אין מיין מויל,
חויז דעם טעם גן-עדנדיקן ניגון:
איך דירי-ביים-באַם,
איך דירי-ביים-באַם!..

לייב באַלעגאַלע

לייב באַלעגאַלע זיך קלאַנגט אויף דער עלטער לפנים...
ער לייט נאָך בני לייט ניט קיין פלייצעס,
ער האַלט נאָך, דער אַלטער, די שווערלעכע לייצעס
פון פערדלעך בולאַנע, פון יונגן און לוסטיקן ווייבל,
פון בניס-עקשנים...

און ס'טרעפט, אַז די בויד איז פאַרפולט,
ניט מיט הינטוועלטיקע ביליקע כניאַקלעך, —
מיט פינע, פאַרנעמע פאַרשויןען,
פאַרשפאַרט מען שוין וויאַקען —
ער וועט שוין, דער אַלטער, די פערדלעך ניט שויןען —
דאַס לייב. און דאַס לעבן, די לונג און די לעבער,
נאַר פליען זיי וועלן אַזוי ווי די לייבן,
אַזוי ווי די לעמפערטן וועלן זיי פליען,
אַזוי זאַל דער קעלישעק בראַנפן אים בריען!
און בריט ניט, דאַן נעמט ער — אַ צווייטן, אַ דריטן,
(ניט שטענדיק סע מאַכט זיך אַ קרעטשמע אין מיטן
אַמכייען דעם נפש מיט מלכישער משקה,
דאָך בולקעט זיך שטענדיק אַ ביסל אין פלאַשקע)
אַ טרונק — און פאַרקרימט זיך, אַזוי ווי צום שטאַרבן,

דערנאך — א פארוויש מיטן ברייטלעכן ארבל
די ליפן, די וואַנסן, די פלאַמיקע ניאַניע,
דעם גארטל דעם גרינעם, במחילה, פארצויגן,
א ממזרישער ווונק מיט די פריילעכע אויגן,
א ביסעלע „עברי“,
א פינף — און ויברח!..

און גלעקעלעך גליקלעכע קלינגען,
אין זיבן מאָל זיבן קאַלירן סע פינקלען
ביימלעך און טייכלעך און שליאַכן פאַדאַליער

לייב באַלעגאַלע!

א מעשה מיט א שניידער

א מאָל האָט געלעבט זיך אַ שניידער בכבוד,
זיין נאָמען געדענק איך ניט — יאָנקל, צי דוד,
אין פּוילן, אין ליטע, צי אפשר אין ריִיסן —
גענייט, אַז מען זאָל צו געזונט עס צערײַסן.
גענייט אויף טאַנדעט און פאַר יעדן באַזונדער,
געלאַטעט, געניצעוועט — פּשוט אַ ווונדער.
געשניטן, געפרעסט און מיט גרויס פאַרגעניגן
געזונגען דערביי מיט מתיקות אַ ניגון:

אײַ, גאַמעניו, ניי איך,
אײַ, טאַמעניו, פרעס איך.
דיין וועלטעלע, פאַטער,
איז אַגיל ואשמח!

דאַרף טרעפן זיך איין מאָל: פון דאַשעוו, צי דראַזשנע.
פליט אָן אויפן שטעטל אַ פּרייַז אַ וואַזשנע.
די פּערדלעך ווי פּייער — סע פּלאַצן די לייצעס,
זיי ריִיסן פון צוים זיך, ווי היות צערייצטע.
און זעט נאָר, דער קאַטש איז צום שניידער פאַרפאַרן...
דער פאַן האָט געגעבן אַ קלונג מיט די שפּאַרן,
אַריין ווי אַ דונער אין אַרעמען הייזל —
פאַרציטערט ז'געוואָרן די שער און דאַס אײַזן:

אוי טאַמעניו-פאַטער,
דיין וועלטעלע, דאַכט זיך...
סע זאָל נאָר אַ מאָל זיך ניט מאַכן,
ווי ס'מאַכט זיך.

— העי, זשידלעק, ווי רופט מען דיך דארטן,
ווער ווייסט עס,

צי רופט מען דיך יודקא, צי בערקא גאר הייסטו:
אט האסטו דיר סחורה, מען זאגט ביסט א פאכמאן,
דיין ארבעט מע לויבט. נו, איז פלודערן מאך מיר!

— דיין סחורה איז פרימא! מיין שניידערל שמייכלט.
א מאס נעמט ער תיכף און ס'קרנידל שוין צייכנט.
— ניט זארג זיך, אדוני, די פלודערן וועל איך,
כ'וועל מאכן א צאצקע, אזוינס ווי אזעלכעס —
ניט זיין אויף דער וועלט וועט
קיין צווייטע פאר הויזן,
א, יאסנאוועלמאזשנע,
אז ניט לאמיר אויסגיין!

געזאגט און געטאן — ניט פארביי נאך קיין יאר איז
און ס'ברענגט שוין דער שניידער ס'געניי צו דעם פריין.
נאר יענער באגעגנט אים מלא-רציהח:
— אך שבט פארשאלטענער, נישטיקער קריכער!
פארגעסן דו האסט ווי סע לערנט דיין תורה, —
די וועלט פאר זעקס טעג האט באשאפן דער בורא.
און דו, — כ'וועל באפעלן די ביינער דיר ברעכן!
א יאר א פאר פלודערן מאכסטו, בארעכן!

— א, פריין, דערבארעס זיך.
גרייט בין איך ליידן,
נאר גלייך ניט צום בורא
אן ארעמען שניידער —

ווער בין איך, וואס בין איך — שינד אפ מיר די הויט,
באפעל, אז מען זאל מיך פארשמייסן צום טויט —
גערעכט וועסטו בלויבן... ווי קום איך צום בורא,
צו דעם וואס זיין נאמען כ'דערמאן ניט אויס מורא...
באטראכט אבער, פאניע, די פלודערן דיניע,
דעם שניט, דעם פאסאן און די ליניע די פיניע —
ווי שייך איז מיין ארבעט! קיין פעדעמל פעלמ!
און זע נאר גאטס וועלטל — שוין איין מאל א וועלט!..

נאר גארניט. ווער וואגט עס,
חלילה, זיך מעסטן —
פל-זמן כ'האלט די נאדל
איז אגל ואשמח!

די מעשה מיטן בער

א מאַל, א מאַל, איז קיין קאסרילעווקע
א צירק פארפאָרן.
ס'וואַלט געוויס פאר קינד-און-קייט
א גרויסער יום-טוב זײַן,
איז די שימחה אַבער גלייך
פארשטערט געוואָרן :

פון צירק דער בער
האַט זיך
געמאַן א קער —
די שטייג צעבראַכן
און —
אַנטלאָפן אויף דער פריי...
איני! איני! איני!
עס לויפט אַרום א בער
און טראַסקעט מיט די ציין —
ס'א פחד אויף דער גאס אַרויסצוגיין!

איין גליק,
ס'איז דאָך ניט הפקר-פעטרישקע
און איבער אלץ איז דער זאַקאָן —
דער ספראַונוניק ווייסט שוין וואָס צו טאָן,
פדי פון דער ספנה אַלעמען באַשיצן!
אַרויס איז תיבף א באַפעל צו דער פאַליציע :
א נעם טאָן גיכער דאָס געווער,
דערטאַפן און אוועקשיסן דעם בער!

דערווייל דערזעט מען, ס'לויפט א ייד אין מיטן גאס
אין איינע שרעק,
דאס פנים, נעבעך, בלייך און בלאס,
מיט קאלטן שווייס באדעקט,
— וואָס, רעב ייד?
— וואָס הייסט „וואָסי“? פאַרלאָזן זיך אויף גאַט?
מע מוז אַנמלויפן, ברידערלעך,
מאַכט אויך ויברח פון דער שטאַט!
— למאַי?
— אַט האַסטו דיך למאַי! מען דאַרף נאָך מער? —
האַסט ניט געהערט די שיינע מעשה מיטן בער?
— כאַ! כאַ! —
מיר האַבן שוין, אַ דאַנק זיין ליבן נאַמען,
געהאַט אויף זיך פּראַצעסן מיט פּאַגראַמען
און ער האַט זיך דערשראַקן פאַר אַ בער!
— ס'אַ משל מיט אַ בער! איך הער אים ווי דעם קאַמער!
פון דער פּאַליציע, ברודערקע, ווי ווערט מען פּטור?
— וואָס איז אַזוי די מורא גרויס?
דו ביסט, חלילה, דען אַ בער?
— נו אויס!
דו חכמע זיך וואָס ווייניקער,
אַנמלויף אויף גיך,
ווייל ווייסן ווייס איך עטוואָס מער:
ביז וואַנען און ביז וואָס
דערשיסט מען אויף אַ וויילע דיך
און גיי דערווייז דערנאָך
אַז דו ביסט ניט קיין בער!

מִיִּן זֵיִדַע יֶאָסַע־לַע בְּדַחַן

אָמַר יֶאָסַע־לַע

אָמַר יֶאָסַע־לַע בְּדַחַן פֿון דאַשעוון :
„און וועט איר זיין פאַרכעם
און לאַנג נאָך קיין שימחות ניט פראווען,
בין איך מיר מיט
און גיב מיר אַן עצה —
אַ זעקל, אַ שטעקל,
די פיס אויף די פלייצעס,
און גיי מיר פאַוואַליע
פֿון שטעמל צו שטעמל...“

אַז ווויל איז דעם וואַגלעך אויף שליאַכן פאַדאַליעך,
די נעץ און די קעלט זיינען לאַנג שוין אַנטלאַפֿן
דעריאַגן דעם ווינטער.
דער וואַרעמער הימל איז לויטער און אַפֿן
און לאַשמשעט די מענטשן ווי אייגענע קינדער,
סע בלישמשען די פרישינקע גרעזלעך פֿון נחת,
די שוועלבעלעך צוויטשען, די קאַליוזשעס לאַכן,
ס'איז גוט אויפֿן האַרצן, און ס'פֿלעכטן זיך לידלעך,
סע פעלט נאָר צום רומל אַ שימחה ביי יידן...
פֿון דאַשעוון קיין הייסן, פֿון הייסן קיין בערשאַד...
ס'אַנטלויפֿן פֿון אונטער די פיס דיר די ווערסמן,

און טרעפסטו א פויער, וואָס גייט בני דער סאַכע,
דו טראַגסט אים אַנטקעגן אַ האַרציקע ברכה :
— דיין דאַכרי, באַך וו'פאַמאַטש, וואָס מאַכסטו, מיקימע?
— אַ דאַנק, — זאַגט ער — יאַסקע, ווי שמענדיק,
ס'איז ביטער,

נימאָ שוין קיין כוח די ליאַמקע צו שלעפּן,
ס'איז קראַנק די כוואַכע און שיטער דאָס מעפל...
— עך, עך, טשעלאַוויטשע, בני אונדז איז דאָס זעלבע.
בני אונדז קרענקען ציגן, בני אייך קרענקען קעלבער,
— אַ יאַק זשע פרנסה? — פרעגט כיטרע מיקימע.
— פרנסה? — בעזנאַסע! דער קרופניק איז שיטער...
— אַ שעפּסליאַ? — מיט שעפּסעלען שמעכט ער די אויגן.
דיין פּריץ איז — פרעג איך — אַ שענערער פּויגל? —

אַ רענדל אַרויף און אַ רענדל אַראַפּ
און ס'איז דאָ דער סך-הכל :

— דאָס לעבן איז, הערסטו, ניט ווערט קיין פּיטאַקל.
— אַ, מאַך איך — איצטער האַסטו מיך פאַרשטאַנען,
אין מקח זיך אויסגעגלייכט, קאָן מען שוין שפּאַנען.
— בוואַזי מיר! — און ווייטער אין וועג זיך געלאָזן.

מיט ריחות פון סאַסנע די ווינטעלעך בלאָזן,
די לופט אַ רפואה פאַר קאַליקע לונגען,
איך וואַלט ווי אַ פּיש מיטן מויל זי געשלונגען.
און ס'פאַכען וויטראַקעס פאַרבני מיט די פליגל,
און דערפעלעך שווימען אַוועק ווי אַ ניגון,
ס'אַנטלויפן דאָך ממש די פּריילעכע ווערסטן
פון דאַשעוו קיין הייסיין, פון הייסיין קיין בערשאַד...

— צי ווייסט איר, ווו דארף מען א חתונה שפילן,
ס'וויל יאסעלע בדהן ניט פעלן, חלילה,
אט פלאץ איך פון מיינע געפעפערטע גראמען,
צי ווייסט איר א שימחה, איך זאל ניט פארזאמען?

א שמעקל, א זעקל, איך גיי מיר פאוואליע —
אז ווויל איז דעם וואגלער אויף שליאכן פאדאליער...
נאר קום איך — מע ווונדערט זיך פשוט געפערלעך:
— וואס איז עפעס, יאסעלע, מיצקע דערינען?

— — —
ס'איז, הערט איר, א פנים, א ביסעלע שווערלעך
ביי אונדזערע יודן א שימחה געפינען."

*

— וואָס מאַכסטו דען, יאַסעלע, וויי איז דער מאַמען,
— איך לאַמע דעם ייִדישן דלות מיט גראַמען;
ווי ס'לאַמעט דער שוסטער צעריסענע שקראַבעס,
די וואָך טו איך לאַמען מיט שטיקעלעך שבת.

— ס'איז עפעס אָן עסק דעם עולם צו קיצלען,
אַ ייד מיט אַ באַרד און איז פעיק אויף שפיצלעך,
אויף שפילעכלעך, טענצלעך און ווילדע העוויות
און וווּ איז דער תכלית דען, זונעניו טרייער ?

— אוי, מאַמעניו, האַסט מיך אַזאַ שוין געבאַרן,
איך וואַלט פון געלעכטער צעשפרונגען געוואָרן,
ווען כ'קוק אויף דער וועלט און איך וואַרג זיך
מיט טרערן...

אַ גליק, וואָס אויף התונות לאַז איך מיך הערן.

איך פליק מיר דאָס האַרץ אויף קאַליריקע בענדלעך
און וואַרף אינעם עולם, ווי גילדענע רענדלעך,
די פריילעכע גראַמען...
אוי, מאַמעניו-מאַמע !

— און וווּ איז דער תכלית ?

— אַט הערסטו דאָך טאַקע.

איך פּרעג ביי דער וועלט און זי ענטפּערט אַ מפה !

א ז א ג

וואס קוקט איר מיד, גבירימלעך, אן,
וואס גלאַצט איר אויף מיר מיט די אויגן?
איר האַלט אין די הענט — אַ האַן,
איך האָב אינעם הימל אַ פּויגל.

באַהאַלט אים דעם האַן אין דער שטײג,
באַוואַרנט מיט פּרענט און מיט אייזן,
אין קעשענע טראַג איך אַ פּײַג,
און איך קאַן זי, חלילה, נאָך ווייזן.

וואָס דאַרף איך מאַיאַנטקעס, מיט פּערד,
מיט לאַקײען, ווי לאַקשן פאַרדאַרטע! —
ס'איז גענוג מיר דאָס גראַז אויף דער ערד
ווי איך מו אויף מיין טײַבעלע וואַרטן.

דער שכל קומט נאָך די יאָרן

— וואָס האָסטו זיך, יאָסעלע ברחן, פאַרקלערט?
— אייסעך און ווייסעך און גייט עס אין דר'ערד!
ווי בראַנפן אַ לעק און ווי טאַבעק אַ שמעק —
ווי זינען די גילדענע יאָרן אַוועק?..

אַ זונג און אַ שפרונג, און אַ שלונג פון דער פוסע:
דאָס האַרץ אויף לצנות פאַרקויף איך, רבותי!
נאָר פּלוצעם, אין מיטן, פאַרבליבן בין איך,
ווי אַ ליכט, וואָס מען גיט אַ פאַרלעש אויף דער גיך...

שאַט, יודעלעך, שאַט! כ'בין געקומען צום שכל —
און דאָס איז, רבותי, אַ ביטערער צייכן:
פון יענער-וועלט קלינגט מען, איך זאָל ניט פאַרזאַמען,
מע נייטיקט זיך עקסטרע אין יאָסעלעם גראַמען.
גוואַלד, יידן, וואָס קוקט איר,
וואָס שטייט איר און שמייכלט!
ס'איז יאָסעלע ברחן געקומען צום שכל!
באַדי וואַלט איך בעסער משוגע געוואָרן,
וואָס טויג מיר דער שכל,
ווען ס'פעלן די יאָרן!

ווינטשעוואַניעס

וואָס כ'קאָן ווינטשן מיניע שונאים, —
זאָלן זיי פאַרמאָגן,
נאָר קיין הונגער ווינטש איך ניט,
למאי זאל איך אייך זאָגן.

זאל זיך ברעכן זייער מיש
פון די פליישן, פון די פיש,
פון די טייערע מאכלים,
וואָס איך זע זיי ניט אין חלום,
פון די וויינען און געבעקסן —
מ'איז ניט ווערט ביי מיר קיין זעקסער!
נאָר ניט שטראַף מיך פאַר די רייד —
כ'ווינטש זיי ניט בניס מיש קיין פרייד,
און קיין ברעקל פאַרגעניגן
זאָלן זיי בניס מיש ניט קריגן.

וואָס כ'קאָן ווינטשן מיניע שונאים, —
זאָלן זיי פאַרמאָגן,
אויך אַ דאָך איבערן קאַפּ,
למאי זאל איך אייך זאָגן.

ניט קיין דאָך — פאַלאַצן גאַנצע,
סיי צום זיצן, סיי צום טאַנצן,
פאַלניעס, העלפאַנדביין — די בעטן,
שפיגלען, ליוסטערעס און קלאַזעטן,
רייכע טעפעכער מערקנייער —

ס'איז ניט ווערט בני מיר קיין דרייער!
נאר קיין שלאף זאל זיי ניט נעמען
אויף די בעטן די באקוועמע —
זאלן זיי זיך דרייען, דרייען,
און די נאכט זאל ניט פארגייען!

וואס כ'קאן ווינטשן מיניע שונאים, —
זאלן זיי פארמאגן,
נאר די קינדער שעלט איך ניט,
למאי זאל איך אייך זאגן.

איי דער טאטע איז אַ הונט,
וואס האב איך צום קינדס געזונט?
יעדעס קינד איז ריין און שיין,
ריין און שיין און מלא-חן,
פריש און זיס ווי דער פרימאָרגן,
נאר דאָס גומס — אין זיי פארבאָרגן!
אויך דעם שונאס קינד איך בענטש —
זאל עם אויסוואַקסן אַ מענטש,
און דער שאַטן פון זיין טאטן
זאל הלילה אים ניט שאַטן!

ווינן און חכמה

דער בעסער, דער טייערסטער ווינן —
אין פעסער,
אין פעלענע פענכערם,
אין ליימענע פלים
פארהייט קאן ער זיין!

נאָר וואַלט איר,
פדומה למשל, געוואַלט
אין זילבערנע פלים,
אין פלים פון גאלד
באהאַלטן דעם ווינן —

ניט געדאַכט זאל עס זיין:
זויער ער ווערט,
עסיק ער ווערט, —
ס'טויג אין דער ערד!

איר הערט? —
ס'איז אפשר איבעריק דערבני צו ריידן,
אַז חכמה מוז, ווי ווינן,
אין פשוטקייט זיך קליידן...

וואַלד און אייזן

ווען ס'האט אייזן זיך באוויזן אויף דער וועלט —
אדורכגענומען אלע וועלדער האט א קעלט,
דורכגעשוידערט פון די וואַרצלען ביז די קרוינען:
איצטער וועלן קומען רוצחים-העק
שינדן, וואַלגערן,
דעם שענסמן בוים ניט שוינען!

— וואָס איז דאָ אזוי די שרעק? —
האַט געהוּקט אין דער שמיל דאָס אייזן. —
ניט קיין האַלץ ניט פאַר דעם שמיל,
וועט קיין האַק אַפילו זיך ניט ווייזן!..

י י ש

ווען איך נעם א ביסעלע יי"ש
פינקלט אלץ און גלאנצט.
כ'גיב א וואָרף די פוסטע פלאַש
און איך גי אַ טאַנץ.

אוי, אוי, צוקער-זים —
האַלט מיך בני די הענט.
ס'פלעכטן בייגעלעך די פים —
די נשמה ברענט.

וואָס מיר שוויגער, ווער מיר ווייב,
ווייס איך זיי, די שלעק.
מיטן ערשטן קעלישעקל ווייזן
שווימען זיי אוועק.

אוי, מאַמע, צוקער-זים,
ברידער קומט אין קאַן!
לאַמיר ווייזן, ווינד-און-וויסט,
וואָס אַ קבצן קאַן!

ווער מיר דאגות, וואָס מיר זאַרג,
שטראַף ניט פאַר די רייד,
גיב מיר, גאַמעניו, אויף באַרג
כאַטש אַ טראַפן פרייד.

אוי, טאטע, צוקער-זים,
דאס רעדעלע זיך דרייט —
ס'קאסטן צרות האלב-אומזיסט,
שפרינג צעזעצטערהייט!

ווען איך נעם א ביסל יי"ש,
בין איך גארניט דער,
כ'גיב א וואַרף די פוסטע פלאַש
און איך גיי אַ שער.

אוי, אוי, צוקער-זים,
האַלט מיד בני די הענט,
ס'פלעכטן בייגעלעך די פים,
די נשמה ברענט!

א וואָרט פאַרן טױט

געוויס וועט איר טרויעריק זײַן, מײַנע פּרײַנד,
נאָר טרויערן לױנט זיך נישט לאַנג —
דאָס רעדל וועט ווײַטער זיך דרײַען גאַנץ פּײַן,
ס'וועט גײן זיך זײַן פּרײַלעכן גאַנג.

כאַטש פּרײַלעכקײט האָב איך פאַרמאַגט אויפן לױט
און צרות — אויף פּוּדן פאַרמאַגט,
פון דעסמוועגן לױב איך דאָס לעבן און זאַג:
פאַרברענט זאָל ער ווערן, דער טױט!

די גליקן פון גאָר דעם גן־עדן, איך שווער,
כ'וואָלט אָפּגעבן, זײַט נישט כאַטריכט,
פאַר אַ ביסעלע צרות אַט דאָ אויף דער ערד,
ווי געוועזן כ'בין שטערבלעך פאַרליכט.

כ'וואָלט געוויינט און געלאַכט,
מיט מײַן חזות פאַרבראַכט,
און פון אַרעמע קרובים און פּרײַנד
כ'וואָלט מיט ליכטיקע גראַמען געטריבן די נאַכט,
ביז מײַן שמערן וואָלט שטערבלעך געשײַנט.

אברהמעלע און בליומציע

אויפן שפאציר

געווען ביסטו, מיין שוסטעריונג,
א פריילעכקייט, א ברען!
וואס איז מיט דיר, אברהמעלע,
פון וואנען און פון ווען?

סע קלאפט ניט מער דאס העמערל
און ס'ציט ניט מיין די צוואנג...
די פלי האסטו צוגעקילט? —
מע הערט ניט קיין געזאנג.

און ס'ווארטן דינע חברה-לייט
אן אונט הינט אומזיסט...
די פיס, חלילה, ווייטיקן, —
דיין טענצעלע ווו איז?

דיין טענצל און דיין לידעלע,
דיין שפיצלדיקער וויץ...
די מרה-שחורה קריכט אויף אונדז,
אברהמעלע, באשיץ!

„גאלדפאדעמס“ זיסע שטיקעלעך
האסטו צו אונדז געבראכט —
„די לינדנביימער טרויערן
נאך דיר א גאנצע נאכט...“

ס'איז אויפן שפאציר אומעטיק,
די מיידלעך בענקען אויך.
ווי ביסטו דען, אברהמעלע? —
פארשוונדן ווי א רויך...

בנ בליומזיען אינעם ווינקעלער

ס'איז פריילעך הינט אין ווינקעלער —
סע שוויצן אזש די ווענט;
אין ווינקל זיצט אברהמעלע,
דעם קאפ אין ביידע הענט.

פארלאשן דער ציגניער ליגט,
פארגעסן איז די גלאז...
פארקלערט האט זיך מיין שוסטעריונג,
אראפגעלאזט די נאז...

און בליומזיע בליט,
און בליומזיע פליט,
און די פאטשיילע ברענט.
די געסט באדינט זי שמיכלענדיק
און ס'בלענדן אירע הענט,

זי פליט פארביי און טוט א ברי
אברהמעלען מיטן בליק
און ס'יאגט איר נאך זיין בענקעניש
און ציט זי אויף צוריק.

און דאָ קומט יאָסעלע אַרײַן

די טיר צעפראַלט זיך לאַכנדיק,
אוי, ברודער, שאַט נאָר, שאַט :
ס'קומט יאָסעלע דער דאַשעווער
אַרײַן מיט אַ וויוואַט !

דאָס פליענדיקע בערדעלע
פאַררוקט איז אַן אַ זײַט...
— ברוך-הבא, רב יאָסעלע,
פון נאַענט, צי פון ווײַט ?
און ס'צײען זיך צו יאָסעלען
די קעלישעקלעך ווײַן,
ווי ס'צײען זיך די בלימעלעך
פרימאַרגן צו דער שנין.
די אויגן ווערן גלעטנדיק
און בענקענדיק און ווײַט :
„מכבד זײַן אַ ברהן איז
אַ מיצוות, יונגע-לײַט,
פון ווייסעך-וווּ איך קום אַצינד,
כ'בין אויסגעווען אַ וועלט,
געגראַמט, געטאַנצט, געלצעוועט
און פרייד האַט מיר געפעלט...

דאָך גראַמען מיט המצאהלעך
געבראַכט האָב איך — אַ זאַק,
נאָר בליומציע, לא, איך וואַרף מיך ניט,
איך גיב זיי ניט פאַר ת"ק !
ווײַל דיר איז, כ'לעבן, פראַסט אַ זינד
פאַרבליבן לאַנג אַליין —

א שטאַט מיט כלות טריקענען,
פאַרשעלטן דיין געביין!"

ס'ווערט בליומציע רויט און קניכנדיק
זי טרייבט פון זיך די פאַרב —
„אוי, גייט שוין, גייט... גענוג שוין איך,
מען קאַן פון איך... איך שטאַרב!...“
זי לאַכט און פלאַמט נאָך העלישער,
נאָר ס'טוט אין האַרץ אַ שניט:
מיט אויגן מיט משוגענע
אברהמעלע זי ציט...

אַט איז בליומציע

זאָלן לייטן באַלעכעטשען —
כ'הער זיי ווי דעם שניי!
רק באַרעדט מען, רק באַרעדט מען,
פלאַצן זאָלן זיי!

זינט מיין גרשון איז געשטאַרבן,
ליכטיק זאָל אים זיין,
קוואַר איך, דאַר איך, מיניע שונאים,
האַנדליווע מיט וויין,
כ'קוק אַרויס ווי אויף משיחן
פון דער שיינער שענק —
טאַמער קומט אַ מאַל אַ שיכור,
שיק אים גאַט אַ קרענק!
לויף איך תיכף הענדעם-פענדעם
קניקסנדיק און פיין:
— וואָס פאַרלאַנגט איר, דאַבראַדיען,
ווימאַרצויק? וויין?

צי אפשר עפעס ברײַענדיקס
פארלאנגט איר אַקוראַט! —
דערלאנג איך איך דאָס „אָדערל“
פון סאַמע העכסטן גראַד!
און פליט אין מאַנאַפאַלקעווסקע,
אין צאַרסקע פאַראַדיז —
פאַרגעסט נאָר ניט די קלינגערלעך
אַ וואַרף טאָן אויפן טיש.

זאַלן לייַטן באַלעבעמשען —
כ׳הער זיי מיטן שניי.
רק באַרעדט מען, רק באַרעדט מען,
פלאַצן זאַלן זיי!
שולדיק בין איך, טאַמער קומען
יונגע-לייַט אַרײַן.
זינגען, לצעווען און טרינקען
פינגערהוימלעך וויין — —

— — —
מע קניקלען זיך די פעסעלעך,
מע קלאַפט זיך אין לאַטאַ.
מע לויבט מיך אין דער וועלט אַרײַן,
באַגלייך איך בין ניטאַ.

מע קוקט ניט אין די טעלער גאַר,
מע פּרעסט מיך מיטן בליק,
מע מאַלט מיך ווי אַ מלאַכל —
מע מיינט איך בין באַגליקט!

— בליומזיע, בליומע, בלימעלע, —
— הייבט זיך אויף אַ יונגאַטש —

— איך קאן דיר ניט ארומנעמען
אויס מורא פאר א פאטש...

— בליומע, בליומציע, בליומעלע, —
ווי האַניקטייג ער קלעפט:
— איך קאן דיר ניט א קוש געבן
אויס מורא פאר די קלעפ...

א צווייטער פרעגט א קלאַץ-קשיה:
דערקלער אים ניט קיין סך —
דעם פוח פון די חן-גריבלעך,
ווען בליומציע טוט א לאך.

און מיט „פרנסה“, דאנקען גאט,
כ'בין, דאכט זיך, שוין פארזארגט:
דו שענק אים נאָר א שמייכעלע
א נאכט ער טרינקט אויף באַרג! — —

נאָר פלוצעם טוט זיך יאָסעלע
א הייב, א קלאַפ אין טיש:
— עד-באן! גענוג שוין, הענדעלעך,
גענוג שוין אייך — האַ — קיש!

ס'איז בליומציע... נאָר די דימענטן
איך וואַרף ניט אויפן מיסט.
כ'וועל גראַמען אויף איר חתונה
פאר איר אַליין, אומזיסט!

אַט זיצט מיין פּריינד אברהמעלע
און שטילערהייט ער צאָנקט.
„אונד איבערפּאַל זיין הערצע איסט
מיט שמערבליכעס געזאַנג“...

גענוג שוין, ליבע ברידערלעך,
לאָזט איבער אים אין שענק,
כ'האַב אויך אַ מאָל, ניט דאָ געדאַכט,
מיט ליבעניש געקרענקט...

„ער זאָגט צו מיר אַזוי“...

זיי זיינען זיך אַוועק, און איך,
פון בושה ווער פאַרברענט,
סע פאַלן מיר די טעלער,
שונא-ציון, פון די הענט.

ער שווייגט.
ער שווייגט, אברהמעלע,
מיין האַרץ נאָר טיאַכקעט הויך,
עס חלשט פאַרן שוסמעריונג:
— נו, טו זיך אָן אַ כוח!..

נאָר דאַנקען גאַט, —
ער הייבט שוין אָן,
דער שמערן איז אין טוי,
די אויגן זיינע פּלאַקערן,
ער זאָגט צו מיר
אַזוי:

— באלעבאָסטינקע, באַלעבאָסטינקע,
געזונט זאָלט איר מיר זיין!
זאָל זיין כאַטש פונעם פראַסטינקן,
גיסט אָן אַ גלעזל וויין.

קיין שיפור, ווייסט איר, בין איך ניט,
נאָר ס'טוט אַ מאַל אַ קלעם...
קיין גאַלד, פאַרשטייט זיך, שפּין איך ניט,
נאָר דאַנקען גאָט פאַר דעם...

אַ שוסטער בין איך, קרוינעניו,
אַ פּלעקל צו די שייך.
נאָר גייט געפינט אַזוינעם נאָך,
וואָס בקי איז ווי איך —

אַ ריבטשיקל, ווי לייגט מען עס,
ווי שניצט מען אָן אַפּצאָס,
וואָס דאַרף מען, כ'בעט אייך, לייקענען, —
סע וואַלגערט זיך אין גאָס?

— באַלעבאָסטינקע, באַלעבאָסטינקע,
אַ קאַפעטשקעלע, קרוין!
ס'איז רעכט פון גאָט אַ בלאַז צו טאָן
און ס'פאַלט אַזאַ פאַרשוין...

פון זינט איך בין באַקענט מיט אייך,
און כ'קום צו אייך אַרײַן,
בין איך ווי אַ געפענטמעער
און ס'נעמט מיך ניט קיין וויין!

קיין מיידלעך מער דערמאנט מיר ניט,
וואס גייען זיי מיך אָפּ,
ווען ס'האָט מיר מיין אלמנהניו
אַראַפּגעדרייט דעם קאַפּ!

פאַרשטאַבן ווי אַן אַל אין האַרץ
און ס'ציט פון מיר די קליי,
וואָס בין איך, וואָס, אַ שטאַלענער?
סע טוט מיר טאַקע וויי.

באַלעבאַסטינקע, באַלעבאַסטינקע!
לאַנג לעבן זאָלט איר, לאַנג.
איך האָב שוין באַלד קיין לשון ניט
און ס'לעשט ניט דאָס געטראַנק.

אַ חופּה מיט פיר שטעקענער
און נעמען זאָל אַן עק!
איך קאַן שוין מער קיין רגע ניט,
וואָס בין איך, וואָס — אַ שנעק?

און זאָלן די פליי-זומרימלעך
אַ זעץ טאָן, ווי ס'געהער:
„אַ קאָזעקל“ אין שפּאַרעלעך,
אַ פריילעכס מיט אַ שער,

דאָס פידעלע זאָל דרשנען
און כליפען זאָל דער באַס,
און יאַסעלע דער דאַשעווער
זאָל גראַמען, ווי סע פאַסט.

ווייל דו ביסט א געבארענע
פאר מיר אליין. און שוין...
חוץ אלעמען פארשפארן מיר
שדכנות-געלט, מיין קרוין".

...נו, זאגט אליין, ווי זאגט מען אפ
א שוסטערוק — א פערד?
— „שדכנות-געלט פארשפארן מיר” —
האט איר א מאל געהערט?

— „שדכנות-געלט פארשפארן מיר” —
געזען האט איר א כוואט!..
געבליבן איז, די חתונה
מיר שפילן אפ אין שבט.

פארן באזעצן

ברייטער, מחותנימלעך, די טויערן און טירן,
די פלהניו, די פלהניו, די פלה טוש מען פירן,
און טאָמער ווילט איר וויסן גאָר דעם ייִחוס פון דער פלה,
טאָ זאָגט מען, אז פון הימל איז אַ שטערנדל געפאלן.

און טאָמער איז אייך ווייניקלעך דער נדן, וואָס מע גיט,
טאָ ברענגט זי פאַר דעם חתן דעם גן־עדן מיט זיך מיט,
דעם גן־עדן, חתן־לעבן, ברענגט זי צוליב דיר,
וואָס זשע שטייסטו חסר־דעה? — עפן אויף די טיר!

שמילער, שמילער, ברידערלעך — די פלה קומט אַרײַן.
אוי, ניט אַזוי דער שמערן, ווי די פינקלענדיקע שיין,
ניט אַזוי די שיינקייט, ווי דער צוגעדעקטער חן —
די צעפ איבער די אַקסלען און דאָס פאַוועדיקע גיין.

די טרערן אין די אויגן, ווי די ראָסע אויף אַ רויו,
ווען ס'קומט נאָר דער פרימאָרגן אויף גאָטס וועלטעלע אַרויס.
און ווען אַ שמייכל טוט באַווייזן אירע פערלדיקע ציין,
דאַרף מען שטאַרקער זיין פון אַניין: זאָגן פלה־לעבן, וויין.

נאָר אַ כדחן, ברידערלעך, קאַפּויר דאָך טוט אַלצדינג:
ווען ס'איז ביטער אויפן האַרצן — קיצלט ער און זינגט.
און ווען דאָס האַרץ איז נאָך אַ שמייכל דאַרשטיק
און פאַרחלשט,
שרייט ער, בעט ער זיך און כליפּעט: וויין זשע,
וויין זשע, פלה!

דערציילט אויף אַן אַרעמער חתונה...

ה ק ד מ ה

וואָס האָט איר, קבצניוקעס,
אַרויסגעשמעלט די באַלעכעס?
דאָס מויל איז — ביז די אויערן,
די אויערן — פאַרשפיצט...

הינט וועל איך קיינעם פון די גבירים
ניט באַמאַלן אייך,
קיין ניבול-פה וועל איך ניט ריידן
איצט.

אַפילו שעפּסל דעם פּראַצענטניק
ניט זאַטשעפען כ'וועל, חלילה,
ער איז אַ פרומער ייד,
אַ זינדענער,
אַ שטילער
און ווי אַ מילגרוים פול
זיין טייסטער איז
מיט פּשרע נשמות.
דערצו האָט ער די פּיינע שמאַט
אין שול
און אין דער שמאַט —
דעם פּיינעם נאַמען...

אוי דארף מען,
פליאסקעדריגעס און פארמאטשעס,
אוי דארף מען איך אוועקלייגן
און פאטשן, —
סטייטש, איר זאגט:
ער איז א קאכלעפל פון אונטן
און א טעלערלעקער אויבן!
אט גיי איך טאקע גלייבן,
ווען איר שרייט,
אז ער פארמאגט א גילדן שליסעלע
צום פריץ
און א גרויסן שלאס
פאר ארעמע-לייט!

ניין, ניין,
איך וויל אפילו היינט
קיין ניבול-פה ניט הערן.
כ'וועל זיין פאר שעפסעלען
א גוטער מליץ-יושר, מעג איך שווערן,
פאר אים און פאר זיין שטאם,
דער דארער צנועה — דער מאדאם, —
א גילגול פון א שערל —
זיין סערל מיט די פערל...
אויך פאר די טעכטערלעך די פינע,
וואס רימפלען אויף דער פיאנע...
נאר דער עיקר — ניט פארגעסט
די איידעמלעך, וואס פיקן זיך ארויס
פון קעסט, —

וואָס איינער אין געשעפט
דאָס בייכל טוט שוין גלעטן,
דער צווייטער שוין שמודירט ערגעץ
אין די פייטער-באר-גער
אוי-ווער-סי-מע-טן!

נאָר שקאַצים, ניט געכאַפט,
ס'איז ניט קיין הייסע פאַרפל,
דאָס גוטע וואָרט פאַר שעפּסעלען
וועל איך נאָך באַדאַרפן
און דערווייל,
ווי באַלד עס איז צום אָרט
דערצייל איך אַינך אַ מעשֶׂה
וועגן אַ גוט וואָרט.

איז — הערט :

פון די ווינקעלעך, קלעזמער,
פון די ווינקעלעך,
אויף די סורדינקעלעך, קלעזמער,
אויף די סורדינקעלעך!
האַלט אונטער מיר דעם טאַן —
די מעשֶׂה הייב איך אָן...

שמעלט פאַר אַינך אַ שמעטל אַ מאַל אין דער ליטע —
אַ שול, אַ בית-עולם, אַ מאַרק אין דער מיטן
און שטיבלעך, געוויינלעך, באַדעקטע מיט שינדלען,
און וויבלעך, וואָס האַלטן פּסדר אין קינדלען,
אַ גבאי, אַ שטאַטבאַק, אַ בלאַטע אַ טיפע,
אַ משוגענער אויך און אַ „קנעפל“ מיט שליפעס...
אַ באַד מיט אַ מיקוּוה, מלמדים און ציגן,

א בדהן, וואס גייט פון דער וועלט פאר א ניגון
און חסידים, וואס נאשן בניס רבין שיריים
מיט שקאצים-פראסטאקעס, וואס רק נאר זיי שרייען —

א שטאט מיט קבצנים — א יידישע שטאט,
נאר ניט ווי בני לייטן — באווארן מיך גאט!
באהיט זאל מען ווערן! פון קליין ביזקל גרויס,
געלעבט האבן דארטן ליטוואקעס דורכום!..
נאר ווי זאל איך ווייטער מיין מעשה דערצילן? —
סע שווינגן די קלעזמער מיט זייערע פלים!

קלעזמארימלעך, דערמונטערט מיך,
ניט באַמקעט אונטער סתם,
האלט אונטער מיך, האלט אונטער מיך,
האלט אונטער מיך צום גראס!

...און א ליטוואק, א צלם-קאפ, שייך צו זאָגן,
די קרימלעכע גענג מיט די ווילדע מינהגים!
למשל, געווען דארט א מינהג בני זיי:
ווערט נפטר א קבצן, איז — תיפף, איינס-צוויי, —
א כאפ אויפן קארק און — אראפ פונעם מאַרק!

נאר טאַמער (א-ווא) ס'טוט א שטאַרב מיט א מאַל
א נגיד, א תקיף, א קנאַקער בני קהל,
דאן טוט מען ניט אַיילן, דאן טוט מען ניט כאַפן
און ס'העלפט קיין געשריי, קיין געוויין, קיין ממתקים,
קיין קלאפ אינעם שטענדער, קיין אל-מלא-רחמים —
דער בר-מינן ליגט און... קבצנימלעך לאַכן,
פאר וואס? וויל געווען איז א דין דארט אזא מין:

מע ברענגט ניט צו קבורה דעם נגיד — ביז וואָנען,
ביז וואָנען אַ קבצן דערבארעמט זיך, הערט איר,
און זאָגט וועגן מת כאַטש אַ פאַר גוטע ווערטער...

אַ ליטוואַק, דאָס ווייסט איר אַליין דאָך, איז קאַרג —
אַ הערינג ער עסט און טאַפט זיך ביים קאַרק,
צי איז ער ניט פעטער געוואָרן אַ ביסל,
צי ווערט ניט געדיכטער די גרויפּ אין דער שיסל,
כּפּרט אַ גוט וואָרט אויף אַ נגיד פאַרלאַנגען —
כאַדאַרף מען שוין ציען מיט אייזערנע צוואַנגען!
נאָר, מילא, נאָר נאָרניט, נאָר יאַקאָש, נאָר דאָך...
(די קלעזמער, זיי מאַכן אין האַרץ מיר אַ לאַך!)

קלעזמאַרימלעך, האַלט אונטער מיר
דעם סאַמע רעכטן טאַן!
ניטאָ קיין צייט איינך מונטערן —
דעם עיקר הייב איך אָן.

נאָר איין מאָל, נאָר פּלוצעם, נאָר ראַפּטעם, הערט אויס
— מיך —

מ'גיט כאַדאַראַם ליטע, אין שטאַט טוט זיך חושך:
מע קלייבט זיך אין רעדלעך, מע הקירחט, מע טענהט,
מע היצט און מע שוויצט און די אייגעלעך שינען,
מע האַוועט, מע פּליט, ווי גערירטע פון זינען...

— וואָס איז פאַר אַ שימחה אין מיצקע דערינען?
— ס'מיטש, הערט נאָר אַ מעשה, איר ווייסט ניט,
— רב קרוב? —
דער גרעסטער פּראַצענטניק איז נישט געוואָרן!

אזא דבר-אחר, א זלידניע, א צאפער,
אזוינס איז גאר שווער אויף דער וועלט צו דערמאפן,
גיי זוך איבער זיבן-מאל-זיבן מדינות
וועסטו אזא שפין אויף דער וועלט ניט געפינען!

— געשמארכן? ארווא? איי-איי-איי!.. ס'איז באשערט!
ס'א רחמנות אזעלכעס צו באגראבן אין דר'ערד...
— באגראבן? כע-כע! ער וועט, מירצעשעס, ליגן
אזוי ווי א גראף... הלואאי זאג איך ליגן!..

בקיזור, מען האט זיך געקאכט א טעג צוויי
דערנאך איז דער עולם צעגאנגען, ווי שניי:
דער שוסטער האט ווידער געשמאכעט א שקראב,
דער באנדער האט ווידער די רייפן געקלאפט,
געווארט האט אויף קונים דער קרעמער אין קלייט,
דער מעקלער האט ווידער זיין דרייעכץ געדרייט,
דער טנא האט ווידער זיין דרינגעכץ געדרונגען
און יידעלעך — ווידער געשמארכן פון הונגער,
און ווייבעלעך ווידער בפירוש געקינדלט
און ס'האבן די טעג. ווי א מילראד געשווינדלט...

— קלעזמארימלעך, געלאמענער —
אויף די סורדינקעס, קוים:
א זילבערנער, א בלאסינקער —
א ניגון אויף א צוים.

...און דערווייל קערט זיך איבער דער גבירישער מויער,
די גבירנטע חלשמ, די טעכטערלעך ווויען...
די איידעמלעך שלעפן שוין פראסט פאר די פאלעס:

— רב קבצן, מיר וועלן, וואס אַרט אייך, באַצאָלן!
 — אַ רענדל אַ וואַרט, אַ גוט וואַרט וועגן מת...
 אַ האַלבע ירושה, זייט מוחל, פאַרגעסט,
 — נו איז ער געוועזן, ווי זאָגט איר, אַן אַכזר...
 — נו איז ער געוועזן, ווי זאָגט איר, אַ חזיר,
 — אַ שפיץ...
 — אַ דאָנאַטשיק...
 — אַ... וואָס אין דער קאַרט!..
 איז טאַקע, ווי זאָגט איר,
 — אין דר'ערד אים אַן אַרט...
 פאַר וואָס זאָלט איר טאַקע ניט זאָגן דעם וואַרט?..."

נאָר לאָוו מיט אַ ספּאַדיק — עקשנים-ליטוואַקעס,
 קאַרג אויף אַ וואַרט — כאַטש דערלאַנג זיי אַ מפה!..

די איידעמלעך טומלען און לויפן זיך לאַדן,
 פון רב צו דעם דיין, פון דיין צום אַדון,
 נאָר ס'העלפט ניט קיין דיין, קיין רבי, קיין ספּראַוויניק,
 קיין וויינען, קיין שמירן, קיין לויפן, קיין האַווען,
 קיין קלאַפּן אין שטענדער, קיין אל-מלא-רחמים —
 דער בר-מינן ליגט און... קבצנימלעך לאַכן!..
 בקיצור, ס'איז פּריילעך, נאָר... וואַרט נאָר אַ וויילע —
 סע זיצן די קלעזמער מיט אַפּענע מיילער:

אַ פּריילעכקייט, אַ פּריילעכקייט —
 קלעזמאַרימלעך דערלאַנגט,
 — כ'וואַלט גלאַט אזוי דערציילן עס —
 דער ניגון טוט מיר באַנג...

סע מאכן דערווייל די קברנים א קערטל
 און בראַנפן מע זויפט פון א בלעכענעם קווערטל,
 געשמאק מע פארבייסט א געקוילעטן הערינג
 און מע לויבט די אמאליקע צייטן גאַנץ גערן,
 מע קרעכצט, וואָס געשלאָגן איז היינט די פרנסה,
 קיין מתים קיין רעכטע... ס'איז אַלץ עפעס דאָסיק...
 מע שעלט די פאָגאָדע, די ווייבער, נאָר קענטיק —
 פאָרגעסן מע האָט פון דעם פּינעם פּראָצענטניק!
 מע זאָל כאַטש דערמאָנען אַן „אַלעווהאַשנאַבל“
 און יענער, מע זאָגט, אַז ער שמעקט שוין מיט קנאַבל!
 הפּלל, ס'וואָלט דאָס שמעטל געוואָרן פּאַרעפּושט,
 ווען ס'קומט ניט קיין חכם, צי אפּשר אַ טיפּיש,
 אַן אביוו, וואָס ווייסט וווּ דעם דלת באַהאַלטן —
 ס'פּאַרמאָגט זיין קאַפּאַטע ביי זיבעציק שפּאַלטן,
 אַזאַ, וואָס בײַם גביר האָט פּאַרמשפּנט דעם נאַמען
 און ס'איז אים געבליבן ניט מער — די נשמה...

א ייִדישע ווייכע נשמה, איר זיסקייט
 איז גאַרניט צום שאַצן! אַט הערט, וועט איר וויסן:
 געלאָזט האָט ער אויסרופן הויך, בקול רם —
 געזוכט האָט ער לאַנג, ווי אין מידבר אַ שוואַם,
 גענישטערט און אויסגעווען וווּ נאָר אַ לאַך
 און אַזוי ווי אַן אוצר דערמאַפט האָט ער דאָך
 פאַר אים, פאַרן נגיד, די ווערטער די גומע.
 און דווקא אױם מיצווה, ער נעמט ניט קיין פּרוּמה!

הפּלל... נאָר סע טוט נאָך אַ ניגון מיד קלעמען, —
 סע זיצן די קלעזמער פאַרקלערט, ווי די לעמער!

קלעזמאָרימלעך, קלעזמאָרימלעך,
די סטרונע וועקט פון שלאָף,
די פלים טוט אַ מאַרע נאָר —
די מעשה גייט צום סוף.

מע קלאַפט אין די טאַצן, מע בלאָזט אין די שופרות
און מלא-גדולה די איידעמלעך לויפן
צום אביון. צוריק שוין — אין דרניען זיי גייען
און ס'קראַצן ליטוואַקעס די בערד און די פאות,
מע ברעכט זיך די מוחות: ווי קריגט מען עס טאַקע
איין וואָרט כאַטש אַ גומס פאַר אַזא מין סאַבאַקע?..

די דאַרע לאַקייען צעשפאַרן דעם מויער,
מע גייט און מע גייט צום נגידישן מויער.
מע קומט אין דער סאַליע, ווו אַלץ איז אין טרויער,
די מאַדאַם חלשט אַלץ נאָך, די מעכטערלעך וווייען,
די איידעמלעך, עפעס בגניבה, זיי שיניען —
מע טיילט אין געדאַנק די ירושה, די פּינע...

דער רב איז שוין דאָ און דער גבאי איז דאָ שוין,
בנים בר-מינן שמעלן זיך אויס די שמשים.
געקומען אַפילו איז אויך אויף חריפות
דער אָדן אליין מיט די גילדענע שליפעס,
בפרט די קבצנימלעך — דאַרפט איר נאָך פּרעגן —
אַ קאַפּ אויף אַ קאַפּ און מע גאַפט אויף די נעגל!
— שאַט-שאַט! — גיט דער גבאי אַ ברום און
פאַרכאַפט זיך:

צום ניפטר צוקאַפּנס גייט וואַזשנע דער קבצן,
ער שמעלט זיך און דברט, ליטוואַקיש מיסמאַמע,
ווי ס'פאַסט פאַר אַזא, מיטן „קוועץ“ אויפן סאַמעך:

— רבותי, כאָטס מענצן באַעוולטע זאָגן
אַפילו אויף אים, דעם פאַרסטאַרבענעם נגיד:
אַן אכזור, אַ פּושע-ישראל, אַ רשע,
געפליקט פון די ציין בני קבצנים דעם גראָסן,
בני וויסמע אלמנות — דעם ביטערן ביסן,
נאַר הערסט מיך, נישקשה, כ'לאַז טאַן אייך וויסן:
ס'אָ סאָדן אַ גרויסער, אַ גרויסע פּאַציערע,
מע מעג זיך בפירוש באַוואַסן מיט טרערן,
ווייל גוט קוקט זיך איינן אין זיין צורה געשווינדער —
איר זעט דעם מת? —
איז ער געווען אַ הונט
אַנטקעגן זיינע קינדער! — —

שטילער, שאַט, קלעזמאַרימלעך,
שטילער, שאַט און — אויס!
אַ שמעקל אַריין און אַ פלעקל אַרויס,
אַ צוועקל אַרויס און אַ גלעקל אַריין —
דערלאַנגט מיר, זייט מוחל,
אַ קעלישעק וויין —
ס'איז מיר שוין, שקאַצים, איבערגעטריקנט
געוואָרן דער האַלדז.
לחיים!

וואַרקוטאַ, 1953

אויף דער וואַך פון מיין זכרון

יידישע דיכטער

ש. האליקנעו

מיר האבן צום טונק'לען פרימארגן געקלעמערט,
דאס ווארט האט געגליט אויף דער דארשטיקער צונג
און ס'האבן, מיט קללות, צעשמעטערטע געטער
אראפ זיך געקניקלט צום פינצטערן שלונג...

און ווייטער געשטיגן מיר האבן פארביסן,
מיט לייב און מיט לעבן, מיט וויי און מיט מוט,
ווען די ווינגע אויף צוריק האט אין גארגל פארשמיסן
דאס ליד — האט ניט אויפגעהערט זינגען דאס בלומ.

אזוי האט געזונגען דאס בלומ פון דעם הארצן,
אזוי האט געפסקנט דער גורל אליין:
ס'מעג בראקן די האק איבער אפגרונטן שווארצע,
צעבראקן אויף שטיקלעך פון גרויס ביזקל קליין,

פון אונדזער געביין מעג ניט לאזן קיין סימן
די האק און דער חלף, דאס פייער-און שווערד,
נאר ס'וועלן ניט אויפהערן קלינגען די שטימען
פון יידישע דיכטער אויף רוסישער ערד!

דאָס געזאַנג וועגן מאַרקישן

פּרין מאַרקיש,
פּרין מאַרקיש!
ס'רוישט ניט קיין וואַלינער מאַרקטאָג —
אין דער שיין פון רוסלאַנדס שיטערס
טראַגן זיך די רויטע רייטערס,
ס'פאלן ברידער,
ס'בלומן לידער,
ס'גויען אויס פון בענקשאַפט מאַמעס,
נאָר ס'גייט אויף אויף ס'ניי און ווידער
אונדזער וועלט אין וויי און פלאַמען.
ס'ווויען ווינטן פון דיין עפּאָם
כיי קורגאַנעס איבער סטעפעס...
ס'בלייבט דער זונאוּפגאַנג
פאַרחידושט
אינעם אוּפגאַנג אויפן דניעפער
פאַר דיין מענה-לשון יידיש!..

שלאַכטן, שלאַכטן, ווידער שלאַכטן.
ס'קראַכט זיך ראַנגלענדיק די געטאָ,
סמאַלינגראַד — די שונאים שמעטערט,
ווי מיט אויפרייסשטאָף —
אַ פּראַכטצוג,
האַסט אין ערגעץ ניט פאַרשפּעטיקט.

פּרין מאַרקיש.
פּרין מאַרקיש!
ווי אַ שטורעמדיקער באַרגטיין,
וועלכער וואַרפט זיך פון די הייכן,
ווי קיין אַדלער טוט ניט גרייכן,
אַט פון דאַרט ווי ווינט מיט כּמאַרע
קושן שנייען מיידלש-ריינע
שליידערט זיך אַראָפּ דער באַרגטיין
און פאַרצוימען קאַן אים קיינער!
ס'האַט געפרוּווט זיך
טויט און אימה
אַט דעם דראַנג זיך קעגנשטעלן,
האַט ער זיי באַהערשט ווי שוועלן
צוליב ליכט
פאַר פּאַלק און היימלאַנד!

ניט געדאָגהט! ניט געדאָגהט!
ס'וועט אונדז אויך דער טויט פאַרכניגן —
ס'לעבט און זינגט,
ווי קיין מאַל שטאַרק איז —
פּרין מאַרקיש,
פּרין מאַרקיש!

נאַוועמבער 1960

א וואָרט וועגן לייב קוויטקאָ

ווי האָבן די וויסמע שונאים
אָפן אים געקוקט אין פנים,
קאלט געצילט און אויסגעשאַסן,
מיט אַ קויל זיין מויל פאַרשלאַסן!..
כ'ווייס ניט.

כ'ווייס, אז אַ פאַררעטער —
פוילן וועט ער פרי'ר צי שפעטער...
אַבער קוויטקאָ,
קוויטקאָ לייב —
בלניבן לעבן וועט, איך גלייב!

חכמה נעם בני גרינזע זקנים,
ריינקייט — בני די קינדער קליינע,
שמעלין און מיש עם אויס אין איינעם —
איז דאָס קוויטקאָ.

צארטקייט באַרג בני גומע מאַמעס,
האַרטקייט — בני די דעמבנשטאַמען,
שמעלין און מיש עם אויס צוזאַמען —
איז דאָס קוויטקאָ.

שעפּ די ערד, וואָס טוט אונדז נערן,
שעפּ פון הימל קוישן שמערן, —
וועל איך זאָגן, וועל איך שווערן:
דאָס איז קוויטקאָ,
קוויטקאָ לייב,
וואָס וועט בלניבן לעבן,
כ'גלייב!

די יידישע אותיות פון פוילן

צום 20סטן יובל פון דער
ווארשעווער „פאלקס־שטימע“.

צי מליעט דאָס אַש נאָך,
צי גליען די קוילן?
ניין, ס'בליען
די יידישע אותיות פון פוילן!

מע האָט זיי פאַרבאַטן,
מע האָט זיי געטראָטן,
געמאַכט זיי צו שטויב
און געמאַכט זיי צו בלאַמע...

די הייליקע שמות
נאָך ערגעץ וווּ פוילן,
נאָר ס'בליען
די יידישע אותיות פון פוילן!

פון אייגן געביין
און אין פינצטערניש וויסטער,
מיר האָבן די אותיות אליין אויסגעקנאַטן,
איז ווער קאָן עס וואַגן
פאַרוואַרפן די שליסלען,
אויב קאַרג איז די שיין
און ס'באַשווערט נאָך דער שאַטן...

זעצט פאַר! —
האַבן קדושים און מורדים באַפוילן —

און ס'בל'יען
די י'דישע אותיות פון פוילן!

די זאצן געפרעסמע,
מיט אויפרנים כאלאדן,
מע האט שוין אויף איינציקע קלאנגען צעשאמן,
אויף אותיותלעך הילפלאזע, נאקעמע, צארטע,
דערנאך זיי אויף בלייענע קוילן געגאסן,
דערנאכדעם — די דיכטונג פארשפארטע
צעשאמן...

מען האט שוין!..
און ס'צייכענען אויף ס'נני זיך שוין גרוילן
און ערגעץ דארט ווידער שאקאלן שוין הוילן...

מען האט שוין!..
מנין שריפט זאל צוזאמען מיט שריפטן —
אין מעכטיקער פויסט
זיך פארביילן, פארקנוילן:
— עד פאן!
און זאל בליען אין ווייטקייטן טיפסטע
דאס י'דישע לשון פון רוסלאנד און פוילן!

בני האלקינס אָרון

געשמרעקט האָט זיך די האַק פון אַט דער שעה,
איר דראַענדיקע שאַרף איז איבער אונדז געהאַנגען...
און אַט איז דאָס געשען, —
ס'איז האַלקין שוין נימאָ,
דאָס לידערפולע האַרץ איז אויסגעגאַנגען.

געשמאַרבן איז ער, מע דערציילט, אין שלאַף,
פאַרשפאַרט אָן איבעריקן מאָל דאָס אויג פאַרמאַכן...
צי שמעלט איר זיך דען פאַר אָן אַנדער סוף? —
דער טויט האָט ניט געוואַגט, ווען ער פלעגט וואַכן.

קיין שליטה ניט געהאַט האָט איבער אים דער טויט,
כאַטש אויף אַ הערעלע דאָס האַרץ האָט זיך געהאַלטן,
ווי יענער דורכזיכטיקער, פולער טראַפן טוי,
וואָס דאַרף אַט באַלד פון בלעטעלע אַ פאַל טאָן
און פאַלט ניט, ניין!

דער טויט האָט ניט געוואַגט
די ליכטיקייט פון זײַן געזאַנג כאַטרעטן...
ווען ער געזונגען האָט — פאַרשוונדן פלעג די האַק
און ס'פלעגט דער גזר זיך אַפלייגן אויף שפּעטער.

און אַט איז דאָס געשען —
ס'איז האַלקין שוין נימאָ!
ס'איז דאָ דער הימלבלוי, דער וואַלקנגרוי, דער שמערן,
די ערד איז דאָ. זײַן וויי און מוט איז דאָ
און זײַן געזאַנג, וואָס אונדז וועט עס געהערן!

בנים דענקמאל

איבער אונדזערע פריילעך-פארדאגהטע קעפ,
וואָס ווערן אלץ ליכטיקער, קלאַרער און גרינזער,
דער מלאך-המוות מאַכט פינצטערע קריניזן,
אַזוי ווי דער שאַטן פון שפּאַרבער אין סמעפּ...

געצילט איז אין יעדן, וויניזט אויס, אַט די פּייל
און יעדער פון אונדז וועט נאָך פיל ניט דערגעבן,
נאָר דער לייב, אויך אַ טויטער,
איז ליבער דעם לעבן,
איידער די פּלבים וואָס לעבן דערווייל.

מיין דיכטער, איך קום צו דיר —
פּינלאַז און פּראַסמ,

אַזוי ווי דער טויטראַפּן קומט אויפן גראַז,
אַזוי ווי דאַס ברויט און די זאַלץ אויפן טיש,
אַזוי ווי זיין וואַרט, וואָס איז לעבעדיק פּריש,

כ'קום נאָך אַ מאַל זאָגן: ווי טייער די וואַר איז —
כ'וועל קיין מאַל ניט זיין ביי דעם טויט קיין משרת!

1962

אין מאלאכאווקע

ווי דאנקבאר בין איך אט דער ערד
וואס האט פון זיך ארויפגעשאסן
די שימער-וואקסנדיקע סאסנעס.

ווען כ'קום אין זייער קעניגרייך,
אויך איך, מיר דאכט, ווער אויסגעגלייכט
צו קעפ פארווארפן שטאלץ און גרין
אויף שלאנקע זיילן פון בורשטין

און צווישן סאסנעס אומגעריכט
דעם ערשטן הארבסט — בעריאזקעם פלאמען.
זיי פלאמען שטיל ווי יארצייטליכט
מיט מיר צוזאמען...

יא, צווישן ביימער אויף דער ערד
געהיימער ווערט
און היימלעך ווערט.
און טאקע צוליב זיי, איך קלער,
די גרויקייט בלויט,
דער הימל הויך איז,
מיין פיין צעריגט הינט ווי א רויכל,
למאי געקומען כ'בין אהער
ווען ס'לעכט ניט מער מיין ליבער דיכטער
און ס'מאכט ניט מער זיין שווערער טראג
דעם וואלד געדיכטער...

בנימין חייטאווסקין

ס'איז פאראן א מענטש, וואס איז געגליכן צו ברויט...
שטארבט ער, דער מענטש...
(פון א פאלקסליד)

ס'איז געשען, ס'איז געווען און פארפלוין
און ס'וועט קיין מאל נישט אומקערן זיך,
ווי די שיין צו פארלאזשענע אויגן,
ווי די פיין צום פארשטיינמן געזיכט,

ווי דאס קול דינס, וואס קלינגט נאך אין אויער,
ווי דיין איינציקער ניגון און זאג...
ווי זשע טרייסט מען די ברידער אין טרויער
ביים פארשטוממן געפאלענעם גלאק?

ס'איז געשען, ס'איז געווען און פארפלוין
און דו וועסט עס נישט קערן צוריק — —
ס'טראגט דאס ליד זיך ווי פיל אויסן בויגן
און דער בויגן צעבראכן שוין ליגט...

כ'וועל צעפליקן די פענמעס פון טרויער,
ווייל ס'איז נייטיקער אפשר פון ברויט,
דאס ליד, וואס דו האסט א געטרנייער
געזונגען להכעים דעם מויט.

מאסקווע, 16 פעברואר 1966.

אַ באַגעגעניש
מיט יאָסל קאַטליאַרס אייניקל

צי האָב איך געקלערט
און צי האָב איך געמיינט?
אַן עדות מיין האַרץ איז,
וואָס בענקט און וואָס וויינט...

איך האָב ניט געקלערט:
אַז דערזען קאַן מען דיך,
אַזוי ווי מע זעט אין אַ שפיגל
בײַ ליכט,

דערזען
אין דיין אייניקלס פנימל קלאַר:
ס'איז יאָסל, מיין פּריינד, —
זאַל עס פעלן אַ האַר!

ס'האַט פּאַלאַנגע גערוישט
אויף די זאַמדן בײַם ים,
שעמערירט האָבן כּוואַליעס
מיט זוניקן פּלאַם,

פון דעם דאַזיקן טאַג
האַט געקאַפעט מיט גאַלד
און דער ים אויף צוריק
מיט בורשמין האַט געצאַלט

און דיין שטים איז
דערגאַנגען צו מיר דורכן ווינט,
ווען געדריקט כ'האַב צו זיך
אַט דאַס דאַזיקע קינד...

ס'האבן אייגעלעך אירע
פארהידושט געפרעגט,
צוליב וואס כ'האב דעם זיידן
אין זיי אויפגעוועקט...

ס'איז יאסל, מיין פריינד!
און איך האב זי געגלעט
און כ'געדענק שוין ניט וואס
כ'האב צו איר דאן גערעדט,

נאר זי האט ניט באנומען
קיין ווארט פון די רייד...
ווי א טעפעך די וועלט
האט פאר איר זיך געשפרייט.

ס'האט געקאפעט מיט גאלד
פון דעם דאזיקן טאג.
ניט באפלעקט איז איר וועלט
מיט קיין וואלקנדל פלאג...

צווישן סאסנעם און ים
האט פאלאנגע גערוישט...
א, מיין פריינד, ס'איז איר וועלט,
ווי די אייביקייט גרויס —

זאל כאטש זיין דארט אן ארט,
זאל א ווינקל כאטש זיין
פאר דיין זינגענדיק ווארט,
פאר דיין זוניקער פיין.

*

זני מיר מוחל,
מיין יארהונדערט עלעקטראנישער,
זני מיר מוחל מיניע גראמען
די בדחונישע,

ווי כ'בין מוחל דיר
דאס פליען אין די קאסמאסן,
ווען די ערד מיט פינצטערניש
פארגאסן איז...

דיין רעאקטאר —
פול מיט אויפרניסן אטאמישע,
ס'וויינט מיין הארץ
מיט גראמען, מיט אלטמאדישע.

*

וואָס ענגער די ווענט,
איז די איינזאַמקייט גרעסער.
וואָס גרעסער די וועלט —
זײַנען שווערער די שלעסער.

נאַר הערסטו דעם רוף,
דאָס געשאַל פון דער פּרײַ?
דאָס געווייזן פון פאַרקנעכטעמן גוף
ער פאַרשרײַט:

— פון זיך ביז צו זיך
שפּאַן אַריבער דעם טויט,
שענק אַלעמען ליכט
דורך דער אייגענער הויט!

ח י ה ן

מיר זײַנען שוין צוזאמען — דרײַצן יאָר,
צוזאמען — איינס, מײַן גאַט-געבענמשמע פּאַר.
ווער זאָגט, אַז דרײַצן איז אַ שלעכטע צאָל?
הײַנט האָב איך ליב דיך מער ווי אַלע מאָל.

און ווער בפּוח איז דען אונדזער גליק צעשמערן —
סע שײַנט און וואַכט פּון ווייטנס — אונדזער שמערן.
אויב שווער, נים אויסצוהאַלטן, אונדזער יאָך איז —
סע שמייכלט נאָענט אונדזער טײַערער בן-יחיד.

מײַן איינציקע, מען דאַרף נים זײַן פאַראומערט.
מיר וועלן איבערקומען אַלץ,
די אויסלייזונג וועט קומען,
און אויב נים הײַנט, איז מאַרגן אויף געוויס —
אין ים-המלך מירן אַפּשווענקען
די מידע פּיס...
ווער זאָגט, אַז דרײַצן איז אַ שלעכטע צאָל?
איך ליב און גלייב הײַנט מער ווי אַלע מאָל!

1970.7.4

ס ע נ ט י מ ע נ ט א ל

ווייס איך וואָס און ווייס איך ווען,
וואָס איז פון אונדז געוואָרן?
לאַמיר בעסער זיך דערמאָנען
יענע קינדער-יאָרן.

ווען דאָס גראָז געווען איז גרין
און בלוי אַזוי דער הימל,
גליַיך די מאַמע מיט אַ קוש
וואָלט ערשט געוועקט פון הימל ~~צו אַ~~ אַ

גליַיך דער ערשטער טראָפּן טוי
צעליַיכט זיך אויף אַ בלעטל,
גליַיך ס'וואָלט אויפגעלעכט אויף ס'ניי
ביים מייַכעלע מיין שמעטל.

ווייס איך וואָס און ווייס איך ווען,
וואָס איז פון אונדז געוואָרן!
לאַמיר בעסער זיך דערמאָנען
די סטודענטן-יאָרן.

ווען די וועלט געווען איז טיף
און טיפער נאך דער אַמעם,
ווען די זון האָט פול מיט פרייד
געזוכט אַ שטיקל שאַמן.

ווען געזונגען האָבן מיר
פון אומעט און פון בענקשאַפט,
ווען דער וועלט האָט אויסגעפעלט
אַן אַרט פאַר אונדזער ענגשאַפט.

1970

*

ס'לאָזן זיך ניט אויס
די דרײַסיק זילבערשטיק.
מע קאָן פון זיי דען פטור ווערן
קויפנדיק אַ שמריק,
זוכנדיק אַ בוים,
וואָס וועלן זאָל פארשאַלטן ווערן,
אַבי דעם לעצטן כריפ
פון דעם פאררעמער הערן?

צוויי טויזנט יאָר צוריק,
צוויי טויזנט יאָר פאַרויס —
די זעלבע דרײַסיק זילבערשטיק
זיי לאָזן זיך ניט אויס...

*

ביסט ניט צו גאָט
און ניט צו לײַט...
און מער פון גאָט
און מער פון לײַט.
פון דיר, — מיין פרעמד,
איך איינער לײַד.

פון דיר, — מיין פרעמד,
פון דיר מיין ווײַט...
שלינגסט איין
ווי טורמעווענט
מיין צײַט.

די יאָרן מײַנע
ריגען אויס,
נאָר ניט צעשליסן כ׳וועל
מיין פּוּיסט,
וואָס גאָט און לײַט
האַבן פאַרקלעמט — —
מיין וויסטע ווײַט,
מיין ווילדע פרעמד!

בנים „קופערנעם רייטער“

ווייזט אויס, דאָ איז פאַרבני
אָ שעכטער אַ געניטער —
די ערד, ווי מיט אַ שווערד איז אָפגעשניטן
פון אַלץ.

אזוי פאַרענדיקן זיך מוראדיקע שטרעקעס
בנים ראַנד פון אָפגעהאַקטע ברעגעס,
אזוי בלייבט שטעקן ס'וואַרט
אין האַלדז,
אזוי ווערט אָפגעהאַקט דער אַטעם,
אזוי פאַרבלייבט מען
פון דעם קופערנעם
זעטראַטן.

*

ס'איז א ווייטיק פאר דיין רחבות,
שמרענג צעקראמעט אויף קוואַדראַטן.
כ'שטיק זיך צווישן דינע פאַכוועס,
קאַנט פון „קלאַפערס“ און פון קאַטן.

קאַנט פון קנעכטשאַפט און פון אומרעכט,
קאַנט פון שקר און פון שיכרות.
פּיננט באַקומען כ'האַב דיין אומעט
און דיין פרייד איז אויך מיר פריקרע.

לאַז מיך אָפּ! — איך בעט מיט גוטן:
וואָס באַדאַרפסטו פּרעהס מפות?
הערסט, איך וויל ניט דו זאַלסט בלוטן,
דו זאַלסט ברעכן האַלדז-און-נאַקן.

כאַטש עם פליען דינע שפאַרבערס
אויף מיין פאַלק און אויף מיין ארץ
און באַשערט ז'מיר אפשר שטאַרבן
אין אַ מידבר-ווינקל ערגעץ...

ערגעץ וווּ איז קאַטאַקאַמבעס
מיין געביין זאַל בעסער שימלען.
בעסער אונטער דינע באַמבעס,
איידער אונטער דינע הימלען!

1970

*

ווי זיינען די פערדעלעך פארפלוויגן?
כלויז די גלעקלעך קלינגען אויפן ווינט,
כלויז א נאגנדיקן ניגון האט פארצויגן
ס'כליפענדיקע הארץ מינים, ווי א קינד.

איבער קאטארוזשאנסקע קאלטע שמרעקעס
הילכט נאך דער מאנגאלישער גאלאפ.
נו, און איך דא מיט מיין יידיש פעקל,
וואס באדארף מיר אויסדארן דער קאפ?

ס'לעשן זיך די גלעקלעך וואלדייער,
ס'רעווען-אויף ראקעטעס דורך די נעכט.
כ'וועל ניט זאגן: ברענט עס אויפן פייער,
אבער — לא! כ'בין מער דא ניט קיין קנעכט!

ווינטערדיקע ווינטקייטן ווי פענטעס
שינד איך מיטן פלייש מיניעס פון זיך,
ביז דאס לעצטע קנייטל ניט דערברענט האט
פון מיין מאמעס בענטשנדיקע ליכט,
ביז עס ציטערט נאך אין מיר די סטרונע
פון מיין טאטנס ברומען באמונה...

ערגעץ קוקט מען אויס אויף מיר די אויגן,
ס'גליט אין פוס דער שבתדיקער ווייז — —

ווייט זיינען די פערדעלעך פארפלוויגן.
שטיל די ווינגע,
ס'דרימלט שוין מיין פיין.

מאסקווע, יולי 1970

רוסלאנד

מיט קיין קלייניקייטן
וועל איך זיך ניט שמירן, —
כ'וועל ניט מיטנעמען
קיין סווענירן...

א „מאטריאָשקאַ“, דאַרטן,
צי א „וואַנקאַ וואַטאַנקאַ“ —
העלפן קאַנען,
ווי א טויטן באַנקעס.

פאַלשע שטערנדלעך,
פאַרצייטיקע איקאַנעס, —
ווי פריפאַרקעס קאַלמע,
העלפן קאַנען!..

כ'וועל דיין רחבות, רוסלאַנד,
מיטנעמען מיט זיך —
א באַפּרייטע פון די צוואַנגען
דורך מיין בענטשנדיקער ליכט.

גאַר דעם אומעט איינגעאַטעמט
כ'האַב פון ווייטע פעלדער,
איינגעשאַטנט —
די געדיכטעניש
פון טיפע וועלדער...

איינגעזאַפט די שאַרפע ריחות
פון דער גרויער נויט —

דעם נאכטאָי פון קאַלטן שוויים,
מאַכאַרקע-רויך און קויט,
און די זיסקייט פון אַ פּינקע ברויט,
און דאָס ברויזעניש פון זויער קרויט,
און דער פּראַסט — אַ שניידנדיקע רומ
איבער שנייפעלדער מיט פּלעקן בלומ...

דעם נאכטאָי פון שנייזאָוויי
מיט ווייגעשריי פאַרמישטן,
ביז אַ טראַפּן איינזאַפּן
מיין גורל האָט פאַרמישפּט.

ווי זשע זאָל איך זוכן דיך
אין אַט דער זאָווערוכע —
קאַט און קרבן ווילדעווען,
באַזויפּן פון סיוווכע!..

ס'וועלן דינע שניטערס נאָך
צעפּלאַקערן די נעכט,
איינבניסן אין גאַרגלען זיך —
דיין אומרעכט און דיין רעכט...

דאָן, ווי ערד פון הימל — ווייט,
מיר וועלן זיין צעשיידט,
פון דער היים כ'וועל פּליסמערן
צו דיר די זעלבע רייד:

איבער שטרעקעס דינע
טראַגט זיך אונדזער קרעכין,
זאָל מיין תּפּילה דיך
באַשירעמען פון שלעכטס.

ווידער פּרילינג

מאיר חרצן

1

אויב האַלטן כ'וועל אַפילו שמאַל,
בלויבט אויך מיר דאָס געווינס —
ס'בליט יעדעס מאָל צום ערשטן מאָל
אויף צווייגעלעך דאָס גרינס,

און ס'לויטערט זיך די האַרבע פּיין,
ס'ווערט גרינג דער שווערסטער עול,
ווייל וואָס און ווי סע זאָל ניט זיין —
איך לעב צום ערשטן מאָל!

איך שפּאַן פאַרטיפּט ביז העכער-האַלב
אין לופטיקייט אַריין,
צוזאַמען מיט דער ערשטער שוואַלב
דער הימל שלינגט מיך איין,

צוזאַמען מיטן ערשטן טוי,
מיט ערשטן דונערקנאַל —
אויף אַט דער ערד, וואָס איז נאָך רוי —
צום ערשטן מאָל איך פּאַל.
פאַרפּאַלן כ'ווער, נאָר ס'קלינגט מיין קול
מיט בענקשאַפט און געבענמ'ש:
— שטיי אויף אויף ס'ניי צום ערשטן מאָל
בן-אַדם, מענמ'ש!

עס טריפן שוין די צעפלעך איין
 מיט ריינעם הימלבלוי
 און ס'פינקלט פֿייערלעך די זון
 פון יעדן טראָפּן טוי.

און יעדע פֿיכמע ווערבע-צווייג
 הערט איין זיך שמיל פֿארטיפט
 און וואָך — צו יעדער פֿליגלפֿאַך,
 צו יעדן פֿרישן טריף...

און איך אליין, און איך אליין,
 ווי נאָר אויף גאַטס באַראַט —
 כ'ווער פֿלוצעם פֿרני פון שטאַל און שטיין,
 כ'ווער פֿרני פון שטייג און שטאַט
 און כ'ווער אליין ווי יענע צווייג,
 ווי טראָפּנטריף — איך ווער
 און, ערן וואַרט, עס דאַכט זיך מיר,
 איך דאַרף שוין גאָר ניט מער —

אַבי נאָר וואַרטן יעדן טאַג
 אויף עפעס אומדערוואַרטס —
 דער קנאַספּ זאַל פֿלאַצן צו דער צייט
 און צו דער צייט — דאַס האַרץ.

געזאנג צו די יהודה-בערג

ג'ה כהן

פאראן אועלכע בערג —
זיי שפארן מיט די שניישפיצן
אלץ העכער צו די הימלען,
זיי זאמלען אין געהוימעניש
פון טיפע תהומען —
פינצטערניש און שרעק,
זיי זינגען חוצפהדיק
מיט יעדן ריס-ארויף,
זיי זינגען שוין און ביז
די בערג די דאזיקע
אריבער ווילד געוואלגער
פון געפאלענע, געקראכטע,
מיט שטומען אויסגעשריי
זיי שטופן זיך
און קריכן איינס אויף ס'אנדערע
אלץ העכער פון די כמארעס, —
רק — צום הימל,
רק — צו גאט!..

נאָר אונדזערע יהודה-בערג
זיי זינגען אנדערש.
באַטרונקענע מיט זון, מיט לופטיקייט
און מיט לבנה-זילבער
אין די שטילע פאלדן —
זיי האָבן אלץ געזען אויף אַט דער וועלט,

זיי ווייסן אלץ,
זיי זינען רויק,
זיי האבן דאך אפילו ניט געשמוינט,
ווען כ'בין צו זיי געקומען
צוריק פון די יארטוויזנמער אין וואַגל!..
פראַסט-פשוט —
זיי האבן מיך דערקענט
און אַנגעפילט מיין אויסגעפלאַגטע זעל
מיט בענטשונג און מנוחה.

יא, די יהודה-בערג,
זיי זינען אַנדערש!
ס'איז צווישן זיי ניטאָ
קיין קריגעריי, קיין שטויסעריי
און קיין פאַרשטיינט געשריי.
זיי זינען רויק.
וואָס דאַרפן זיי זיך שטופן
צו די הימלען,
אויב גאָט ברוך-הואַ אליין
האַט זיי פון דאַרט אַראָפּגעלאָזט
צו אונדז, אויף אַט דער ערד?..
אַ, די יהודה-בערג —
ווי פליגל רחכותדיק צעשפרייטע
אַרום דער שטאַט מינער,
ירושלים של זהב...

יוני 1971

אינהאלט

ב'וויל זיין א גוטער

1965 — 1968

42	אין א רעגנדיקן טאג	9	מילדקייט
43	בנים וואסער	10	פראסטקייט
45	מיט דיר	11	פון שטילקייט...
47	ניט אזוי דאס פענצטער	12	קוין גרויסע גליקן זוך איך ניט
48	ווילסטו...	13	ס'איז דא, ס'איז דא און מיין שמויכל
49	שוואנגערשאפט	14	„דאס אייגן העמד איז געענטער צום לייב“
50	איר מיינט ?	15	ווי נישטיק וואלט מיר אויסגעזען די וועלט
51	מיין פארמעגן	16	מע זאגט : ווען ס'איז גוט
52	א גוטע שטימונג	17	ווען גרינג וואלט אנגעקומען אלץ
53	קינד און ים	18	זאל איך אפשר קרעכטן, אכטן
55	בלעטערפאל	19	דריי שטערנדלעך
57	מאזשויסקער שאסיי	20	הארבסטיקע מענער
59	ביי א גלעזל טיי	23	די באלאדע וועגן מיין גורל
61	ווען ב'וואלט אין אלטבאמא זיין...	24	פארטן א „מעטר“
63	סאָנעט	26	פערציק יאר
64	וואס ציטערסטו אזוי	28	דאס דינע, צארטע גראץ
66	הינט	29	ווינטער
68	קיינער וויינט שוין לאנג ניט...	31	פראסט
69	אויף דער וואך	32	ענדע מאַרץ
70	ב'וויל גוט זיין	34	בושלען פליען
72	צום זון	36	בלאטעס
73	מענטשן	37	היינט איז דאס געשען
74	אפגעגעסן האב איך גאר ניט לאנג	38	שטראמען
75	ביזן גרוב — איך וויל ניט	40	שאטן
76	פרילינג 1955		

שורהלעך אויף שניי

1941 — 1945

87	אין נאכט פון נייאָר	79	זען איך זיך צו בני דעם בויגן פאפיר
88	אין א יידיש דארף	80	געזעגעניש
93	מיין טאטנס ווינגארטן	81	די שווערד
96	ס'וועט אפשר שפעטער...	82	צושליסן טיר-און-טויער
97	הינטער מאַסקווע	83	היימלאַנד
98	מיטן פראסט	85	שינאה

צום קינד	119	צום בעדער	99
מיין זיידע	120	א טרוים	101
אנגריף	121	הארבסט	102
געווען איז אונדזער שטוב...	123	שטילקייט	104
וואס רוישן די קליאנען?		די לעצטע זענג	105
קינדהייט	124	אין פיבער	108
א פאלק איז גענאנגען...	129	מיין טרייע שוועסטער	112
ביים ראנד פון דער פאעמע	136	דער מאמען	113
איז גענאנגען א היים	139	זאל שוין גיבער...	115
איך זיין א מאל...	141	ווייל די האסט מיר געפעלט	116
		פריינד	118

ביים אלטן קוואל

א זאג	161	איך קער זיך אום א מאל צום אלטן קוואל	145
דער שכל קומט נאך די יארן	162	טוביה דער מילכיקער	146
ווינטשעוואניעס	163	א ניגונדל	148
וויין און חכמה	165	לייב באלעגאלע	150
וואלד און אייזן	166	א מעשה מיט א שניידער	152
יי"ש	167	די מעשה מיטן בער	155
א ווארט פארן טויט	169	מיין זיידע יאסעלע בדהן	
אברהמעלע און בלומציע	170	אמר יאסעלע	157
פארן באזעצן	180	וואס מאכסטו דען יאסעלע, וויי איז דער מאמען	160
דערצייילט אויף אן ארעמער התנה...	181		

אויף דער וואך פון מיין זכרון

וואס ענגער די ווענט	206	יירישע דיכטער	193
חיהן	207	דאס געזאנג וועגן מארקישן	194
פענטימענטאל	208	א ווארט וועגן לייב קוויטקא	196
סילאזן זיך ניט אויס	210	די יירישע אותיות פון פוילן	197
ביסט ניט צו גאט	211	בני האלקינס ארון	199
ביים „קופערנעם רייטער“	212	ביים דענקמאל	200
ס'איז א ווייטיק פאר דיין רחבות	213	אין מאלאכאווקע	201
ווי זיינען די פערדעלעך פארפלוין	214	בנימין הייטאווסקין	202
רוסלאנד	215	א באגעעניש מיט יאסל קאטליארס	203
וידער פרילינג	217	אייניקל	
געזאנג צו די יהודה־בערג	219	זיי מיר מוחל	205

פון זעלביקן מחבר

פאר מיין ערד

מאסקווע, „עמעס“, 1944.

דאָס געזאַנג צווישן ציין.

אַרײַנפיר פון דב סדן

תל-אביב, פארלאג י. ל. פריץ, 1971.

Poems of Protest,

New York, The Education
Department of the Workmen's
Circle, 1971.

Виноградник моего отца,

Москва, „Советский писатель“, 1957.

Хочу быть добрым,

Москва, „Советский писатель“, 1965.

